

**VERSLO EKONOMIKOS VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Verslo administravimo studijų programa
Kodas 62103S101

ARTŪRAS GINKUS

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**PARAMOS SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI ĮTAKOS NAUJŲ
DARBO VIETŲ KŪRIMUI VERTINIMAS**

Kaunas 2008

**VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

ARTŪRAS GINKUS

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**PARAMOS SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI ĮTAKOS NAUJŲ
DARBO VIETŲ KŪRIMUI VERTINIMAS**

Darbo vadovas _____
(parašas)

Prof. Dr. Dalia Štreimikienė
(Darbo vadovo mokslo laipsnis,
mokslo pedagoginis vardas,
vardas ir pavardė)

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

Kaunas 2008

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	4
LENTELIŲ SĄRAŠAS	5
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	6
ĮVADAS.....	7
1.SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO KONCEPCIJA IR JOS PLĖTRA ...	9
1.1.SVV samprata	9
1.2.SVV privalumai ir trūkumai.....	14
1.3.Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra	19
1.4.Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo svarba.....	23
2.PARAMA SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI LIETUVOJE	27
2.1.Europos Sąjungos parama SVV Lietuvoje	27
2.1.1.Parama tiesiogiai prieinama SVV	28
2.1.2.ES struktūriniai fondai	30
2.1.3.Kitos iniciatyvos.....	31
2.2.Lietuvos parama SVV	32
2.2.1.Mokestinės lengvatos	33
2.2.2.Finansinė parama.....	34
2.2.3.Konsultavimo, mokymo, kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo paslaugos lengvatinėmis sąlygomis	36
2.2.4.Verslo inkubatoriai, verslo centrai, technologiniai parkai	37
2.2.5.Savivaldybių nustatytos kitos pagalbos formos	40
2.3.Paramos SVV efektyvumo vertinimo tyrimų analizė	42
2.4.Paramos SVV efektyvumo vertinimo metodika.....	52
3.PARAMOS SVV EFEKTYVUMO VERTINIMO TYRIMAS	59
3.1. Tyrimo metodologija.....	59
3.1.1. Pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas.....	60
3.1.2. Empirinių duomenų rinkimas.....	64
3.2. Paramos SVV įtakos naujų darbo vietų kūrimui vertinimas įmonės lygmenyje.....	65
3.2.1. Respondentų charakteristikos.....	65
3.2.2. SVV įmonių ir atskirų jų grupių naudojimosi paramos priemonėmis vertinimas.....	67
3.2.3. Gautos paramos (paslaugos) kokybės vertinimas	70
3.2.4. Paramos poveikis naujų darbo vietų kūrimui.....	72
3.2.5. Nesinaudojimo parama priešasčių ir problemų krepiančias dėl paramos vertinimas	76
3.2.6. SVV įmonių ir atskirų jų grupių informuotumas apie paramos galimybes.....	78
3.2.7. SVV įmonių nuomonės apie atskiras paramos priemones ir jų poveikio naujų darbo vietų kūrimui vertinimas	80
3.2.8. Paramos poreikio skirtingose išsivystymo stadijose vertinimas	82
3.2.9. Įmonių poreikių paramos teikimo procesui analizė	83
3.2.10. Bendras paramos SVV priemonių efektyvumo vertinimas.....	85
3.2.11. SVV įmonių požiūrio į užsienio šalyse taikomas paramos priemones vertinimas	87
3.2.12. Įmonių pasiūlymų kaip gerinti paramą SVV vertinimas.....	89
3.2.13. Paramos SVV įtakos naujų darbo vietų kūrimui vertinimo įmonėse tyrimo rezultatai	91
3.3. Paramos SVV efektyvumo vertinimas šalies lygmenyje	92
3.4. Tyrimo apie paramos SVV poveikį naujų darbo vietų kūrimui rezultatų lyginimas su anksčiau vykdytų tyrimų rezultatais.....	94
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	97
LITERATŪRA	100
SUMMARY	106
PRIEDAI	107

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

SVV – smulkus ir vidutinis verslas
SVĮ – smulkios ir vidutinės įmonės
MVĮ – mažos ir vidutinės įmonės
BVP – bendrasis vidaus produktas
ES – Europos Sąjunga
LSVVPA – Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra
EK – Europos Komisija
R&D – angl. Research and Development (tyrimai ir vystymas)
ESF – Europos socialinis fondas
ERPF – Europos regioninės plėtros fondas
EŽŪGOF – Europos žemės ūkio garantijų ir orientavimo fondas
ŽOFI – žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas
VI – verslo inkubatorius
VIC – verslo informacinis centras
MP – mokslinis parkas
TP – technologijų parkas
TATENA – tarptautinė atominės energetikos agentūra
SPSS - angl. Statistical Package for the Social Science

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė	Smulkaus ir vidutinio verslo privalumai ir trūkumai	18
2 lentelė	Garantinių mechanizmų palyginimas su tarptautine praktika	35
3 lentelė	Smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) skatinimo fondai	40
4 lentelė	Valstybės paramos formos	41
5 lentelė	Šeši žingsniai iki rojaus: SVV paramos politikos poveikio vertinimo metodas	52
6 lentelė	Ekonominių aplinkosauginių ir socialinių darnios plėtros rodiklių šalies lygmeniu pavyzdžiai	54
7 lentelė	Tyrimų proceso struktūra	59
8 lentelė	Veikiančių SVV įmonių skaičius Lietuvoje (2007m.)	63
9 lentelė	V.I. Paniotto lentelė imties dydžiui nustatyti (su 5 proc. paklaida)	63
10 lentelė	Paklaidos dydžio, esant atitinkamam imties dydžiui, lentelė	64
11 lentelė	Reikiamų apklausti studentų skaičius	64
12 lentelė	Įmonių veiklos pasiskirstymas pagal apskritis	66
13 lentelė	Ar esate gavę, kreipęsi paramos per paskutinius 5 metus?	67
14 lentelė	Gautos paramos poveikis naujų darbo vietų kūrimui įmonėse	73
15 lentelė	Pasinaudojus parama sukurtas darbo vietų skaičius	74
16 lentelė	Pagrindinės problemos su kuriomis susidurta siekiant pasinaudoti parama	76
17 lentelė	Bendras paramos SVV priemonių vertinimas	85

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Mažų ir vidutinių įmonių kriterijų palyginimas pagal 96/280/EB ir 2003/361/EB.....	10
2 pav. SVV sampratų palyginimas	11
3 pav. Didžiausios kliūtys mažų ir vidutinių įmonių plėtrai.....	21
4 pav. Paramos SVV būtinumo priežastys.....	25
5 pav. Paslaugų verslui tinklo sistema.....	37
6 pav. Paramos efektyvumo vertinimo metodika	57
7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įkūrimo (veiklos pradžios) metus.....	66
8 pav. Pasiskirstymas pagal įmonių veiklos sritis.....	66
9 pav. Įmonių pasiskirstymas pagal metinę apyvartą	67
10 pav. Įmonių kreipimasis dėl paramos, įvertinant jų veiklos vietą	68
11 pav. Įmonių kreipimasis dėl paramos, įvertinant jų amžių, veiklos sritį ir dydį.....	69
12 pav. Įmonių kreipimasis dėl paramos, įvertinant jų metinę apyvartą 2007m.	69
13 pav. Įmonių naudojimasis atskiromis paramos priemonėmis.	70
14 pav. Paramos teikimo (paslaugos) įvertinimas	71
15 pav. Gautos paramos poveikis įmonių finansiniams rezultatams.....	72
16 pav. Gautos paramos poveikis įmonių finansiniams rezultatams, atsižvelgiant į įmonių veiklos sritį, dydį bei metines apyvartas.....	73
17 pav. Kokios darbo vietos sukurtos pasinaudojus parama	75
18 pav. Pagal ką vertinama, kad parama buvo efektyvi	75
19 pav. Nesinaudojimo parama priežasčių vertinimas, atsižvelgiant į įmonių veiklos sritį, dydį, metinę apyvartą	77
20 pav. Iš kur sužinoma apie galimą gauti paramą verslui.....	78
21 pav. Kurie informavimo apie paramą būdai yra patogiausi.....	79
22 pav. Kaip įmonės vertina savo informuotumą apie paramos priemones	79
23 pav. Įmonių poreikio atskiroms paramos priemonėms vertinimas.....	80
24 pav. Paramos priemonių poveikio naujų darbo vietų kūrimui vertinimas.....	81
25 pav. Paramos poreikio skirtingose išsivystymo stadijose vertinimas	83
26 pav. Paramos priemonių pritaikymo prie įmonės situacijos svarbos vertinimas.....	84
27 pav. Tinkamiausios bendravimo formos su paramos teikėju vertinimas.....	84
28 pav. Paramos priemonių efektyvumo vertinimas, pagal naudojimąsi ar nesinaudojimą.....	86
29 pav. Paramos priemonių efektyvumo vertinimas, atsižvelgiant į jų veiklos sritį, dydį, metines apyvartas.....	86
30 pav. Lietuvoje netaikomų paramos priemonių vertinimas.....	88
31 pav. Poreikio Lietuvoje netaikomoms paramos priemonėms vertinimas.....	89

ĮVADAS

Paskutiniaisiais dvidešimtojo amžiaus dešimtmečiais požiūris į smulkų ir vidutinį verslą (SVV), jo santykį su viešuoju sektoriumi labai pasikeitė. Didžiąją dvidešimtojo amžiaus dalį atrodė, kad smulkusis verslas nėra labai svarbus, o pasaulio ekonomika ir gerovė priklauso nuo didžiųjų kompanijų veiklos sėkmingumo. Tik SVV įtakos ekonomikai analizė parodė, kad būtent smulkiuoju ir vidutinio verslo sektoriuje sukuriama didžioji dalis naujų darbo vietų. Tai tapo pagrindiniu argumentu, jog vyriausybės turi daryti viską, kad tokios įmonės kurtųsi, sėkmingai veiktų ir augtų. Tapo aišku, kad mažos įmonės lengviau perima naujoves, yra mobilesnes ir greičiau prisitaiko prie kintamos aplinkos, palengvina ekonominių išteklių perkėlimą iš smunkančių į besiplėtojančius sektorius. Taip veikdamos struktūrinius šalies pokyčius, tampa atsinaujinimo varikliu. Todėl Europos Sąjungai ir Lietuvai smulkus ir vidutinis verslas bei verslininkystės skatinimas užima labai svarbią vietą.

Sparčiai augančioje Lietuvos ekonomikoje smulkios ir vidutinės įmonės sukuria apie 70 proc. BVP, o bendrame veikiančiųjų įmonių skaičiuje sudaro daugiau nei 99 proc. Todėl natūralu, kad SVV yra vienas iš pagrindinių ekonomikos sektorių, turintis esminį poveikį bendrai Lietuvos ūkio plėtrai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui. Dėl SVV verslo svarbos bei įtakos šalių bendrai ekonomikai visos valstybės stengiasi teikti įvairią paramą smulkaus ir vidutinio verslo vystymui bei plėtrai, parengta visa eilė SVV plėtros strateginių dokumentų. Narystė Europos Sąjungoje SVV paramos bei plėtros galimybes praplečia dar labiau. Lietuvoje yra taikomos beveik visos įprastos valstybės pagalbos SVV priemonės, tačiau iš smulkiuoju verslo atstovų neretai yra girdimi kaltinimai ir kritika valstybei dėl pernelyg mažo dėmesio ir paramos smulkiam ir vidutiniam verslui bei paramos efektyvumo. Šiuo metu susidariusi ekonominė aplinka lemia, kad daugumos šalių BVP auga, tačiau augimą „suvalgo“ didėjanti infliacija, todėl vienu svarbiausių ekonominio augimo faktorių, šioje situacijoje, tampa naujų darbo vietų kūrimas. Todėl iškyla **problema** – kokias SVV paramos priemones tikslingiausia taikyti Lietuvoje bei kurios turi didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui. Norint bent iš dalies spręsti šią problemą, reikia išnagrinėti Lietuvos ir kitų šalių taikomas SVV paramos priemones ir ištirti jų efektyvumą bei poveikį naujų darbo vietų kūrimui.

Magistrinio darbo tikslas – įvertinti paramos SVV efektyvumą Lietuvoje bei nustatyti didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turinčias paramos priemones.

Šiam tikslui pasiekti iškelti tokie **uždaviniai**:

- Teoriškai apibrėžti smulkaus ir vidutinio verslo sampratą.
- Išskirti SVV privalumus ir trūkumus.
- Nustatyti SVV plėtros kliūtis.

- Išnagrinėti paramos SVV svarbą.
- Išnagrinėti Lietuvoje taikomas paramos SVV priemones.
- Atlikti Lietuvoje vykdytų paramos SVV efektyvumo vertinimo tyrimų analizę.
- Atlikti kitose ES narėse taikomų paramos SVV formų ir priemonių analizę.
- Parengti paramos SVV efektyvumo vertinimo metodiką.
- Atlikti paramos SVV priemonių efektyvumo ir poveikio naujų darbo vietų kūrimui Lietuvoje tyrimą, naudojant anketinę bei ekspertinę apklausas.

Išsikelta **hipotezė**:

- Mokesčių lengvatos turi didžiausią teigiamą poveikį naujų darbo vietų kūrimui visuose lygmenyse (įmonės, šalies).

Tyrimo objektas – Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo įmonės.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė
- Statistinių duomenų analizė
- Palyginamoji analizė
- Anketinė apklausa
- Kryžminis lentelių sudarymo (*angl. cross – tabulation*) metodas
- Rezultatų sisteminimas

Darbo struktūra

Darbas sudarytas iš trijų dalių: *pirmoje dalyje* siekiama išsiaiškinti smulkaus ir vidutinio verslo sampratą, išskirti SVV privalumus ir trūkumus, nustatyti SVV plėtros kliūtis, išskirti paramos SVV svarbą; *antroje dalyje* analizuojamos Lietuvoje taikomos SVV paramos priemonės, analizuojamos kitose ES narėse taikomos SVV paramos priemonės, analizuojamas skirtingų paramos priemonių efektyvumas bei jų poveikis SVV plėtrai; *trečioje dalyje* atliekamas tyrimas, naudojant anketinę bei ekspertinę apklausas, siekiant išsiaiškinti Lietuvos smulkių ir vidutinių įmonių ir ekspertų požiūrį į įvairių paramos priemonių efektyvumą bei poveikį naujų darbo vietų kūrimui, analizuojami tyrimo metu gauti rezultatai.

Darbo praktinis pritaikymas

Darbo metu gauti duomenys apie įmonių nuomonę, apie atskiras SVV paramos priemones gali padėti nustatyti įmonių prioritetus bei norimos gauti paramos formas. Naudojantis tyrime surinktais duomenimis galima būtų plačiau apsvarstyti Lietuvoje taikomą SVV paramą, jos efektyvumą bei įtaką smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai, naujų darbo vietų kūrimui. Kitų ES valstybių taikomų paramos SVV priemonių analizė gali padėti įmonėms atrasti naujus būdus vystyti bei plėsti savo įmones bei gerinti jų veiklą.

Darbą sudaro 99 puslapiai, 31 paveikslas, 17 lentelių, 6 priedai, ir 51 literatūros šaltiniai.

1.SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO KONCEPCIJA IR JOS PLÈTRA

Smulkusis ir vidutinis verslas yra viena svarbiausių ekonomikos augimo ir vystymosi priežasčių, todėl šios verslo sferos tyrinėjimai įgavę tokį didžiulį mastą. Šiame darbe stengiamasi išsiaiškinti kitose šalyse taikomų smulkaus ir vidutinio verslo paramos priemonių pritaikymo Lietuvoje galimybes. Lietuvoje ir Europos Sąjungoje SVV dominuoja kaip įmonės forma, įdarbinanti didžiąją užimtųjų ūkyje dalį, bet ji kartu demonstruoja daug žemesnį efektyvumą ir pelningumą. Tačiau nepaisant gan prieštaringo vaidmens ekonomikoje, SVV plėtra yra vienas iš prioritetinių ES ir Lietuvos politikos tikslų. Dėl šių priežasčių yra svarbu metodinėje darbo dalyje giliau panagrinėti SVV verslo sampratą, privalumus bei trūkumus, SVV plėtros kliūtis bei paramos jai svarbą.

1.1.SVV samprata

Smulkaus ir vidutinio verslo svarba šalių ekonomikai, jos vystymuisi bei plėtrai niekas neabejoja, todėl siekiant geriau išsiaiškinti šias įmones reikia geriau suprasti, kas tai per įmonės. Tam labai svarbią reikšmę turi smulkaus ir vidutinio verslo samprata.

Mažoms įmonėms sunku pritaikyti konkretų apibrėžimą. Tačiau kiekviena valstybė, prieš organizuodama kokią nors paramą smulkiam verslui, turi apibrėžti tas ribas, nuo kurių įmonė laikoma smulkia, vidutine ar stambia.

Pasak Lukacs E. (2005) geriausiu pagrindinių mažos įmonės charakteristikų apibrėžimu išlieka naudotas Bolton Komiteto 1971 metų ataskaitoje apie mažas įmones. Jame teigiama, kad mažos įmonės yra nepriklausomas verslas, valdomas jo savininko ar savininkų grupės ir užimantis mažą rinkos dalį. Bolton ataskaitoje buvo diskutuojama ir apie statistinį įmonių apibrėžimą ir buvo manoma, kad vienoje pramonės šakoje įmonė pagal darbuotojų skaičių gali būti nedidelė, tuo tarpu kitoje šakoje jau didelė. Todėl buvo manoma, kad papildomai reikia įvesti įmonės apyvartos kriterijų.

Paprastai, plėtojantis verslui, sąlygos, kurias turi tenkinti smulkios įmonės, išaiškėja pačios. Tačiau šios sąlygos laikomos savaime suprantamomis ir negali būti tapatinamos su įstatymų įteisintais mažų įmonių apibrėžimais. Vakarų šalyse mažos įmonės turi tenkinti šias sąlygas:

- Įmonei vadovauja jos savininkas;
- Įmonės valdymas yra nepriklausomas, t.y. įmonė nėra didelės įmonės dalis. Jos savininkas, sprenddamas principinius įmonės valdymo klausimus, yra santykinai laisvas;
- Sutelktas kapitalas nuosavybės teise priklauso vienam asmeniui arba nedidelei grupei;
- Įmonė turi santykinai mažą rinkos dalį, jos veikimo sritis daugiausia vietinė;

- Įmonė nėra dominuojanti savo veikimo srityje;
- Įmonės dydis, lyginant su kitomis panašiomis įmonėmis, yra santykinai nedidelis.

(Smulkaus verslo samprata ir kriterijai, lengvatos, privalumai ir trūkumai, 2007)

Pasak Koch Ch., Kok de J. (1999) mažos įmonės turi tam tikrų charakteristikų, kurios jas skiria nuo jų didelių kolegų. Tris charakteristikos susijusios su darbuotojų valdymu yra išskiriamos: dominuojanti darbdavio padėtis, klasikinių vadovavimo stilių trūkumas ir palyginti mažas specializacijos gamybos procese lygis.

Taigi MVĮ samprata, pagal jos atitikimą išvardintoms sąlygoms, yra paprasta ir aiški, ir dažniausiai susijusi su vadovavimu, specializacija bei kapitalu. Tuo tarpu su SVV susijusiuose, įstatymais įteisintuose apibrėžimuose trūksta nuoseklumo ir aiškumo. Šių įmonių samprata nuolat keičiasi stengiantis prisitaikyti prie skirtingo laiko tarpų, skirtingos aplinkos ir panašiai. Šiuo metu dažniausiai naudojama ES rekomenduota SVV įmonių samprata.

Iki 1997 metų kiekviena ES valstybė narė savaip apibrėžė mažas ir vidutines įmones (MVĮ). LSVVPA (2004) pabrėžia, kad tik 1996 m. balandžio 6 d. Europos Komisija rekomendacijoje 96/280/EB pateikė skirstymą į mikroįmones, mažas įmones ir vidutinio dydžio įmones pagal jų darbuotojų skaičių, metinę apyvartą ar balansinę turto vertę bei jų nepriklausomumą. 2003 m. gegužės mėnesį, priimtas naujas ES mikro, mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimas, įsigaliojęs 2005 m. sausio 1 d. Pagal tas ES rekomendacijas įmonė laikoma mikroįmone, kurioje yra ne daugiau kaip 10, maža įmone, turinčia ne daugiau kaip 50, o vidutine – ne daugiau kaip 250 darbuotojų. Įvertinus infliaciją ir produktyvumo augimą, mažoms ir vidutinėms įmonėms 2003 m. rekomendacijoje padidintos metinių pajamų ir turto balansinės vertės ribos. Papildomai šis kriterijus pritaikytas ir mikroįmonėms (žr. 1 pav.).

<i>Įmonės kategorija</i>	<i>Darbuotojų skaičius pagal 96/280/EB</i>	<i>Darbuotojų skaičius pagal 2003/361/EB</i>	<i>Metinės pajamos (mln. eurų) arba turto balansinė vertė (mln. eurų) pagal 96/280/EB</i>	<i>Metinės pajamos (mln. eurų) arba turto balansinė vertė (mln. eurų) pagal 2003/361/EB</i>
Vidutinė	<250	<250	≤40 ≤27	≤50 ≤43
Maža	<50	<50	≤7 ≤5	≤10 ≤10
Mikro	<10	<10	nebuvo apibrėžta nebuvo apibrėžta	≤2 ≤2

Šaltinis: MAŽYLIS, L. (2006) Paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui administravimo Lietuvoje europinis kontekstas. p. 38.

1 pav. Mažų ir vidutinių įmonių kriterijų palyginimas pagal 96/280/EB ir 2003/361/EB.

Ir 1996 metų, ir 2003 metų Europos Komisijos rekomendacijose MVĮ taikomas nepriklausomumo kriterijus. MVĮ ne daugiau kaip 25 proc. Įstatinio kapitalo ar balsavimo teisę

suteikiančių akcijų gali priklausyti vienai ar kelioms didelėms įmonėms, kurios nepriklauso mažų ir vidutinių įmonių kategorijai. (Mažylis, L., 2006)

Lietuvoje nuo 1998 metų veikė smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas, kuriame SVV subjektai buvo apibrėžiami tik pagal vieną kriterijų – darbuotojų skaičių. Šis įstatymas buvo netaikomas valstybinėms ir valstybinėms akcinėms įmonėms bei neskatinamai veiklai nurodytai Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame sąrašė. 2002 metų spalio mėnesį priimtas Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas, kuriame buvo numatyta nauja, atitinkanti ES reikalavimus verslo subjektų klasifikacija. Tačiau nuo 2005 m. sausio 1 d. ES pasikeitus verslo subjektų apibrėžimui, Lietuvai taip pat teko papildyti ir pakeisti savo teisės aktus. (Ž. Simanavičienė, 2003)

Pagal Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymą – smulkaus ir vidutinio verslo subjektai yra vidutinės įmonės, mažos įmonės (tarp jų ir mikroįmonės) bei fiziniai asmenys įstatymų nustatyta tvarka turintis teisę verstis savarankiška komercine, gamybine arba profesine ir kita panašaus pobūdžio veikla, įskaitant tą, kuria verčiamasi, turint verslo liudijimą.

(Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kaimo vietovėse strategija ir priemonės, 2004)

<i>Objektas</i>	<i>Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas</i>	<i>Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas</i>	<i>EK rekomendacija 96/280/EB</i>	<i>EK rekomendacijos įsigaliojančios nuo 2005 m. sausio 1 d.</i>
Fiziniai asmenys	Asmenys, įgiję patentą	Asmenys, turintys teisę verstis savarankiška komercine, gamybine arba profesine ir kita panašaus pobūdžio veikla Asmenys, turintys verslo liudijimą	–	–
Mikroįmonės				
Darbuotojų skaičius	Savininkas ir šeimos nariai	Mažiau nei 10	Mažiau nei 10	Mažiau nei 10
Metinės pajamos	–	Neviršija 7 mln. litų	–	Neviršija 2 mln. eurų
Turto vertė	–	Ne didesnė kaip 5 mln. litų	–	Neviršija 2 mln. eurų
Maža įmonė				
Darbuotojų skaičius	Ne daugiau kaip 9	Mažiau nei 50	Mažiau nei 50	Mažiau nei 50
Metinės pajamos	–	Neviršija 24 mln. litų	Neviršija 7 mln. eurų	Neviršija 10 mln. eurų
Turto vertė	–	Neviršija 17 mln. litų	Neviršija 5 mln. eurų	Neviršija 10 mln. eurų
Vidutinė įmonė				
Darbuotojų skaičius	Ne daugiau kaip 49	Mažiau nei 250	Mažiau nei 250	Mažiau nei 250
Metinės pajamos	–	Neviršija 138 mln. litų	Neviršija 40 mln. eurų	Neviršija 50 mln. eurų
Turto vertė	–	Neviršija 93 mln. litų	Neviršija 27 mln. eurų	Neviršija 43 mln. eurų

Šaltinis: SIMANAVIČIENĖ, Ž. (2003) Smulkių ir vidutinių verslo įmonių integracija į Europos Sąjungą: problemos ir jų sprendimo būdai. p. 3.

2 pav. SVV sampratų palyginimas

Svarbu yra palyginti buvusius ir esamus Lietuvos bei ES įstatymus ir rekomendacijas tarpusavyje, norint aiškiau suprasti SVV sampratos kitimą. 2 pav. matome, kad Lietuvoje, kaip ir Europos Sąjungoje SVV subjektai skirstomi į mikroįmones, smulkias ir vidutines įmones,

veikiančias savarankiškai. Senesnis Lietuvos SVV plėtros įstatymas rėmėsi tik darbuotojų skaičiumi, kalbant apie įmonių apibrėžimą. Taip pat matoma, kad tų darbuotojų skaičių kategorijos buvo žymiai mažesnės nei dabartiniame pakeitimo įstatyme bei ES rekomendacijose. Nuo 2003 metų Lietuvoje galiojantis SVV pakeitimo įstatymas visiškai atitinka Europos Komisijos 1996 metų rekomendacijas. Kaip matome naujos galiojančios rekomendacijos radikalių pokyčių neįnešė ir tik, kaip minėta anksčiau, įvertinus infliaciją ir produktyvumo augimą, mažoms ir vidutinėms įmonėms padidintos metinių pajamų ir turto balansinės vertės ribos.

Kaip matome smulkaus ir vidutinio verslo samprata yra kintanti ir nepastovi, todėl kai kurie autoriai kelia diskusiją ar išvis reikalinga ši samprata, jei ji vis tiek realiai neatspindi tikros situacijos ir šią sampratą ne visada galima pritaikyti. Apžvelgiant kitų šalių nustatytas SVV sampratas galima pastebėti, kad dydžių ribos ne taip stipriai ir skiriasi. Mažiau šalių taiko finansinius rodiklius SVĮ grupavimui, tai dažniausiai lemia sunkumai susiję su realių finansinių įplaukų nustatymu. (Small and medium sized enterprises in countries in transition, 2003)

Pasak Lundstrom, A., Stevenson, L., (2001) daugelis šalių dėl praktinių priežasčių taiko tik darbuotojų skaičiaus rodiklį kalbant apie MVĮ sampratą. Tačiau, ne taip ir svarbu kur tas limitas nubrėžiamas, nes SVV sektoriaus struktūra yra beveik visose šalyse vienoda. Apie 99 procentai verslo pateks į SVV kategoriją jei yra nustatoma 250 darbuotojų riba. Tiesa pasakius, mažiau nei dešimties darbuotojų riba apims arti 90 procentų firmų visose šalyse. “Tipiška MVĮ” gali nesugebėti egzistuoti remiantis dydžio apibūdinimais. Naudojant darbuotojų skaičiaus apibūdinimą paslaugų įmonės, gamybinės įmonės, internetinės įmonės, visos yra įtraukiamos į tą pačią. Verslas būdamas įvairus negali demonstruoti ta pačią elgseną ir veiklos būdus, nors jie ir yra toje pačioje dydžio kategorijoje. Tai iškelia klausimą dėl apibūdinimo tikslo, ką mes norime juo pasiekti?

- Jei tikslas – apimti organizacijas, kurios elgiasi tam tikru būdu, galima rasti kitų būdų apibūdinti SVV.
- Jei yra noras priešpastatyti smulkių įmonių operacines problemas didelėms įmonėms, taip pat galima rasti kitų apibūdinimų.
- Jei tikslas yra susitelkti į verslininkų ar įmonių savininkų interesus, atsakymas nebus rastas apibrėžime paremtame darbuotojų skaičiumi.

Dar svarbiau, kad iš strateginės pusės visada bus kažkokių papildomų priemonių reikmė, nes atsiras firmų, kurios ras specifinę problemą, kuriai reikės atskirų sprendimų. Rinkos nesėkmių ir socialinio teisingumo argumentai naudojami visur. Pagrindinis klausimas yra ar dydžio apibrėžimas dabar labai padeda?

Tačiau patys Lundstrom, A., ir Stevenson, L., (2001) nėra vienpusiai ir neneigia, kad yra ir argumentų patvirtinančių SVV sampratos ieškojimo ir atnaujinimo būtinumą. Tokie argumentai būtų:

- Yra svarbu stebėti SVV sektoriaus vystymąsi skirtingais laiko tarpais, bet kažkokiais kitokiais kriterijais nei mes naudojame šiandien. Galbūt būtų geriau koncentruotis į siauresnius kriterijus, labiau pabrėžti savarankiškumo kriterijų ar pritaikyti skirtingus apibrėžimus skirtingoms šakoms.
- Yra svarbu suprasti verslo struktūros pasikeitimus, verslo kūrimo, nutraukimo, susiliejimo ir plėtimosi dinamiškumus bei šių veiksnių įtaką darbinimui, inovacijoms ir augimui.
- Tampa labai svarbu spėti stebėti individualių firmų savininkus skirtingais laiko tarpais.
- Reikalingi geresnės matavimo priemonės, siekiant stebėti verslininkų demografiją, apimant įvairias vidines grupes. (Lundstrom, A., Stevenson, L., 2001, p. 23)

Pasak pačios Europos Komisijos (2006) smulkaus ir vidutinio verslo sampratą reikėjo keisti dėl ekonomikos vystymosi lygio ir augimo. Ji išskyrė penkias priežastis dėl, kurių buvo keičiama SVV samprata:

1. Siekiama atnaujinti finansinius slenksčius – kainų ir našumo augimas sąlygojo būtinumą pritaikyti finansinius slenksčius. Slenksčio pakėlimas leis nemažam įmonių skaičiui išlaikyti MVĮ statusą ir jų galimybes gauti paramą.
2. Siekiama paremti mikroįmones – nauja samprata atsižvelgia į didelį mikroįmonių kūrimąsi ir nustato joms finansinį slenkstį.
3. Siekiama pagerinti priėjimą prie turto – šis apibrėžimas palengvina nešališką SVV finansavimą, užtikrindamas palankumą kai kuriems investuotojams.
4. Siekiama paremti inovacijas ir pagerinti priėjimą prie tyrimų ir vystymo (R&D) – dabar specifinis aprūpinimas teikiamas universitetams ir nepelno tyrimų centrams.
5. Siekiama geriau stebėti įmones – kad paramos priemonės būtų teikiamos tik toms įmonėms, kurioms tikrai reikia. (The new SME definition: user guide and model declaration; 2006)

Europos Komisijos pateiktos priežastys, atspindi ne tik šios sampratos keitimo būtinumą, bet ir pačios SVV sampratos apibūdinimo svarbą. Kaip matome iš priežasčių, samprata ne tik padeda suskirstyti įmones į atskiras grupes, bet ir padeda valdyti tam tikrus ekonominius instrumentus. Tai leidžia įtakoti SVV tolesnį vystymą, mikroįmonių spartesnį steigimą ir panašiai, taigi kalbant apie šiuos faktorius išryškėja sampratos reikalingumas. Tačiau dėl šių priežasčių SVV sampratai trūksta stabilumo ir nuoseklumo, nes samprata naudojama kaip ekonominės politikos priemonė. Svarbūs yra ir Lundstrom bei Steveson argumentai, kad samprata neturėtų būti remiamasi siekiant vertinti įvairias įmones, šakas ar panašiai, nes iš tikrųjų ši samprata tam per plati ir gali iškreipti rezultatus. Tai, kad diskutuojama ne tik dėl SVV įmonių skirstymo į grupes, bet ir bendrai dėl pačios SVV sampratos reikalingumo, parodo šių įmonių svarbą ir unikalumą. Svarstant įvairius pateikiamus argumentus reikia sutikti, kad tikrai neįmanoma rasti rėmų tinkančių ne tik, kad visam pasauliui, bet net ir atskiram regionui ar šaliai. Todėl natūralu, kad atskiriems autoriams

iškyla šios sampratos reikalingumo klausimas. Tačiau žinant, kad valstybės norėdamos pilnavertiškai dalyvauti ekonomikos procesuose, turi nustatyti kažkokius rėmus, kuriais galėtų vadovautis priimant konkrečius sprendimus, šios sampratos tampa savaime suprantama verslo dalimi. Todėl apibendrinant galima teigti, kad SVV samprata yra reikalinga, tačiau ją reikėtų naudoti kaip teorinę priemonę, o ne kaip tyrimų ar taisyklių, pagal kurias būtų priimami vienašališki įstatyminiai sprendimai, priemonę.

1.2.SVV privalumai ir trūkumai

Smulkus ir vidutinis verslas yra vyraujanti verslo forma daugelio Europos bei kitų pasaulio šalių ekonomikoje, nes smulkios ir vidutinės įmonės kai kuriose srityse yra pranašesnės nei stambios. Siekiant geriau suprasti SVV įmones bei jų bruožus svarbu išsiaiškinti jų privalumus ir trūkumus.

SVV privalumai padeda geriau suprasti nepaprastai didelę jų reikšmę atskirų šalių bei globaliai ekonomikai, nes būtent privalumai parodo, kodėl jos taip stipriai veikia ekonomikos augimą ir vystymąsi. Be to, SVV privalumai atskleidžia, kodėl toks didelis dėmesys skiriamas šioms įmonėms bei kodėl tiek paramos metodų, priemonių bei modelių taikoma siekiant jį dar labiau vystyti.

Pasak verslo konsultacijų centro KATRIM (2007) dažniausiai išskiriami tokie SVV **privalumai:**

- Galimybė remtis tokiais ištekliais, kurie nepriimtini stambiam verslui;
- Galimybė tenkintis smulkiom rinkom ir plėtoti verslą ne tokiose efektyviose verslo srityse;
- Galimybė naudotis vidaus šeimos ūkio, artimųjų ištekliais;
- Galimybė apsiriboti mažomis išlaidomis ir pajamomis;
- Su rinka ir aplinka yra tiesioginiai ryšiai, nes mažos įmonės paprastai yra šalia aptarnaujamų vartotojų, todėl jos gali tiesiogiai bendrauti ir naudotis tokio bendravimo pranašumais;
- Paprasta steigimo, valdymo ir pasitraukimo iš rinkos tvarka.

Finansiniu požiūriu, SVV sektorius taip pat patrauklus: vidutiniškai smulkios įmonės gauna didesnę pelną kapitalo įdėjimų atžvilgiu, nei stambios t.y. kiekvienas į smulkų verslą investuotas litas uždirba daugiau, nei investuotas į stambųjį. Pateikiamos tokios šio reiškinio priežastys:

- Daugelyje šalių smulkus ir vidutinis verslas greičiau ir su mažesnėmis išlaidomis įdiegia techninės pažangos naujoves, skirtas gamybai, paslaugoms, technologijos ir rinkoms vystyti;
- Smulkus verslas yra patrauklesnis atskiriems talentingiems individams.

(Smulkaus verslo samprata ir kriterijai, lengvatos, privalumai ir trūkumai, 2007)

Lakis, V. (2004) savo darbe išskiria tokius SVV privalumus ir jų esmę:

MVĮ dažniausiai yra valdomos jų savininkų. Savininkas, kuris tuo pačiu yra ir įmonės vadovas įgyvendina strategiją. Jis pats turi galimybę ją kontroliuoti ir jei būtina ją pakeisti.

SVV turi didesnes galimybes prisitaikyti prie kintančios aplinkos ir prie rinkos sąlygų. Iki tam tikros ribos verslo veikla ar suteikta paslauga gali būti pakeista, įmonės organizacinė struktūra gali būti pakeista, išlaidos gali būti sumažintos. MVĮ yra greitos reaguojant į aplinkos pokyčius.

Lengvas prisitaikymas prie partnerių. MVĮ sunkiai sekasi tiesiogiai kovoti su didelėmis įmonėmis, bet jos gali sėkmingai kartu su jomis dirbti.

Tiesioginis ryšys su klientais. Tiesioginis bendravimas leidžia vartotojams ir pirkėjams pateisinti viltis, patenkinti vietinės ar planinės grupės norus.

Individualūs (išskirtiniai) gaminiai.

Veikla nedidelėse rinkose. Kai kuriose veiklos sferose MVĮ gali veikti be baimės, nebijodamos gerai organizuotų didelių kompanijų konkurencijos (Lakis, V., 2004)

Įdomus mažų firmų privalumų išskyrimas yra pateiktas USAID (2005) tyrime. Šiame tyrime mažų įmonių privalumai išskiriami per partnerystę vertės grandinėje:

Lankstūs gamybos resursai. Pramonės šakų, susiduriančių su sezonine paklausa partnerystė su SVV leidžia didelėms įmonėms padidinti savo gamybą be didelių investicijų į įrangą. Lengvumas, kuriuo MVĮ gali įeiti iš vertės grandinės leidžia didelėms įmonėms vystyti savo veiklą.

Žemų kaštų gamyba. Agrokultūrinėms prekėms, kurių gamyba ir sandėliavimas yra darbu imlus ar darbu imlios gamybos vartojimo prekių, MVĮ gali būti žemų kaštų gamybos alternatyva.

Artumas iki rinkų. Mažos įmonės dažnai yra fiziškai arti ir gali lengvai susisiekti su galutiniais vertės grandinės vartotojais.

Priėjimas prie žemės ir kitų svarbių išteklių. Maži gamintojai gali "de facto" būti didelių žemės plotų savininkai, nors realiai didelės firmos yra tikros savininkės.

Socialinė atsakomybė. Vartotojai yra vis daugiau informuoti ir susirūpinę dėl teisingos prekybos, saugių darbo sąlygų, mažos įtakos gamtai ir smulkių vietinių gamintojų išsaugojimu.

Unikalios prekės. Šis privalumas dažniausiai siejamas su amatų šaka, kurioje dominuoja MVĮ. (Trade, micro and small enterprises, and global value chains; 2005)

Kaip matome iš įvairių autorių išskiriamų smulkaus ir vidutinio verslo privalumų jų įvairovė yra gana plati ir įvairūs autoriai į privalumus žiūri iš skirtingų pusių bei verslo sričių. Vieni stengiasi, tiesiog pateikti aiškius privalumus išplaukiančius iš SVV savybių, tuo tarpu kiti autoriai savo darbuose stengiasi šiuos privalumus išvelgti kai MVĮ yra kažkokios verslo sistemos (vertės grandinės) viena iš dalių.

Tačiau nagrinėjant SVV negalima apsiriboti vien jo privalumais, nes visos įmonės, verslo šakos, modeliai ir pan., turi ir savo trūkumus. Norint sumažinti trūkumų sukeltas neigiamas pasekmes ir nepatogumus reikia juos išnagrinėti, o tada ieškoti būdų jiems mažinti. Būtent MVĮ trūkumai ir yra vienas pagrindinių veiksnių, kodėl SVV paramai teikiamas toks didelis dėmesys bei taikomos įvairi param. Todėl svarbu apžvelgti įvairių autorių išskiriamus SVV **trūkumus**.

Lakis V. (2004) išskiria tokius SVV trūkumus:

MVĮ žymiai labiau nei didelės įmonės priklausomos nuo aplinkos ir rinkos sandaros.

SVV veiklos ar paslaugų apimtis nėra labai didelė, todėl jos negali pasiekti tokio efektyvumo kaip didelės įmonės. Perkant didelius resursų kiekius galima tikėtis nuolaidų, būnant reguliarium klientu galima racionaliau organizuoti transportavimą ir sandėliavimą bei sutaupyti lėšų išvengiant nuostolių dėl pažeidimų ir blogos kokybės.

Riboto asortimento prekių gamyba nedideliais kiekiais, nes nenaudojama brangi ir efektyvi įranga. Naudojant kitokią įrangą auga gamybos kaštai. Paklausa tokiems produktams yra tik tol, kol rinkoje neatsiranda pigesni panašūs produktai..

Didelė prekių pardavimo kaina. Prekių mažais kiekiais gamyba ir pardavimas padidina pardavimo kainą.

Priklausomybė nuo didelių įmonių elgsenos. MVĮ bei didelės įmonės priklauso nuo globalios konkurencijos, techninio vystymosi, mokesčių, kokybės ir aplinkosaugos normų, teisinės sistemos ir pokyčių joje. MVĮ veikia ne tik aukščiau paminėti veiksniai, bet ir didelių įmonių elgsena, nes mažos įmonės dažniausiai veikia tose vietose, kur neturi priėjimo didelės įmonės.

Intuityvus, vienašališkas sprendimų priėmimas. Dėl konkurencinių rinkos veiksnių labai svarbią vietą užima vadovų kompetencija ir sugebėjimas įgyvendinti idėjas. MVĮ savininkai dažniausiai atlieka dvi funkcijas: jie yra įmonės vadovai ir jis pats priima svarbius sprendimus. Dėl šios priežasties daugelis sprendimų yra priimami intuityviai, o ne argumentuotai. Aišku padidėja klaidų skaičius, kurios gali turėti didelę įtaką verslo sėkmei.

Kiti veiksniai neigiamai įtakojantys MVĮ veikla yra: *konkurencingumo stoka* (naudojama sena įranga), *vadybininkams trūksta ekonominių žinių* (nepakankamai įvertinami gamybos kaštai), *neobjektyvus įmonės finansinės padėties vertinimas* (investicinio kapitalo sumažėjimas), *informacijos apie įmonės veiklos rodiklius ir rinkos sandarą trūkumas* (pervertinta ekonominė situacija) ir *klaidinga įmonės vystymo strategija*.

SVV silpnėybė yra, kad jų veikla yra *koncentruota į trumpalaikius rezultatus*, kurie gali būti pasiekti mažomis investicijomis ir patyrusia darbo jėga. Labai dažnai šios įmonės neturi jokių strateginių tikslų, jos yra patenkintos savo dabartine situacija. Bet net mažiausi pokyčiai rinkoje gali sąlygoti neigiamus rezultatus. (V. Lakis, 2004)

Pasak verslo konsultacijų centro KATRIM (2007) pagrindiniai smulkių įmonių trūkumai yra siejami su finansine sfera: smulkios įmonės turi santykinai mažiau apyvartinių lėšų, todėl joms *sunku atlaikyti stambių konkurentų spaudimą*. Šie konkurencijos atlaikymo sunkumai pasireiškia keliais būdais:

- *Smulkios įmonės negali skirti daug lėšų rinkodarai*, todėl jų valdytojams tenka skirti didelį dėmesį rėmimo veiksniams, reikalaujantiems santykinai mažų įdėjimų;
- *Ribota galimybė pasipriešinti dempinguotoms kainoms*. Stambios įmonės turi finansinių galimybių laikinai dempinguoti kainas vietinėje rinkoje. Ši dempingo forma nėra draudžiama įstatymiais ir yra labai veiksminga, siekiant atsikratyti smulkių konkurentų, kurie neatlaiko kainų karo;
- *Mažas kapitalas neleidžia konkuruoti* mokslinių tyrimų, naujų technologijų diegimo, reklaminėse kampanijose srityse;
- *Smulkioms įmonėms nepasireiškia gamybos masto grąžos dėsnis*, kuris nusako gaminio savikainos mažėjimą, didinant gamybos apimtį;
- *Smulkios įmonės turi mažesnes galimybes kredituoti tiekėjus ar pirkėjus*, o tai mažina šių įmonių patrauklumą ir konkurencinį pranašumą.

Svarbu pažymėti ir *didesnę SVV sektoriaus priklausomybę nuo ekonominių ciklų*. Smulki įmonė jautriau reaguoja į ekonomikos pokyčius jos veiklos teritorijoje. Ekonominio nuosmukio atveju žymiai sumažėja vietinių smulkių įmonių, kurios neturi galimybių išlaukti iki ekonomikos atsigavimo. (Smulkaus verslo samprata ir kriterijai, lengvatos, privalumai ir trūkumai, 2007)

USAID (2005) išskiria ir SVV kliūtis susijusias su MVĮ buvimu vertės grandinėje:

Sandorio kainos. MVĮ bus tik tada geidžiami partneriai didelėms lyderiaujančioms įmonėms, jei jos elgsis suderintu būdu. Paprasčiausiai yra per daug brangu ir užima per daug laiko dirbti su daug mažų tiekėjų.

Standartai. Tautos, kompanijos ir vartotojai reikalauja didesnio paklusnumo augančiam saugos, kokybės, aplinkosaugos ir socialinių standartų skaičiui. Šie griežtesni reikalavimai sukelia didžiules kliūtis mažoms įmonėms.

Pajėgumas (erdvumas). Net kai atskiros MVĮ gali patenkinti kokybės ir kitus standartus, jos dažnai negali gaminti pakankamą kiekį, kad sudomintų didelius pirkėjus ir mastas, kuriuo jos veikla gali būti nepakankama, kad dirbtų savo įrengimais pilnu tempu ar pateisinti naujas investicijas į reikiamą pirkėjui aptarnauti išorės rinką.

Vertės grandinės valdymas. Valdymo sistemos skiriasi priklausomai nuo firmos-firmos bendravimo kilmės, mokymosi galimybių ir pelno dalijimo per vertės grandinę. Šios sistemos dažnai griūna žemesniuose tiekimo grandinės lygiuose, kur MVĮ dažniausiai veikia.

Verslo aplinka. MVĮ įmonių dalyvavimas vertės grandinėse gali būti paveiktas su verslo aplinka susijusių išorės kintamųjų. Tai apima veiksnius, kurie veikia visą vertės grandinę, tokius kaip valiutos kursų pokyčiai ir sąlygos susijusios su rinkos infrastruktūra ir transportu, taip pat kaip ir specifiniai MVĮ įėjimo į rinką barjerai.

(Trade, micro and small enterprises, and global value chains; 2005)

Įvairūs autoriai trūkumus, kaip ir privalumus, išskiria įvairius ir atsižvelgiant į skirtingus elementus. Vieni juos labiau akcentuoja per konkurencinę aplinką, kiti per vertės grandinę. Taigi galima teigti, kad trūkumus ir privalumus galima išskirti per skirtingus verslo elementus, procesus ar sistemas. 1 lentelėje pateiktas įvairių autorių išskiriamų SVV privalumų ir trūkumų palyginimas.

1 lentelė

Smulkaus ir vidutinio verslo privalumai ir trūkumai

Autorius	Metai	Privalumai	Trūkumai
Verslo konsultacijų centras KATRIM	2007, - p. 5.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rėmimasis stambiam verslui nepriimtinais ištekliais. ➤ Tenkinimasis smulkiais rinkos nišomis. ➤ Naudojimasis vidaus šeimos ūkio ištekliais. ➤ Apsiribojimas mažomis išlaidomis ir pajamomis. ➤ Tiesioginis ryšys su rinka. ➤ Paprasta valdymo ir pasitraukimo tvarka. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sunkus atsilikimas konkurencijai. ➤ Lėšų trūkumas rinkodarai. ➤ Nesugebėjimas pasipriešinti dempinguotom kainom. ➤ Mažas kapitalas trukdo konkuruoti rinkoje. ➤ Nepasireiškia gamybos masto efektas. ➤ Mažos galimybės kredituoti tiekėjus ir pirkėjus. ➤ Priklausomybė nuo ekonominių ciklų.
Lakis, V.	2004, - p. 3.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Valdomos savininkų. ➤ Prisitaikymas prie kintančios aplinkos ir rinkos sąlygų. ➤ Prisitaikymas prie partnerių. ➤ Tiesioginis ryšys su klientais. ➤ Individualūs (išskirtiniai) gaminiai. ➤ Veikla nedidelėse rinkose. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Priklausomos nuo aplinkos ir rinkos sandaros. ➤ Nedidelė veiklos apimtis. ➤ Ribotas asortimentas. ➤ Didelės prekių kainos. ➤ Priklausomybė nuo didelių įmonių. ➤ Intuityvus (vienašališkas) sprendimų priėmimas. ➤ Konkurencingumo stoka. ➤ Vadybinių žinių stoka. ➤ Neobjektyvus finansinių rezultatų vertinimas. ➤ Informacijos trūkumas. ➤ Koncentracija į trumpalaikius rezultatus.
United States Agency for international development (USAID)	2005, - p. 4.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lankstūs gamybos resursai. ➤ Žemų kaštų gamyba. ➤ Artumas iki rinkų. ➤ Priėjimas prie žemės ir kitų išteklių. ➤ Socialinė atsakomybė. ➤ Unikaliuos prekės. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sandorio kainos. ➤ Standartų reikalavimai. ➤ Žemi pajėgumai. ➤ Nesugebėjimas užtikrinti darnaus vertės grandinės valdymo. ➤ Verslo aplinkos poveikis.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus.

Lentelėje matome, kad dažniausiai išskiriami MVĮ trūkumai yra priklausomybė nuo aplinkos, didelės prekių kainos, nedidelė veiklos apimtis bei apyvartinių lėšų trūkumas. Tuo tarpu

dažniausiai minimi privalumai yra valdymo paprastumas, tiesioginis ryšys su rinkom, prisitaikymas prie pasikeitimų, veikla nedidelėse rinkose bei unikalios prekės. Kalbant apie SVV svarbą nereikia pamiršti, kad ir jis turi trūkumų, kuriuos reikia nagrinėti siekiant žinoti ar šie trūkumai nenusvers privalumų, ar jie nekainuos per brangiai. Smulkiau nagrinėjant dažniausiai išskiriamus, taigi ir pasitaikančius trūkumus ir privalomus, tampa aišku, kad SVV trūkumai dažniausiai yra didžiųjų įmonių privalumai. Dėl šių priežasčių negalima tikėtis juos visiškai panaikinti, tik būtina stengtis, kad jie nenusvertų privalumų. Todėl toliau darbe nagrinėjant SVV paramos formas atsižvelgiama į šiuos trūkumus ir privalomus bei stengiamasi rasti tokias priemones, kurios galėtų privalomus dar labiau paryškinti, o trūkumus sumažinti neužmirštant natūralių ekonominių veiksmų.

1.3. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra

Lietuvoje ir Europos Sąjungoje SVV dominuoja kaip įmonės forma, įdarbinanti didžiąją užimtųjų ūkyje dalį, bet jis kartu demonstruoja ir daug žemesnį efektyvumą ir pelningumą. Tačiau nepaisant gan prieštaringo vaidmens ekonomikoje, SVV plėtra yra vienas iš prioritetinių ES ir Lietuvos politikos tikslų. Taip yra dėl kelių priežasčių. Visų pirma SVV įmonės yra nuolatinio užimtumo pagrindas. Ekonominės stagnacijos metu užimtumas SVV įmonėse smunka santykinai mažiau, o pakilimo laikotarpiais – kyla santykinai daugiau, nei didelėse įmonėse. Smulkus verslas yra vaistas, kovojant su struktūriniu nedarbu: dažnai nuosava įmonė yra gera išeitis nepaklausias profesijas turintiems žmonėms.

Antra, didesnis įmonių skaičius duoda postūmį ekonominiam augimui intensyvesnės konkurencijos dėka. Kovodamos dėl rinkos įmonės yra priverstos ieškoti naujų sprendimų bei nišų, o tai sudaro puikias prielaidas inovatyviems produktams ir paslaugoms atsirasti. Orientacija į besikeičiančius vartotojų poreikius, specializacija bei produkcijos įvairovė, nišinė gamyba – pranašumas, varžantis su Azijos šalimis. Smulkios ir vidutinės įmonės greičiau pajunta rinkos paklausos ir pasiūlos pokyčius, prisitaiko prie jų, užimdamos konkrečias rinkos nišas. Jos kuria naujas darbo vietas tose veiklose, kurių produktai ir paslaugos konkrečiu laikotarpiu turi didžiausią paklausą. (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo analizė, 2005)

Čiburienė J. (2005) irgi pritaria nuomonei, kad SVV vaidina svarbų vaidmenį gamybos apimčiai ir užimtumui. Užimtumą ekonomikoje lemia inovacijos ir naujų patentų išdavimas, kurie skatina verslo vystymąsi. Taigi užimtumo didinimas yra neatsiejamas nuo inovacijų. SVV svarbą inovacijoms išryškina ir Gineitienė Z., Girdenis J., (2003) teigdami, kad SVĮ ypač svarbios diegiant inovacijas, nes jos gali greitai reaguoti į paklausos ir technologijų pokyčius. Tarptautinių ekspertų atlikti tyrimai EBPO šalyse aiškiai parodė, kad investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą SVV tikrai apsimoka.

Pasak Garucko R., Jatulevičienės G. (2007) smulkios ir vidutinės įmonės tampa pagrindiniu naujų darbo vietų kūrimo šaltiniu. Remiantis statistiniais tyrimais, mažos ir vidutinės įmonės, kurios nebankrutuoja pirmaisiais savo gyvavimo metais, per kitus trejus metus sukuria apytiksliai nuo 2,5 iki 6,5 naujų darbo vietų, o po penkių egzistavimo metų – vidutiniškai nuo 3 iki 8 darbo vietų. Vadinasi, mažos ir vidutinės įmonės labai svarbios, nes jos sparčiai didina užimtumą šalyje bei skatina lanksčiau dirbti, ypač tuo metu, kai stambios įmonės mažina darbo vietas.

Dėl savo lankstumo SVV įmonės sukuria ne tik esminę dalį BVP, bet ir atlieka savotišką “stabilizatoriaus” vaidmenį, jos lengviau prisitaiko prie kintančių ekonominių aplinkybių, neretai turi galimybes greitai persiorientuoti prie alternatyvios veiklos blogėjant ekonominei situacijai. Esant ekonominiam nuosmukiui, užimtumas SVV įmonėse smunka santykinai mažiau, o pakilimo laikotarpiui – padidėja daugiau nei stambiose įmonėse. Atsižvelgiant į dabartinę situaciją šie veiksniai įgauna ypač didelę svarbą, nes būtent naujų darbo vietų kūrimas yra vienas pagrindinių šalių ekonomikos variklių.

Jų egzistavimas ekonomikoje yra akivaizdžiai naudingas, nes jų egzistavimas leidžia pasiekti:

- spartesnį BVP augimą;
- didesnius mokesčius valstybei;
- didesnę užimtumą;
- socialinės gerovės ir saugumo didėjimą.

(Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006)

Be anksčiau minėtų privalumų, akcentuojama ir teigiama smulkaus ir vidutinio verslo įtaka šalies makroekonominiams ir socialiniams veiksniams. Verslo konsultacijų centras KATRIM (2007) teigia, jog SVV:

- Gali išspręsti dalį gyventojų užimtumo problemų;
- Prisideda prie nusikalstamumo mažinimo;
- Taupo pensijų, bedarbių pašalpų, nes smulkus verslas suinteresuotas per mokesčių sistemą ir specialias programas tokiems žmonėms suteikti kuo daugiau darbo vietų;
- Skatina iniciatyvą ir kūrybingumą, nes mažos įmonės yra nepriklausomos;
- Palaiko ir skatina konkurenciją, nes šios įmonės įvairina asortimentą, yra lankstesnės ir greičiau prisitaiko prie aplinkos, jos naudingos ir stambioms įmonėms: vykdo jų užsakymus, pamėgdžiodamos įgyvendina jų politiką, padeda išvengti antimonopolinių apribojimų.

(Smulkaus verslo samprata ir kriterijai, lengvatos, privalumai ir trūkumai, 2007)

Taigi SVV verslo plėtra yra būtinas veiksnys norint siekti ekonomikos vystymosi šiandieninėje konkurencingoje globalioje rinkoje.

Pasak Bartkaus E. (2004) norint sparčiau plėtoti šalies SVV, siūloma tokia vidutinės trukmės laikotarpio smulkaus ir vidutinio verslo perspektyva:

- 1) didinti vietinio ir užsienio kapitalo investicijas smulkaus ir vidutinio verslo sektoriuje;
- 2) plėtoti dinamišką, lanksčiai prisitaikantį prie kintamų rinkos sąlygų SVV sektorių;
- 3) didinti užimtumą, kuriant naujas darbo vietas, į aktyvią veiklą įtraukiant jaunimą, moteris;
- 4) plėtoti verslo infrastruktūrą, sukuriant sąlygas pertvarkyti regionų ekonomiką;
- 5) diegti SVV naujus gamybos būdus, kurie padėtų skverbtis į rinkas, didint veiklos efektyvumą;
- 6) plėsti ir struktūrizuoti smulkių ir vidutinių įmonių bei didelių įmonių sąsajas;
- 7) didinti informacijos technologijų naudojimą smulkiame ir vidutiniame versle;
- 8) gerinti verslo kultūrą ir formuoti teigiamą visuomenės požiūrį į SVV;
- 9) integruoti Lietuvos smulkųjų ir vidutinių verslą į Europos Sąjungos rinką. (Bartkus, E., 2004)

Pasak Fisher E., Reuber R.A. (2002); Hoffman A.N. (2006); Wennekers S., Thurik R.(1999), Thurik R., Wennekers S. (2001) ir kitų autorių, šalys ir regionai turėtų labiau stengtis skatinti didesnę įmonių augimą, o ne įmonių skaičiaus augimą. Jie mano, kad įmonių stambėjimas ir stiprėjimas geriau atsilies ekonominiam augimui, naujų darbo vietų kūrimui bei socialiniam teisingumui. Šios įmonės padėtų užtikrinti didesnę stabilumą, negu daug besikuriančių smulkių įmonių, kurių didelė dalis savo veiklą dažniausiai vykdo labai neilgai. Tai labai įdomus požiūris ir organizuojant bei nustatant šalių paramos SVV strategijas turėtų būti į tai atsižvelgta.

Tačiau nepaisant įvairių pasiūlymų ir priemonių kaip geriau plėtoti ir vystyti SVV, šios verslo sferos plėtra pasižymi įvairiais barjeriais ir kliūtimis jos vystymuisi. Norint rasti išeitį iš šių barjerų bei sumažinti šių kliūčių poveikį reikia pirmiausia jas išskirti.

Savo darbe Banys, R.; Rudminaitis, V. ir Grybėnas, V.; (2006) SVV plėtros kliūčių nustatymui pritaikė North'o organizacinių veiksnių klasifikaciją. Šiame darbe North veiksnių klasifikacija yra papildyta dar dviem veiksnių kategorijom – aplinkos veiksniais ir įgūdžiais.

Formalūs veiksniai	Neformalūs veiksniai	Aplinkos veiksniai	Įgūdžiai
1. Mokesčių tarifai	1. Antikonkurenciniai veiksmai ir šešėlinė veikla	1. Finansinių išteklių prieinamumas	1. Darbo jėgos
2. Reguliavimo politikos neapibrėžtumas	2. Korupcija	2. Finansinių išteklių kaina	įgūdžiai
3. Mokesčių administravimas	3. Nusikalstamumas, vagystės ir tvarkos pažeidimai	3. Makroekonomikos nestabilumas	2. Darbo jėgos išsilavinimas
4. Darbo reguliavimas	4. Verslo liudijimai ir veiklos leidimai	4. Teismų sistema/ginčų sprendimas	
5. Muitų ir prekybos reguliavimas		5. Galimybė įsigyti/naudotis žeme	
		6. Elektra	
		7. Transportas	
		8. Telekomunikacijos	

Šaltinis: BANYS, R.; RUDMINAITIS, V.; GRYBĖNAS, V. (2006) Smulkaus ir vidutinio verslo kliūtys Lietuvoje p. 3.

3 pav. Didžiausios kliūtys mažų ir vidutinių įmonių plėtrai

Kaip matome iš 3 pav. čia kliūtys suskirstytos į keturias veiksnių kategorijas. Formaliuose veiksmuose išsiryškino tai, kad kliūtys yra sukuriamos pačios valstybės per jos reguliavimą. Neformaliuose veiksmuose didelę įtaką turi nusikalstamos veiklos. Aplinkos veiksmuose išsiskyrė

įvairių resursų sukuriama kliūtys smulkiam ir vidutiniam verslui. Įgūdžiai atspindi būtent pačios įmonės vidinę aplinką, jos darbuotojų sugebėjimų ribotumą.

Čiburienė J. (2005) pažymi, kad Lietuvoje vyrauja dualinė darbuotojų kvalifikacijos kėlimo strategija, kai darbuotojai patys atsako už savo kvalifikacijos kėlimą ir sugebėjimą prisitaikyti darbo rinkoje. Rinkos sąlygų vystymasis parodė darbuotojų dalies nepasiruošimą veiklai naujomis sąlygomis. SVV darbo rezultatai priklauso dalykinės kvalifikacijos ir nuo bendrųjų kvalifikacijų. Todėl svarbu vystyti kitokią požiūrį į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą.

Baršauskas P. (2002) išskiria du SVV kylančių problemų lygius: išorinį ir vidinį. Šiuo atveju problemos klasifikuojamos pagal problemų kilmės aplinką, t. y. vidinę, kurios kintamieji garantuoja sistemos funkcionavimą ir tikslų įgyvendinimą, ir išorinę, kurios veiksniai tiesiogiai ir netiesiogiai daro įtaką įmonės veiklai. Pagrindinės problemos, kylančios smulkiąjam ir vidutiniam verslui, yra susijusios su išteklių formavimu, vadovavimu bei su tarptautine įmonių veikla.

Mokslinėje literatūroje (Boter H., Lundstrom., A. (2001), Fingleton B., Eraydin A., Paci R. (2001)) dažniausiai akcentuojama SVV išteklių formavimo problema. Galima išskirti kelis su išteklių formavimu susijusių problemų aspektus. Tai gamybos masto ekonomijos nebuvimas, mažos kiekio nuolaidos gavimo galimybės, su finansavimu, darbo jėgos sandymu ir informacijos ribotumu susijusios problemos. Beveik visi šie aspektai susiję su nedidelės įmonės nedidelėmis veiklos apimtimis. Finansavimas irgi opi problema, nes mažos įmonės ne visada sugeba patenkinti kreditorių reikalavimus siekiant gauti papildomų lėšų. Aukščiausios kvalifikacijos darbuotojai stengiasi rinktis didesnes įmones, kuriose jie turi didesnes perspektyvas.

Informacijos ribotumas pasižymi, kad dabartinėje konkurencinėje aplinkoje sunku surinkti visą reikalingą informaciją. Išsamios informacijos surinkimas, jos apibendrinimas, saugojimas bei nuolatinis atnaujinimas yra labai brangus procesas reikalaujantis didelių tiek laiko, tiek ir finansinių išteklių.

Problemos, susijusios su vadovavimu SVV, pasireiškia dėl įtampos, kylančios tarp dviejų jėgų – kontroliuojančių ir vykdančių. Jei savininkas per daug akcentuoja kontrolės funkciją, SVV augimas gali būti ribojamas. SVV vadovai ir savininkai kelia kvalifikaciją specialiuose mokymuose ir seminaruose tik, kai pajunta konkrečių žinių trūkumą ir žino, kad įgytomis žiniomis galės nedelsdami pasinaudoti įmonės veikloje. Problemos, susijusios su vadovavimu SVV, gali persipinti, kai vertinami darbuotojo sugebėjimai. Požiūris į išteklių formavimą ir darbuotojų mokymus priklauso nuo vadovo požiūrio. (Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., 2007)

Baršauskas P., (2002) išskiria SVV problemas, susijusias su tarptautine veikla: valiutos keitimo ir atsiskaitymo už prekes ar paslaugas užtikrinimo rizika, šiuolaikiniai finansiniai atsiskaitymai, mažinantys veiklos kaštus didelėse įmonėse, eksporto dokumentacijos kaštai, prekybos kliūtys ir kiti apribojimai.

Lietuvoje tuo tarpu yra išskiriamos tokios priežastys, trukdančios smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) plėtrą:

1. **Besikeičianti teisinė aplinka.**

2. **Nepalanki ekonominė aplinka.** Mokesčių sistema nepalanki SVV plėtrai

3. **Finansinės problemos.** SVV įmonės stokoja nuosavo kapitalo apyvartinėms lėšoms ir investicijoms, nuolatos jaučiamas kreditų poreikis.

4. **Žinių trūkumas.** (Verslo inkubatorių vadyba: metodinė priemonė, 2001)

Apibendrinant skirtingų autorių išskiriamas SVV verslo kliūtis galima teigti, kad tiek Lietuvoje, tiek ir visur kitur, pagrindinės priežastys stabdančios SVV verslo plėtrą yra finansinių išteklių trūkumas, mokesčių tarifų ir administravimo nepalankumas, įgūdžių bei žinių trūkumas; išorinės aplinkos nestabilumas. Dėl šių kliūčių ir atsiranda paramos SVV koncepcija ir idėja. Vienas būdų spręsti šias kliūtis yra parama MVĮ, kurios priemonėse yra ir įgūdžių lavinimas ir finansinė pagalba. Svarbu neužmiršti, kad bet kokia paramos priemonė vieniems verslo subjektams, suteikia jiems pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius (iškreipia pusiausvyrą). Todėl atskiri autoriai abejoja paramos SVV būtinumu ir reikme, manydami, kad visos įmonės turi veikti vienodomis sąlygomis. Net ir nesutinkant su šių autorių nuomone, reikia atsižvelgti į jų argumentus, todėl svarbu išnagrinėti netik SVV paramos priemones ir jomis naudojantis, panaikinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kliūtis, bet ir ieškoti mažiausiai rinkos pusiausvyrą pažeidžiančių priemonių.

1.4. Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo svarba

Tarptautinė patirtis rodo, kad XX a. antroje pusėje smulkus ir vidutinis verslas ekonomikoje užėmė gana svarbią vietą. Šiuo metu išsivysčiusiose šalyse milijonai smulkių ir vidutinių firmų kartu su stambiomis kompanijomis sudaro ypatingą rinkos ekonomikos reguliavimosi mechanizmą. Tačiau visos įmonės susiduria su sunkumais, kuriuos bandoma mažinti pasitelkiant įvairius instrumentus. (Verslo inkubatorių vadyba: metodinė priemonė, 2001)

Pasak Jonuškos N.; Morkūnaitės E. (2004) SVV vystymosi problemos visiškai skiriasi nuo didelių įmonių problemų. SVV vykdo veiklą, turėdamas ribotus išteklius. Galimybių ribotumas pasireiškia ribotu priėjimu prie finansinių išteklių, smulkių įmonių mokamais mažesniais atlyginimais, maža funkcinė specializacija ir kt. minėtieji veiksniai yra būdingi daugeliui mažesnių įmonių ir kartais vertinami kaip bendros smulkių ir mikro įmonių charakteristikos. Dėl šių charakteristikų SVV sunku konkuruoti su didesnėmis įmonėmis, todėl joms reikalinga parama. Todėl nacionalinės valdžios ir ES kuria įvairius mechanizmus, kurie paremia SVV vystymąsi.

Finansinė parama yra svarbi visose smulkiojo ir vidutiniojo verslo veiklos stadijose. Veiklos pradžioje SVV susiduria su pradinio kapitalo stoka, vėliau – su poreikiu gauti papildomą

finansavimą apyvartinėms lėšoms, investicijoms. Jos būtinos, siekiant vykdyti ir plėtoti sėkmingą veiklą. SVĮ norėdamos gauti išorinį finansavimą, susiduria su specifinėmis problemomis ir tai laikoma vienu iš didžiausių šių įmonių plėtros sunkumų. Dėl finansinių išteklių stokos joms sunku samdyti kvalifikuotą darbo jėgą. Daugelio įmonių vadovai nėra linkę investuoti į darbuotojų mokymą bei jų kvalifikacijos kėlimą. (Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., 2007)

Sudarant tinkamas smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo sąlygas, pagrindinis valstybės vaidmuo yra užtikrinti privataus finansų sektoriaus plėtrą, o tiesioginės intervencijos priemonės taikyti tik esant akivaizdiems finansų rinkos trūkumams. Esama nemažai SVV finansavimo rinkos trūkumų - ypač nepakankamas pradedančiųjų mikro, inovatyvių įmonių finansavimas; taip yra dėl to, kad didelis šių įmonių veiklos rizikingumas bei santykinai dideli administravimo kaštai..

Siekiant pagerinti SVV finansavimo galimybes ir sumažinti rinkos trūkumus, Europos Sąjungos vietinės, regioninės bei nacionalinės institucijos taiko įvairias priemones (garantijas, mikrokreditus, kapitalo investicijas). Tokiomis priemonėmis mažinama privataus finansų sektoriaus rizika bei skatinamas SVV įmonių, ypač pradedančiųjų, finansavimas bei plėtra, didinamas užimtumas, užtikrinamas ekonomikos augimas (Cagliano R., Blackmon K., Voss Ch., 2001)

Mažos ir vidutinės įmonės valstybės lėšomis yra remiamos visose ES šalyse – šis rėmimas pasireiškia tiesiogiai (pvz.: dalyvavimo parodose sąnaudų padengimas, negrąžinama finansinė parama, mokesstinės lengvatos) ir netiesiogiai (pvz.: nemokamas informacijos suteikimas, mokymų subsidijavimas). Teikiama finansinė ir techninė parama SVV padeda įveikti atsirandančias kliūtis rinkoje, prisideda prie verslumo skatinimo, šalies įmonių konkurencingumo augimo.

(Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006)

Taigi smulkus ir vidutinis verslas yra labai svarbus šalių ekonomikai, tačiau jam reikia paramos norint padėti tiek sau patiems tiek visai šaliai. Kaip išsiaiškinome anksčiau, paramos smulkiam ir vidutiniam verslui būtinumą įtakoja labai įvairios priežastys ir visos jos labai svarbios.

Europos Komisija (2006) rekomenduoja ES valstybių narių vyriausybėms kreipti didelį dėmesį į smulkaus ir vidutinio verslo paramą dėl šių priežasčių:

Makro priežastys :

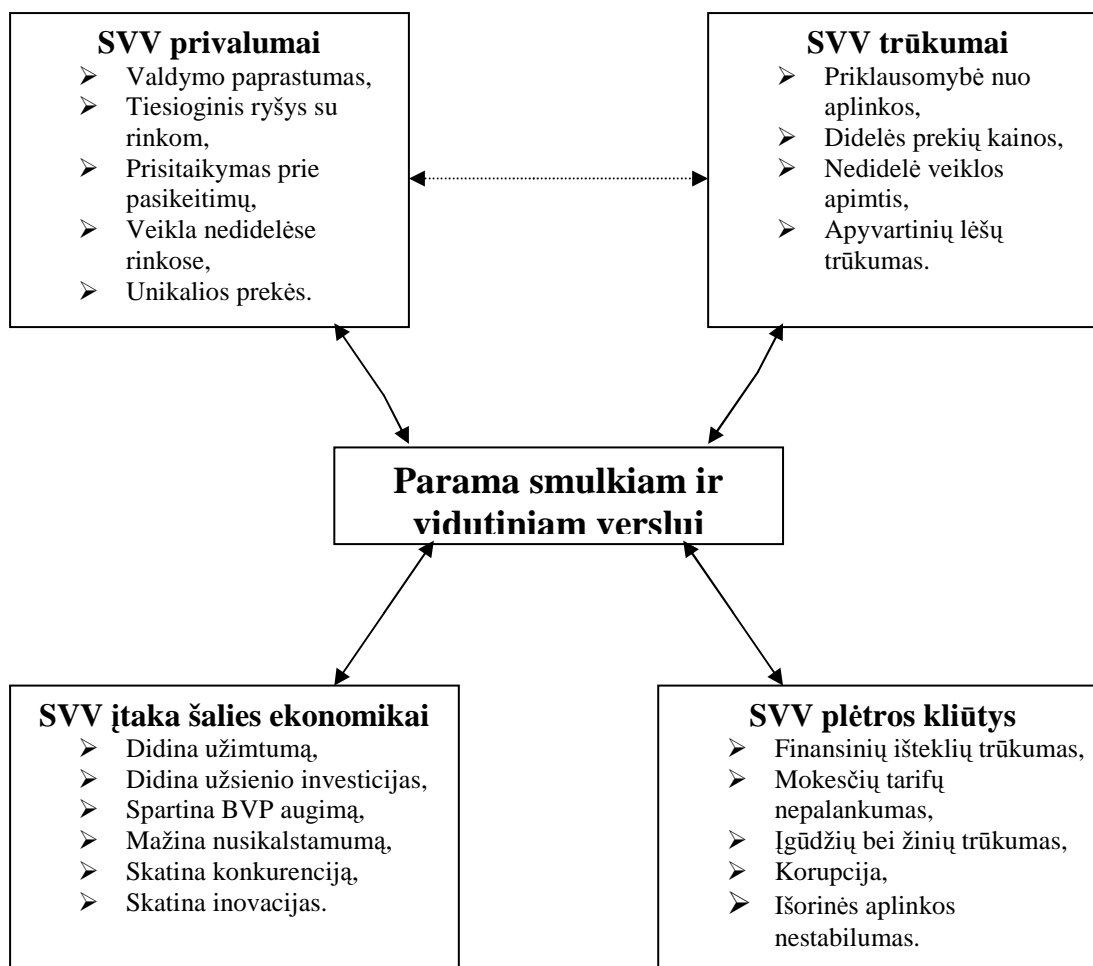
- smulkios įmonės – tai augančios ekonomikos požymis;
- jos pritraukia dinamiškesnius žmones – verslininkus;
- lanksčiau reaguoja į rinkos pokyčius;
- didina konkurenciją;
- kuria stipresnius nacionalinio ūkio pagrindus;
- tai busimos stambios įmonės;
- jos sprendžia užimtumo problemas.

Mikro priežastys:

- gali remtis ištekliais, nepriimtinais stambiam verslui;
- gali tenkintis smulkiais nišomis ir plėtoti veiklą mažiau efektingose verslo srityse;
- tiesioginiai ryšiai ir kontaktai su rinka ir aplinka;
- paprasta steigimo, valdymo ir pasitraukimo iš rinkos tvarka; trumpas smulkių įmonių „gyvenimo ciklas“;
- dideli gamybos kaštai dėl nedidelių gamybos apimčių;
- nepakanka lėšų technikai, technologijoms atnaujinti;
- dėl padidintos rizikos kreditai mažoms įmonėms kainuoja brangiai;

(The new SME definition: user guide and model declaration; 2006)

Dėl šių priežasčių Europos valstybės siekia sukurti vienodas, o kartais ir palankesnes konkurencijos rinkoje sąlygas pradedantiems smulkiems verslininkams.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus.

4 pav. Paramos SVV būtinumo priežastys

Kaip nustatėme šio darbo metu SVV parama yra būtina dėl labai įvairių priežasčių. 4 pav. apibendrinamos tos priežastys ir pateikiama bendra jų įtaka paramos smulkiam ir vidutiniam verslui

būtinybei. Kaip matome iš paveikslo paramos būtinybę veikia tiek paties SVV vidiniai bruožai, tiek išorinės priežastys. Dvipusiai ryšiai paveiksle pasireiškia tuo, kad priežastys parodo būtent paramos reikmę, o gauta parama grįžta paveikdama tas priežastys. SVV privalumai ir trūkumai ne tik veikia paramos būtinybę, bet ir tiesiogiai veikia vieni kitus, nes dėl paramos SVV kažkoks trūkumas sumažėtų ar dingtų, jis pereitų į SVV privalumų sąrašą. Toks pat poveikis būtų ir SVV privalumams.

Ypatingą dėmesį ES skiria SVV paramai, dėl jo didžiulės įtakos naujų darbo vietų kūrimui. 2000 m. Lisabonoje vykusio Europos Vadovų taryba išskėlė strateginį ES tikslą – per 10 metų paversti Europos Sąjungos ekonomiką dinamiškiausia ir konkurencingiausia žiniomis grįsta ekonomika pasaulyje. 2005 m. Pavasario Europos Vadovų Taryba pakvietė valstybes nares ir Bendriją mobilizuoti pajėgas tinkamam naujai į augimą ir užimtumą sufokusuotos Lisabonos strategijos įgyvendinimui. Vykdydama Pavasario Europos Vadovų Tarybos pavedimą ir vadovaudamasi naujuoju Lisabonos proceso valdymo modeliu, Europos Komisija 2005 m. balandžio mėn. pristatė Jungtines ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gaires 2005-2008 m., susidedančias iš Bendrų ekonominės politikos gairių ir Užimtumo gairių (tokiu būdu apimančias ekonomikos ir užimtumo klausimus). (Lisabonos strategijos įgyvendinimo klausimai; 2007)

Atskiri veiksmai bei programos užimtumo klausimams parodo šio aspekto ypatingą svarbą ekonominiam vystymuisi. Labai didelę svarbą naujų darbo vietų kūrimas SVV įmonėse įgauna šiuo laikotarpiu, kai net ir stipriai augant šalių BVP, šis augimas nėra labai stipriai jaučiamas, nes jį „suvalgo“ sparčiai auganti infliacija. Todėl vienas pagrindinių ir svarbiausių ekonomikos augimo rodiklių, tampa užimtumas ir labai svarbu išskirti didžiausią poveikį jam darančias paramos priemones bei ieškoti galimybių jas stiprinti ir dar labiau skatinti.

Šiame skyriuje išryškėjo, kad SVV samprata yra kintanti skirtingais ekonominiais laikotarpiais, ji nėra pastovi ir sunkiai pritaikoma visiems galimiems atvejams. Tačiau šių įmonių svarbą išryškina jų privalumai, iš kurių dažniausiai minimi yra valdymo paprastumas, tiesioginis ryšys su rinkom, prisitaikymas prie pasikeitimų, veikla nedidelėse rinkose bei unikalios prekės. Dažniausiai išskiriami MVĮ trūkumai yra priklausomybė nuo aplinkos, didelės prekių kainos, nedidelė veiklos apimtis bei apyvartinių lėšų trūkumas. Šie trūkumai bei papildomi trukdžiai stabdo SVV plėtrą, dėl šių kliūčių ir atsiranda paramos SVV koncepcija ir idėja, jos svarba. Esant dabatinei ekonominei situacijai pasaulyje ir Lietuvoje, ypatingą svarbą įgauna užimtumo svarba, todėl svarbu nustatyti didžiausią teigiamą poveikį jam turinčias paramos priemones. Tolesnėje darbo dalyje nagrinėjant pačias SVV paramos priemones, atsižvelgiama į visas šias priežastys ir veiksnius, tiriama kokį poveikį šiems veiksniams turės atskiros smulkaus ir vidutinio verslo paramos priemonės, ypatingą dėmesį skiriant jų poveikiui naujų darbo vietų kūrimui.

2.PARAMA SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI LIETUVOJE

Sudarant tinkamas smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo sąlygas, pagrindinis valstybės vaidmuo yra užtikrinti privataus finansų sektoriaus plėtrą, o tiesioginės intervencijos priemonės taikyti tik esant akivaizdiems finansų rinkos trūkumams. Praktika rodo, jog esama nemažai SVV finansavimo rinkos trūkumų, todėl siekiant pagerinti SVV finansavimo galimybes ir sumažinti rinkos trūkumus, Europos Sąjungos vietinės, regioninės bei nacionalinės institucijos taiko įvairias priemones. Tokiomis priemonėmis mažinama privataus finansų sektoriaus rizika bei skatinamas SVV įmonių, ypač pradedančiųjų, finansavimas bei plėtra, didinamas užimtumas, užtikrinamas ekonomikos augimas. Taikant šias priemones būtina nustatyti jų efektyvumą, duodamą naudą, poveikį, prieinamumą, privalumus. Dėl šių priežasčių svarbu analitinėje darbo dalyje išanalizuoti Lietuvoje taikomas ES bei nacionalines paramos SVV priemones, atlikti jau vykdytų paramos SVV vertinimo tyrimų analizę bei parengti paramos SVV efektyvumo vertinimo metodiką.

2.1.Europos Sąjungos parama SVV Lietuvoje

ES šiuo metu yra vienas svarbiausių ekonomikos Lietuvoje variklių. Tapimas jos nare leido pritraukti dideles sumas papildomų lėšų, atvėrė naujas rinkas, praplėtė galimybes jose. Tačiau mes vis dar atsilikame nuo senųjų ES narių pagal daugelį rodiklių, todėl vienas pagrindinių šios bendrijos tikslų yra skirtumų tarp jos narių mažinimas. Pasak Simanausko L., Šidlausko S. (2007) ES regioninė paramos politika yra nukreipta į: 1. Ekonominio vystymosi ES regionuose rėmimą, sukuriant reikalingas ilgalaikio vystymosi sąlygas; 2. Infrastruktūros, atitinkančios socialinius, ekonominius ir aplinkosaugos reikalavimus, sukūrimas; 3. Gyvenimo lygio, ekonominių, kultūrinių ir švietimo rodiklių skirtumų sumažinimas tarp ES regionų.

Europos Sąjunga suteikia įvairias pagalbos SVV formas šalims narėms bei dažnai šalims kandidatėms. Ši parama yra galima įvairiomis formomis, tokiomis kaip dotacijomis, paskolomis ir kartais garantijomis. Paramą galima gauti arba tiesiogiai, arba per ES struktūrinius fondus valdomus nacionaliniame lygmenyje. MVĮ taip pat gali gauti naudą iš įvairių nefinansinių pagalbos programų ir verslo paramos paslaugų. Tokios paramos programos gali būti skirstomos į tris kategorijas, priklausomai nuo jų valdymo lygio:

1. Tiesiogiai prieinamos SVV;
2. Europos Sąjungos struktūriniai fondai;
3. Kitos iniciatyvos

Svarbiausias skirtumas tarp išdėstytų kategorijų yra tas, kad paramos SVV programos vadinamos (1) “tiesiogiai prieinamos SVV” bei (3) “kitomis iniciatyvomis” yra valdomos

Europos lygiu, todėl pareiškimai jose dalyvauti teikiami tiesiogiai ES Komisijai. Siekiant palengvinti šių paramos programų įgyvendinimą, kiekvienoje ES šalyje narėje buvo įsteigti nacionaliniai kontaktų punktai. Iš kitos pusės, finansavimas, kuriuo galima pasinaudoti per Europos Sąjungos struktūrinius fondus, yra administruojamas nacionaliniu lygiu.

Parama neturi daryti įtakos konkurencijai bendrojoje rinkoje, valstybių narių tarpusavio prekybai. Europos Sąjungos sutartyje (Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis, 2004) numatyta, kad bendrajai rinkai neprieštarauja:

- pagalba, skirta regionų, kuriuose yra neįprastai žemas gyvenimo lygis arba didelis nedarbas, ekonominei plėtrai skatinti;
- pagalba, skirta bendriems Europos interesams, svarbių projektų vykdymui skatinti arba kurios nors valstybės narės ekonomikos dideliems sutrikimams atitaisyti;
- pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų regionų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, jei ji netrikdo prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui;
- pagalba, skirta kultūrai remti ir paveldui išsaugoti, jei tokia pagalba prekybos sąlygų ir konkurencijos Bendrijoje nepaveikia taip, kad prieštarautų bendram interesui;
- kitos pagalbos rūšys, kurios gali būti nurodytos Tarybos sprendimuose, priimtuose kvalifikuota balsų dauguma remiantis Komisijos pasiūlymu.

Verslo paramos priemonės paprastai yra pristatomos kaip atsakas į struktūrinius trūkumus, ypač tuos, kurie neigiamai veikia SVV. Dažnai priemonės pateisinamos siejant regioninius netolygumus su nesėkmėmis rinkoje. Rinkos nesėkmės kyla dėl šių priežasčių: išorės veiksnių, viešųjų gėrybių, nepakankamos informacijos, koordinavimo sunkumų ir rinkos galios. (Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., 2007)

Taigi Europos Sąjunga paramos priemones pateisina jei jos padeda siekti bendrų ES interesų ir užtikrinti jos konkurencingumo, efektyvumo ir gerovės teikėjo vaidmenį. Galima pastebėti, kad čia išskirti galimi paramos teikimo atvejai nėra labai smulkmeniškai apibrėžti, todėl nemažai situacijų galima vertinti, kaip galimybę siekti tos paramos. Žinoma ES savo teikiama parama nenori iškreipti rinkos situacijos, tačiau šiomis priemonėmis siekiama būtent sulygtinti netolygumus tiek regioniniais mastais, tiek skirtingų pajėgumų įmonių galimybes, tiek ir šalių narių bei stojančių šalių išsivystymą.

2.1.1. Parama tiesiogiai prieinama SVV

Tai paramos programos, kuriose gali dalyvauti SVV. Kiekviena iš jų siejama su tam tikra tema - aplinkosauga, tyrimais, švietimo ir informacinėmis technologijomis. Jas kuria ir įgyvendina

skirtingi Europos Komisijos generaliniai direktoratai. Lietuvos smulkiosios ir vidutinės įmonės tiesiogiai Europos Komisijai gali teikti paraiškas dalyvauti šiose programose su sąlyga, kad tai yra ilgalaikiai, pridėtinę vertę turintys tarptautiniai projektai. Europos Sąjungos paramą sudaro subvencijos/subsidijos, dažniausiai padengiančios iki 50% projekto išlaidų.

LIFE III - yra aplinkosaugai skirta finansinė programa bei vienas iš pagrindinių Aplinkosaugos generalinio direktorato įrankių, skirtų Europos Sąjungos aplinkosaugos politikai remti. LIFE III tikslas prisidėti prie novatoriškų, integruotų metodų bei priemonių vystymo bei prie būsimos Bendrijos aplinkosaugos politikos plėtos. Projektų pasiūlymus gali teikti visi ES šalyse narėse įkurti juridiniai asmenys; smulkiųjų ir vidutinių įmonių dalyvavimas yra itin skatinamas. Pasiūlymus turi teikti vienas paraiškos teikėjas, tačiau kitų dalyvių bendradarbiavimas partnerystės rėmuose yra rekomenduojamas siekiant, kad paraiška būtų patvirtinta. Aplinkos ministerija yra paskirta Lietuvoje oficialiu Nacionaliniu kontaktų punktu LIFE III fondui administruoti.

Intelligent energy for Europe - Ši daugiametė programa, skirta veiksams energijos srityje, teikia finansinę pagalbą vietos, regioninėms bei nacionalinėms iniciatyvoms atnaujinamų energijos rūšių, energijos efektyvumo bei energijos aspektų, susijusių su transportu, srityse. Ši iniciatyva remia “atnaujinamos energijos” (ALTENER) bei “efektyvios energijos” (SAVE) sritis; atnaujinama jau vykdoma/egzistuojančią tarptautinę veiklą (COOPENER) bei pristato naują veiklos sritį “energija ir transportas” (STEER). (European Union support programmes for SMEs, 2006)

E-Content - programa palaiko padidėjusį Europos skaitmeninio turinio naudingumą, vartojimą ir platinimą. Ja siekiama pagerinti prieinimą prie aukštos kokybės skaitmeninio turinio globaliniuose tinkluose įvairiomis kalbomis. eCONTENT programa skatina SVV įmonių dalyvavimą joje. Ši programa prisideda prie trečiojo eEuropa veiksmo plano tikslo įgyvendinimo: “skatinti naudojimąsi internetu”.

Inovacijos ir tyrimai – šios programos skirtos plėtoti inovacijas ir tyrimus Europoje. Į šią kategoriją įeina FP6, Eureka ir Cordis programos.

Švietimas ir mokslai – pagrindinis šios srities tikslas plėtoti ryšius tarp skirtingų šalių mokslo bendruomenių, keistis žiniomis ir nuomonėmis. Šiai kategorijai priskiriamos Socrates ir Leonardo da Vinci programos. (EU support programmes for SMEs, 2003)

Nagrinėjant SVV tiesiogiai prieinamas ES paramos priemonės galima pastebėti, kad jos apima opiausius šio laikotarpio klausimus: švietimo plėtojimą, inovacinę veiklą, internetinės veiklos plėtrą, energijos problemas bei aplinkosauginius klausimus. Šių priemonių privalumas, kad įmonės gali tiesiogiai jų kreiptis į ES išvengdamos papildomų biurokratinių barjerų bei atsirinkti pagal savo poreikius jiems tinkančias. Šių priemonių naudojimas ir domėjimas jomis Lietuvoje tik auga ir turėtų dar didėti.

2.1.2.ES struktūriniai fondai

Europos Sąjunga, siekdama tolygaus ekonomikos augimo visose ES valstybėse ir regionuose, taikydama priemones ir koordinuodama nacionalines regionines politikas, vykdo struktūrinę politiką. ES struktūrinės politikos tikslams įgyvendinti ES valstybės narės gauna finansinę paramą iš keturių struktūrinių fondų ir atskiro Sanglaudos fondo. Iš jų finansuojami projektai, padedantys sunkiai besiverčiančioms įmonėms ir darbuotojams imtis kitos, perspektyvesnės, veiklos.

Pagrindiniai ES struktūrinių fondų tikslai yra:

1. Parama skurdesnių ES regionų vystymuisi, pagrindinį dėmesį sutelkiant investicijoms į gamybos sektorių;
2. Parama restruktūrizacijos sukeltų ekonominių ir socialinių problemų mažinimui;
3. Parama švietimui, įgūdžiui didinimui, mokymuisi ir pakartotiniam mokymuisi.

(Simanauskas L., Šidlauskas S.(2007); Gečas K., Jakutavičius A., Vijeikis D. (2004))

Struktūrinė politika yra vykdoma per keturis struktūrinius fondus:

- Europos socialinį fondą (ESF)
- Europos regioninės plėtros fondą (ERPF)
- Europos žemės ūkio garantijų ir orientavimo fondą (EŽŪGOF)
- Žuvininkystės orientavimo finansinį instrumentą (ŽOFI)

Europos regioninės plėtros fondas

Fondo lėšos sudaro apie pusę visų struktūrinių fondų biudžeto. Fondas numato:

- Investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas;
- Investicijas į infrastruktūrą siekiant sujungti centrinius ES regionus su periferiniais;
- Investicijas, padedančias atgaivinti krizę išgyvenančius pramonės, žemės ūkio rajonus;
- Darbo vietų kūrimą bei paramą smulkiam ir vidutiniam verslui (įmonių konsultavimas, rinkos tyrimai, mokslo tyrimai);
- Technologijų plėtrą, vietinės infrastruktūros plėtrą.

Europos socialinis fondas

Remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas. Finansuoja:

- švietimą ir profesinį mokymą;
- paramą įsidarbinant;
- mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (pvz., specialistų mokymą mokslinio tyrimo įstaigose);
- socialinės ekonomikos projektus (pvz., padeda sukurti privačias vaikų priežiūros įstaigas);
- švietimo ir profesinio mokymo sistemų tobulinimą (keliant darbuotojų kvalifikaciją).

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas. Šio fondo orientavimo dalis laikoma ES struktūrinės (o ne bendrosios žemės ūkio) politikos dalimi, nes teikia paramą diegiant naujus ūkininkavimo metodus, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse.

Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas. Remia naujų metodų diegimą bei ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste.

Numatyti trys prioritetiniai struktūrinių lėšų investavimo tikslai:

1. Skatinti atsiliekančių regionų plėtrą ir pristatymą prie ekonomikos pokyčių. Parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio, taip pat regionams, kuriuose ypač mažas gyventojų tankumas;

2. Remti krizės apimtus pramonės regionus, kad jie persiorientuotų į kitas ekonomikos sritis. Remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose išlieka didelis nedarbas. Taip pat skatinama kaimo vietovių plėtra ir prisitaikymas prie ekonomikos pokyčių;

3. Teikti paramą mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui. Pagrindinės priemonės – profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra.

(Lukoševičienė, R.; Vaičiulienė, S.; 2006)

Europos Sąjungos struktūrinių fondų priemonės pilnai atitinka tikslus ir suteikia visas galimybes juos įgyvendinti. Kiekviena valstybė skirtingai sugeba įsisavinti šias lėšas, panaudoti jas tikslingai, būtent tikslų įgyvendinimui. Dabartinėje situacijoje Lietuvoje dažnai girdimi kaltinimai dėl vėluojančio struktūrinių fondų įsisavinimo, jų panaudojimo tikslingumo, nesažiningo projektų vertinimo, todėl labai svarbu smulkiau nagrinėti šių priemonių naudojimą, kliūtis stabdančias šių lėšų įsisavinimą bei ieškoti būdų pašalinti šias kliūtis.

2.1.3. Kitos iniciatyvos

Šios iniciatyvos padeda Europos bei Lietuvos įmonėms įeiti į naujas rinkas. Jos administruojamos ES lygiu, kartu su Nacionaliniais kontaktų punktais šalyse narėse, padedančiais jas įgyvendinti. Šių programų dėmesio centre – Lotynų Amerikos, Japonijos bei Azijos rinkos. Į šias programas įeina: Al invest; Asia invest; Asia IT&C; Getaway to Japan ir kt. (EU support programmes for SMEs, 2003) Šios iniciatyvos leidžia Lietuvos įmonėms plėsti savo veiklos sritis, plėsti veiklą į naujas rinkas, stiprinti bendradarbiavimą su užsienio partneriais taip išplečiant savo veiklos perspektyvas, naujų produktų įvedimo į Lietuvos rinkas galimybes ir panašiai.

ES parama yra labai reikšminga SVV, nes ji yra išskirstyta įvairioms sritims ir stengiasi apimti daugelį svarbiausių verslo šakų. Taip pat ES paramos formos skatina inovacijų diegimą, mokslo vystymą ir populiarinimą, didina elektroninių komunikacijų svarbą. Siekiant sėkmingo struktūrinės paramos panaudojimo, jam keliami trys tikslai, kurių įgyvendinimas turi padėti sparčiai

gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus: spartinti ūkio augimą ilguoju laikotarpiu, kurti daugiau geresnių darbo vietų, plėtoti socialinę sanglaudą. Norint suprasti kaip šie tikslai vykdomi reikia analizuoti jau atliktus tyrimus bei nustatčius trūkumus ieškoti jiems sprendimų.

2.2.Lietuvos parama SVV

Sėkmingai Lietuvos verslo įmonių veiklai, jų konkurencingumui, didelę įtaką turi apyvartinio kapitalo dydis. Lietuvoje įmonės susiduria su pradinio kapitalo stoka veiklos pradžioje. Dėl mažos veiklos apimties ir rizikos, dauguma SVĮ negali patenkinti norint gauti kreditą keliamų reikalavimų. Tolesnėje veikloje SVV subjektai susiduria su dviem papildomomis problemomis - apyvartinio kapitalo formavimu ir investicijomis. Siekiant padidinti įmonės veiklos apimtį, reikia papildomų apyvartinių lėšų, tai galėtų užtikrinti greitesnį atsiskaitymą ir pinigų srautų nenutrūkstumą. Jau pradėjusioms veiklą įmonėms labai svarbu investicijos. Tai galima susieti su gamybos ar paslaugų įmonėmis, kurioms naujos technologijos leidžia sutaupyti kintamus veiklos kaštus, pasiekti didesnę veiklos efektyvumą, išplėsti prekių ar paslaugų ratą. Taigi finansavimas aktualus visą įmonės gyvavimo laiką, todėl vienas iš SVV plėtros uždavinių - pagerinti finansavimą ne tik pradedančių verslininkų, bet ir jau veikiančių SVV subjektų.

Lietuvos Respublikos SVV plėtros įstatymo pakeitimo įstatyme (2002 m. spalio 22 d. Nr. IX-1142) yra išvardytos verslo rėmimo priemonės. Valstybės pagalba SVV subjektams teikiama pagal Vyriausybės, apskričių ar savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programas, kurių rengimas ir įgyvendinimas finansuojami iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei fondų lėšų.

Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas numato šias ***pagalbos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo formas***:

1. mokesčių ir rinkliavų lengvatas;
2. finansinę paramą: lengvatinių kreditų teikimą, dalinį ar visišką palūkanų dengimą, garantijų teikimą, kreditų draudimą, rizikos kapitalo investavimą į smulkias ir vidutines įmones, tam tikrų išlaidų (steigimo, tyrimų, garantijų mokesčių, kreditų draudimo įmokų, kokybės sertifikatų įsigijimo ir kitų išlaidų) kompensavimą bei subsidijas darbo vietoms kurti;
3. įmonių savininkų, įmonių organų narių bei darbuotojų konsultavimo, mokymo, kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo paslaugas lengvatinėmis sąlygomis;
4. verslo inkubatorių, verslo centrų, technologinių parkų steigimą ir jų teikiamas paslaugas;
5. Vyriausybės, apskričių viršinininkų ar savivaldybių nustatytas kitas pagalbos formas.

(Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006)

Lietuvoje valstybės pagalba SVV subjektams teikiama pagal Vyriausybės, apskričių ar savivaldybių SVV plėtros programas. SVV plėtros programų rengimas ir įgyvendinimas finansuojami iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei piniginių fondų lėšų. Visos šios priemonės turi padėti skatinti SVV plėtrą Lietuvoje, tuo didinant naujų darbo vietų kūrimą, ekonomikos augimą ir kt. Svarbu analizuoti koks šių priemonių efektyvumas, ar gerai apie jas informuota visuomenė, jų teikimo efektyvumą bei ieškoti sprendimų rastiems trūkumams.

2.2.1. Mokestinės lengvatos

SVV įmonės turi pakankamai mažai numatytų mokestinių lengvatų. Tai pakankamai logiška, nes lengvatų taikymas visoms SVV įmonėms reiškia beveik tą patį, kaip ir tiesiog mokesčio sumažinimą (99 % įmonių yra SVV). Be to, mokestinė našta Lietuvoje yra viena mažiausių palyginus su kitomis ES valstybėmis, todėl verslas ir be lengvatų taikymo turi konkurencinį pranašumą prieš analogiška veikla užsiimančias SVV įmones kitose ES valstybėse. Tikrasis mokestinių lengvatų segmentas turi būti tik naujai įsikūrusios SVV įmonės ir mikroįmonės.

Šiuo metu Lietuvoje bene pagrindinė yra pelno mokesčio lengvata. Pelno mokesčio įstatyme nustatyta, kad tam tikrus kriterijus atitinkančios įmonės, apskaičiuodamos apmokestinamąjį pelną, gali taikyti vieną iš dviejų taisyklių:

1. Įmonės, kuriose vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 500 tūkst. Lt, apmokestinamąjį pelną gali apmokestinti taikydamos 13 proc. tarifą. Be to, tokios įmonės gali nustatyti nusidėvėjimo normatyvus, kurie gali neatitikti nurodytų pelno mokesčio įstatyme. Tikėtina, kad tokia nuostata leidžia bent pirmuosius metus veikti su praktiškai nuliniu pelnu ir nemokėti pelno mokesčio, jei verslas nėra susijęs su nekilnojamojo turto nuoma ar kita veikla, kuriai yra reikalingos didelio ploto patalpos.
2. Įmonės, kuriose vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 1 mln. Lt, apmokestinamojo pelno dalį, lygią 25 tūkst. Lt, gali apmokestinti 0 proc. tarifu, o likusią apmokestinamojo pelno dalį - 15 proc. tarifu. Ši taisyklė galioja individualioms įmonėms, tikrosioms ūkinėms bendrijoms ir komandinėms ūkinėms bendrijoms.

Įstatymuose taip pat nustatyti galimi mokestinių nepriemokų, įsiskolinimo valstybės socialinio draudimo fondui atidėjimai, tačiau mokestinių lengvatų verslo pradžioje, kurios tikėtina užkirstų kelią nepriemokų susidarymui, nenumatyta. O būtent dideli mokesčiai pačių verslininkų yra nurodomi kaip viena iš didžiausių kliūčių sėkmingai verslo plėtrai pirmaisiais metais.

(Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006)

Ši paramos forma susilaukia turbūt daugiausia diskusijų Lietuvoje. Daugelis ekonomikos specialistų, analitikų ir kiti mano, kad Lietuvoje reikėtų teikti didesnę mokestinę paramą. Tokia parama galėtų būti naujai besikuriančioms įmonėms pirmus trejus metus reikėtų mokėti mažesnę pelno mokestį, į inovacinę veiklą orientuotoms įmonėms kažkurį laiko tarpą būtų galima išvis nemokėti pelno mokesčio. Tokia mokestinė parama egzistuoja Vakarų šalyse ir turi didelę reikšmę verslo kūrimo skatinimui, inovacinių technologijų vystymui, verslumo skatinimui tarp gyventojų.

2.2.2. Finansinė parama

Tai viena pagrindinių paramos SVV formų padedanti spręsti daugelį su verslo pradžia susijusių problemų. Ši parama yra viena svarbiausių verslo kūrimo etapo pagalbos priemonių, nes dažniausiai įmonės bei fiziniai asmenys verslo kūrimo pradžioje susiduria su investicijų bei pradinio kapitalo formavimo problemomis.

Pasak Dapkaus, R.; Šivicko, G., ir Štreimikienės, D., (2007) dažniausiai finansinė parama apima:

- a) paramą investuojant, kai padengiama dalis investicijų, susijusių su įmonės steigimu, plėtimu, perorganizavimu, racionalizavimu, įrengimų įsigijimu, naujų gaminių kūrimu, patentų, licencijų pirkimu ir kt.
- b) nuolaidas kredituojant SVV, kurios pasireiškia palankiomis palūkanomis ir kitomis lengvatinių kreditų formomis;
- c) vyriausybės garantijas, duodant paskolas SVV;
- d) mokesčių nuolaidas, kai mažinami mokesčių tarifai, atidedamas mokesčių mokėjimas;
- e) kitą paramą.

Ne visos autorių paminėtos finansinės paramos priemonės plačiai taikomos Lietuvoje. Šių priemonių svarba įmonėms yra labai didelė, norint užsitikrinti reikiamą kapitalą ar reikiamas investicines sąlygas. Toliau išsamiau nagrinėju Lietuvoje taikomas finansinės paramos SVV priemones.

Garantijų mechanizmai

Vyriausybė yra įsteigusi paskolų draudimo bendroves, kurios teikia garantijas bankams dėl ūkio subjektams duodamų paskolų. Tai - UAB „Investicijų ir verslo garantijos“(INVEGA), UAB „Lietuvos eksporto ir importo draudimas“(LEID), UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“.

2 lentelėje pateikiamas garantinių mechanizmų palyginimas su tarptautine praktika. Lyginant garantijų fondus su ES šalimis narėmis, pastebėtina, kad jų reikalavimai paskolų gavėjams, garantuojama kredito dalis ir kitos sąlygos yra labai panašios.

Garantinių mechanizmų palyginimas su tarptautine praktika

Šalis	Garantijų fondo garantuojama dalis
Estija	90 %
Lietuva	70-80 %
Vengrija	60 %
Kitos ES šalys	60-80 %

Šaltinis: Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006. p. 5.

Mikrokreditavimas

Neretai smulkūs verslininkai susiduria su lėšų trūkumo veiklos pradžioje problema, kai reikia nors ir nedidelių paskolų, bet nėra turima pakankamo užstato. Kredito įstaigos dėl tokių paskolų aukštesnio rizikos lygio bei santykinai didelių administravimo kaštų paprastai tokias paskolas teikia nenoriai ir už pakankamai aukštą palūkanas. Tokiu atveju gali įsijungti valstybė ir tiesiogiai teikti paskolas SVV, arba pasinaudoti kredito įstaigų paslaugomis.

Galima pasidžiaugti, kad Lietuvoje šiuo metu yra kuriamas mechanizmas, pagal kurį iš valstybės biudžeto (anksčiau mikrokreditai buvo suteikiami naudojant PHARE programos lėšas) bus suteikiamos iki 25 tūkst. eurų dydžio paskolos (mikrokreditai) mikroįmonėms (valstybė skolins konkurso būdu atrinktiems bankams, kurie palankiomis sąlygomis suteikins mikrokreditus). Rengiamame projekte taip pat numatoma, kad palankesnėmis palūkanos bus skiriamos paskolos didelio nedarbo kamuojamiems regionams. (Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006)

Taigi garantijų mechanizmai yra veikianti paramos SVV forma, jų svarba yra didelė, nes stengiamasi tobulinti šios paramos formas bei didinti jos teikiamą naudą.

Lengvatinės paskolos ir paskolų palūkanų subsidijavimas

1. Pagal ES *de minimis* taisyklę valstybės parama ūkio subjektui per 3 metus negali viršyti 345 tūkst. litų.
2. SVV turi galimybę pasinaudoti užimtumo iniciatyvomis ir gauti tokią paramą, jei tai užtikrina naujų darbo vietų steigimą. Deja, šis metodas nėra labai tinkamas pradedančiajam verslui, nes vienas iš reikalavimų yra pelninga pastarųjų metų įmonės veikla. Valstybė taip pat naudoja ir kitas SVV finansavimą skatinančias bei priėjimą prie finansavimo šaltinių lengvinančias priemones, ir daugeliu atvejų decentralizuotai – per atskirų rajonų ir miestų savivaldybes.

(Kompetencijos gildija; 2004)

Negražintina parama

ES šalyse vis plačiau yra taikoma praktika, kai perspektyvių veiklos rūšių įmonių įkūrimui yra suteikiama negražintina parama (~ 10 tūkstančių eurų). Mechanizmas veikia taip – turintys perspektyvių verslo idėjų, norą kurti įmonę bei reikalingas tam verslui vystyti specialiąsias žinias kreipiasi į atitinkamą SVV pagalbę teikiančią instituciją, pateikia verslo idėją, išsipareigoja įkurti

įmonę ir nenutraukti jos veiklos tam tikrą laikotarpį. Tokia paramos forma ypatingai skatina jaunų, turinčių reikalingą išsilavinimą, bet stokojančių finansinių išteklių, verslumą. (Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006)

Manau, kad tokia priemonė turėtų būti plačiau taikoma ir visuose Lietuvos regionuose, taip skatinant tiek verslumo ir užimtumo lygį, tiek ir stiprinant SVV inovacinį potencialą.

2.2.3. Konsultavimo, mokymo, kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo paslaugos lengvatinėmis sąlygomis

Tinklo įstaigų veiklos tikslas – teikti techninę paramą verslininkams, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, sumažinti veikiančių įmonių riziką ir padėti pradedančioms veiklą įmonėms konkuruoti rinkoje.

Pagrindinės viešosios paslaugos, teikiamos tinklo įstaigose:

- Verslo informacijos paslaugos – tai informacijos kliento pageidavimu teikimas.
- Verslo informacijos sklaidos renginiai. Verslo informacijos sklaida – tai verslo informacijos, sėkmingų verslo pavyzdžių platinimas, organizuotų susitikimų su verslininkais ar verslininkus vienijančių organizacijų atstovais, konferencijų, seminarų ir kitų renginių metu.
- Konsultacijų paslaugos. Konsultacijos suteikia galimybę klientui aptarti ir spręsti problemas, susijusias su verslo pradžia ir plėtra.
- Mokymo paslaugos. Mokymo paslaugos – tai klientų mokymas grupėse.

Verslo inkubatoriaus paslaugų verslui programa apima anksčiau išvardytas paslaugas ir papildomai darbą su smulkais ir vidutinio verslo subjektais trejus metus nuo jų įsikūrimo inkubatoriuje pradžios. (Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006)

Kalbant apie konsultacijų ir mokymų situaciją Lietuvoje svarbus yra Urbonavičiaus S. ir Dikčiaus V. (2005) atliktas tyrimas. Tyrime nagrinėjama, kokią įtaką įvairių rūšių verslo konsultacijos turi smulkių ir vidutinių įmonių augimo rodiklių (pardavimo apimtys ir darbuotojų skaičiaus) pokyčiams. Nepaisant lygiagrečios daugelio kitų veiksnių įtakos, galima pastebėti statistiškai reikšmingus įvairių konsultacijų poveikio šiems dviem rodikliams skirtumus. Nustatyta, kad kai kurių konsultacijų naudojimas visiškai neprisidėjo prie pardavimo apimtys augimo. Pavyzdžiui, net daugiau kaip pusės investicinius projektus rengusių įmonių pardavimo apimtys sumažėjo. Didžiausią smulkių ir vidutinių įmonių augimą darbuotojų skaičiaus didėjimo požiūriu lėmė įmonių reorganizavimo bei kokybės sistemų diegimo konsultacijos. Tačiau kai kurios konsultacijos, visiškai nesąlygojo darbuotojų skaičiaus augimo. Tokie rezultatai leidžia teigti, kad ši paramos priemonė nėra išnaudojama visiškai efektyviai ir reikia pašalinti šias kliūtis.

2.2.4. Verslo inkubatoriai, verslo centrai, technologiniai parkai

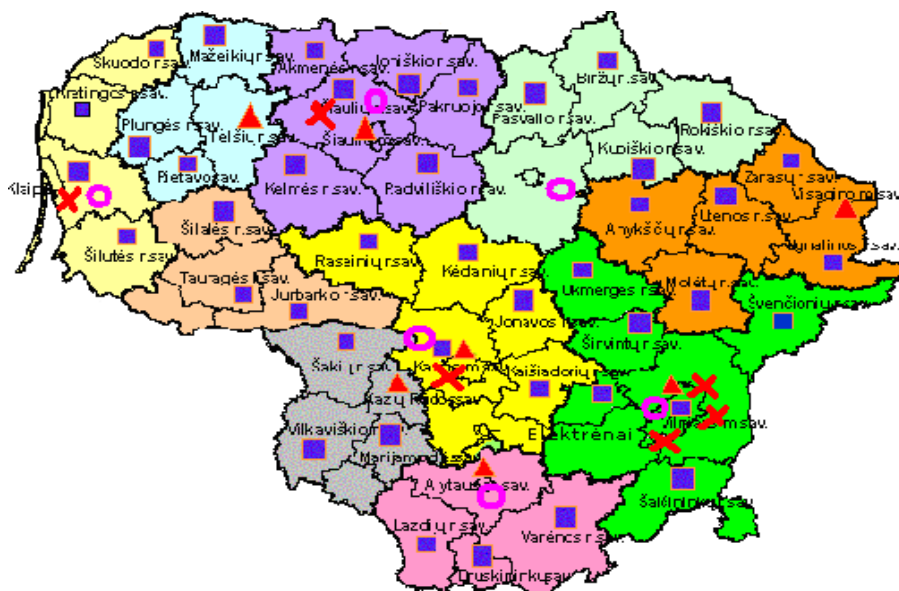
Lietuvoje yra sukurtas *paslaugų verslui įstaigų tinklas* - valstybės sukurta paramos verslui infrastruktūra, kuria siekiama skatinti mažų ir vidutinių įmonių steigimąsi ir plėtrą bei užtikrinti kokybiškų, lengvatinėmis sąlygomis teikiamų verslo paslaugų prieinamumą visų Lietuvos regionų verslininkams. Šį tinklą sudaro *verslo informacijos centrai ir verslo inkubatoriai*.

Paslaugų verslui tinklo sistemos, apimančios verslo informacijos centrus, verslo inkubatorius, mokslo ir technologijų parkus bei žemėlapis pateikiamas 5 paveiksle (verslo informacijos centrai pavaizduoti keturkampiu, verslo inkubatoriai – trikampi, mokslo ir technologijų parkai – kryželiu, inovacijų centrai - apskritimu).

(Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras; 2005)

Verslo inkubatoriai (VI) ir verslo informaciniai centrai (VIC)

Verslo inkubatoriai - tai vienos apskrities, vienos ar kelių savivaldybių teritorijoje veikianti viešoji įstaiga, kuri inkubuojamiems ūkio subjektams lengvatinėmis sąlygomis nuomoja patalpas, techninę ir biuro įrangą, teikia verslo informacijos, konsultacijų, mokymo paslaugas. Verslo inkubatoriaus tikslas - remti pradedančius verslininkus, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, sumažinti veikiančių įmonių veiklos riziką ir padėti įmonėms, turinčioms gerų verslo idėjų, bet finansiškai silpnoms, pasiekti tokį lygį, kai jos gali savarankiškai užsiimti ūkine komercine veikla ir konkuruoti rinkoje. (Vinčunas, E.; Antipova, O.; 2005)

Šaltinis: Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras; 2005; p. 12

5 pav. Paslaugų verslui tinklo sistema

Yra dvi verslo inkubatorių rūšys:

1. gamybiniai – paslaugas teikiantys inkubatoriai, kuriuose inkubuojami verslo subjektai, vykdantys gamybinę veiklą, užsiimantys mažmenine prekyba, teikiantys paslaugas;

2. technologiniai inkubatoriai, kuriuose inkubuojami ūkio subjektai, teikiantys taikomųjų tyrimų, mokslo naujovių, inovacijų panaudojimo versle paslaugas.

Pagrindinis verslo inkubatorių veiklos tikslas – remti pradedančiuosius verslininkus, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, sumažinti veikiančių įmonių veiklos riziką ir padėti įmonėms, turinčioms gerų verslo idėjų, bet finansiškai silpnoms, pasiekti tokį lygį, kai jos gali savarankiškai užsiimti ūkine komercine veikla ir konkuruoti rinkoje. (Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., 2007)

Užsienio šalių patirtis rodo, kad inkubatorių būtinumas paremtas trimis veiksniais:

- pradedantieji verslininkai, mažos ir silpnos firmos neturi reikiamų lėšų būtiniausiai biuro technikai, patalpų remontui arba jų nuomai rinkos kainomis. Todėl joms inkubatorius - nebrangi ir saugi vieta pradėti verslą;
- verslo inkubatoriai suteikia galimybę įvairioms kitoms verslo vystymo agentūroms teikti konsultacines paslaugas;
- smunkant gamybai įgalina racionaliai panaudoti nenaudojamas patalpas pramoninėje zonoje ir paskatina kvalifikuotą darbo jėgą imtis nuosavo verslo.

(Verslo inkubatorių vadyba, 2001)

Siekdami užsibrėžtų tikslų, verslo inkubatoriai SVV teikia šias paslaugas:

- lengvatinėmis sąlygomis nuomoja savo turtą (patalpas, biuro įrangą);
- teikia informacijos, konsultavimo, mokymo paslaugas ir organizuoja informacijos sklaidos renginius;
- teikia biuro, reklamos paslaugas;
- rengia parodas, pristatymus, tarpininkauja ieškant finansinių rėmėjų, užsienio partnerių.

Lietuvoje priimant į inkubatorius prioritetai teikiami įmonėms, kurios:

- užsiima veikla, skatinančia kurti naujas darbo vietas;
- turi originalių idėjų, kurias realizavus bus įsisavinamos naujos veiklos sritys, teikiamos naujos paslaugos;
- gamina eksportui tinkamus produktus, teikia gyventojams paklausias paslaugas;
- kuria didelės pridėtinės vertės prekės ir paslaugas;
- savo veikla įgyvendina mokslinius išradimus, technologines inovacijas.

(Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006)

Pirmieji Verslo inkubatoriai Lietuvoje įsteigti 1998 metais, šiuo metu jų yra septyni.

Verslo informaciniai centrai lengvatinėmis sąlygomis teikia informaciją verslininkams, konsultacijas ir mokymus įvairiomis verslo organizavimo ir plėtojimo temomis. Pagrindinis šių centrų tikslas – teikiant informacinę, konsultacinę ir mokomąją pagalbą, prisidėti prie naujų įmonių steigimosi, padėti jau veikiančioms įmonėms plėtoti veiklą bei prisitaikyti prie kintančių rinkos

sąlygų, didinti jų konkurencingumą ir veiklos efektyvumą. (Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., 2007)

Svarbi valstybės pagalbos priemonė verslui - nemokama informacija verslui svarbiais jo veiklos klausimais. Šiuo metu Lietuvoje veikia 42 verslo informacijos centrai (VIC), kurie teikia specializuotas verslo informacijos, konsultacijų ir mokymų paslaugas SVV lengvatinėmis sąlygomis. Jų veiklą prižiūri Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra (LSVVPA). (Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006)

Moksliniai parkai (MP)

Moksliniai parkai dažniausiai yra įsikūrę universiteto teritorijoje ir turi palankias galimybes bendradarbiauti su universitetais mokslo srityje. Siekdami plėtoti aukštas technologijas, jie sujungia tyrinėtojų grupes, laboratorijas, institutus, mažas inovacines firmas ir atskirus verslininkus.

Konkrečios MP egzistavimo formos šiuo metu labai skirtingos. Pavyzdžiui, JAV iš 1981m. egzistavusių 80 MP tik 27 liko glaudžiai susiję su universitetais. 1970 metais MP turėjo konkrečią specializaciją, o dabar ją truputį keičia. Tai atspindi bendrą mokslo tiriamųjų darbų komercijos tendenciją. (Verslo inkubatorių vadyba, 2001)

Šiuo metu Lietuvoje yra įsteigti šeši mokslo ir technologijų parkai, kurių steigėjų ir dalininkų struktūra, skirtingai nei kitų paramos verslui organizacijų, yra labai įvairi:

1. Mokslo ir technologijų parkas (Vilnius). Steigėjai: LR ūkio ministerija, LR švietimo ir mokslo ministerija, Fizikos institutas, Puslaidininkų fizikos institutas;
2. Kauno aukštųjų ir informacinių technologijų parkas. Steigėjai: Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvos energetikos institutas, Kauno technologijos universitetas ir LR ūkio ministerija;
3. Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas. Steigėjai ir dalininkai: Klaipėdos universitetas ir LR ūkio ministerija;
4. Šiaurės miestelio technologijų parkas. Steigėjai: LR ūkio ministerija ir Vilniaus savivaldybė. Parką remia verslo bei mokslo organizacijos.
5. Visorių informacinių technologijų parkas. Steigėjai: LR švietimo ir mokslo ministerija, LR ūkio ministerija, Informacinės visuomenės plėtros komitetas, Vilniaus miesto savivaldybė, Matematikos ir informatikos institutas, VU, VGTU, Vilniaus kolegija ir verslo atstovai.
6. Šiaulių universiteto mokslo ir technologijų parkas. Steigėjai ir dalininkai: Šiaulių universitetas (7 dalys) ir Šiaulių miesto savivaldybė (2 dalys). Po vieną dalį turi septynios didžiausios Šiaulių įmonės.

Mokslo ir technologijų parkų veikla ir techninės paramos priemonės SVV subjektams finansuojamos iš vyriausybės, savivaldybių biudžetų, taip pat mokslo įstaigų ir privataus sektoriaus. (Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras; 2005)

Technologijos parkai (TP)

Technologijos parko modelis plačiai paplitęs Vokietijoje ir Austrijoje; jis skirtas verslininkams, turintiems technologinę idėją. Ten jiems suteikiamos reikiamos patalpos, infrastruktūra ir konsultacinės paslaugos. TP kuriami, kad, remiantis gautais rezultatais, būtų sukurtos naujos inovacinės firmos.

TP tikslas – sukurti minimalias darbo sąlygas ir kartu sumažinti pradedančių smulkaus ir vidutinio verslo firmų riziką. (Verslo inkubatorių vadyba, 2001)

Šios paramos SVV verslui priemonės yra bene dažniausiai naudojamos SVĮ, jos turi glaudžiausius kontaktus su SVV atstovais, bendradarbiavimas tarp paramos teikėjų ir gavėjų dažniausiai vyksta asmeniniais kontaktais. Todėl šių paramos priemonių efektyviam naudojimui labai didelę svarbą turi pats paramos teikimas, informavimas apie ją ir kitos su tuo susijusios paslaugos. Svarbu iširti šių paslaugų efektyvumą, norint gerinti paramos SVV procesą.

2.2.5. Savivaldybių nustatytos kitos pagalbos formos

Savivaldos institucijos gali skatinti SVV įmones ir skirti jiems finansinę paramą (pagal SVV įstatymą). Tam tikslui yra kuriami SVV skatinimo fondai, kurių skaičius nuolat didėja, tačiau reikia pastebėti, kad paramos sumos yra pakankamai mažos. Savivaldybės SVV pradėjo teikti finansinę paramą nuo 1998 m. Tuomet 26 iš 56 savivaldybių skyrė lėšų SVV skatinimo fondams. Nuo 1998 m. savivaldybių, skiriančių lėšas SVV skatinimo fondui, skaičius pastoviai augo. 2004 m. ir 2005 m. net 54 savivaldybės šiems tikslams skyrė lėšų. Kiekvienais metais SVV skatinimui skirtų lėšų suma vis didėjo, o 2006 m. šiems tikslams buvo panaudota 5,3 mln. litų. (Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006)

3 lentelė

Smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) skatinimo fondai

Metai	SVV skatinimo fondų skaičius	SVV skatinti panaudota lėšų suma (mln. litų)
1998	26	1,5
1999	32	2,4
2000	35	2,5
2001	43	3,6
2002	52	4,0
2003	54	4,3
2004	56	4,9
2005	54	5,6

Šaltinis: (Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006, p. 16)

Lentelėje matome, kad paskutiniaisiais metais sumažėjo SVV skatinimo fondų skaičius, o 2005 metais buvo planuota panaudoti 7,8 mln. Lt., tačiau buvo panaudota tik 5,6 mln. Lt. Dar labiau verčia įdėmiai stebėti skatinimo fondų veiklą ir tai, kad 2006 metais lėšų skatinimui buvo panaudota mažiau nei metais prieš tai. Šie skaičiai verčia nerimauti ir ieškoti šių rodiklių mažėjimo priežasčių bei jų sprendimo būdų.

Kaip matome Lietuvoje yra daug įvairių SVV verslą remiančių priemonių apimančių įvairias sritis. Tačiau reikia pastebėti, kad ne visos jos yra pilnai išnaudojamos, o didelės jų dalies paramos mastai ir sumos yra labai nedidelės, todėl sunku tikėtis iškart sulaukti ženklų paramos rezultatų SVV įmonėse. Tačiau reikia stengtis, kad šie rezultatai būtų vis geresni ir duotų spartesnę naudą MVĮ.

4 lentelė

Valstybės paramos formos

<u>Paramos forma</u>	<u>ES</u>	<u>Lietuva</u>
Garantijos už paskolas	Taip	Taip
Kompensuojamos palūkanos	Taip	Taip
Negražintina parama	Taip	Beveik ne
Eksporto skatinimas	Taip	Mažai
Informacinės priemonės	Taip	Taip
Mokestinės lengvatos	Taip	Taip
Verslo inkubatoriai (lengvatinės patalpų, biuro įrangos nuomos sąlygos bei informacinės, mokymų paslaugos)	Taip	Taip

Šaltinis: Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006, p. 5.

4 Lentelėje matome, kad Lietuvoje yra taikomos beveik visos įprastos valstybės pagalbos SVV priemonės. Kalbant apie finansinę pagalbą, yra įkurtos garantijų institucijos, teikiančios garantijas už SVV imamas paskolas, naudojamas palūkanų kompensavimo mechanizmas, taikomos kai kurios subsidijos, kuriamas mikrokreditavimo mechanizmas.

Verslo informavimo, konsultacijų ir mokymų paslaugų (lengvatinėmis sąlygomis) teikimui įkurtas verslo informavimo centrų tinklas, veikiantis jau didžioje dalyje Lietuvos savivaldybių, jaunos ir perspektyvioms įmonėms vystyti įkurti 7 verslo inkubatoriai. Mažinant mokestinę naštą yra taikoma lengvata pelno mokesčiui ir kt.

Nežiūrint to, didžioji dalis – apie 71 proc. verslininkų nepasinaudoja teikiama valstybės pagalba, o iš pasinaudojusių – apie 20 proc. naudojami supaprastintu buhalterijos tvarkymu bei mokestinėmis lengvatomis, tuo tarpu kai valstybės sukurtu administraciniu mechanizmu SVV paramai teikti naudojami mažiau nei 10 proc. SVV įmonių. Tokią situaciją lemia dvi pagrindinės priežastys: trūksta informacijos apie galimą valstybės pagalbą verslui ir teikiamos pagalbos

neefektyvumas. Todėl svarbu išsamiau išanalizuoti paramos SVV efektyvumo tyrimus bei nustatyti sritis, kuriose susiduriama su didžiausiomis problemomis bei ieškoti būdų kaip spręsti šias problemas ir trukdžius.

2.3. Paramos SVV efektyvumo vertinimo tyrimų analizė

SVV bei parama jam yra labai svarbus klausimas, tiek regioniniame, tiek šalies, tiek ir įmonės lygmenyje. SVV įtaka ir svarba ekonominei bei socialinei gerovei bei jos užtikrinimui bei vystymui yra labai didelė, todėl natūralu, kad yra atliekama nemažai įvairių tyrimų nagrinėjančių SVV bei paramą jam įvairiais aspektais. SVV paramos efektyvumas vertinamas įvairiomis priemonėmis (statistinių duomenų analize, anketinėmis apklausomis, ekspertinėmis apklausomis, stebėjimu ir t.t.), įvairiais aspektais (priemonių efektyvumo, paramos teikimo efektyvumo ir kt.) bei skirtingu mastu (šalies, regiono, įmonės). Svarbu išanalizuoti atliktų tyrimų rezultatus siekiant geriau suprasti į kuriuos efektyvumo kriterijus reikia daugiausiai orientuotis tolesniuose tyrimuose.

TOC Sprendimai (2007) savo darbe nagrinėjo kaip efektyviai yra vykdoma Lietuvos SVV plėtros strategija. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853 pritarė Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikiai strategijai, kurios viena iš sudėtinio dalių sudarė specifinė (sektorinė) Smulkią ir vidutinio verslo plėtros strategiją.

SVV plėtotės strategijoje numatytos priemonės ir kryptys, kurios iki 2015 m. turėtų padidinti SVV įmonių skaičių 1000 gyventojų 2–4 kartus, o naujų, pirmus 3 m. veikiančių įmonių likvidavimo lygį sumažinti 2–4 kartus. 2007 m. jau baigiasi, tačiau turima mažai duomenų apie minėtų priemonių rezultatus ir numatytų tikslų įgyvendinimo lygį.

2007 m. lapkričio mėnesį rinkos analizės ir tyrimų grupė RAIT atliko visuomenės požiūrio į verslumą tyrimą. Pasirodo, RAIT duomenimis, 55 proc. apklaustų šalies gyventojų teigia, esą verslininkai daug uždirba, nes išnaudoja kitus. Be to, 49 proc. respondentų mano, kad tokie asmenys yra nesąžiningi. Žinoma, toks visuomenės požiūris į verslą kaip blogio įsikūnijimą liūdina, o SVV plėtros strategijos siūlytos priemonės ne ką tą požiūrį ir pagerino.

Be to, labai svarbu įvertinti, kaip, praėjus 43 proc. SVV plėtros strategijos veikimo laiko, įgyvendinamas svarbiausias šios strategijos uždavinys – **2–4 kartus padidinti SVV įmonių skaičių 1000 gyventojų**. Jeigu strategijos kūrėjai vadovavosi principu, kad per visą strategijos įgyvendinimo laikotarpį privalu plėtros tempą išlaikyti tolygiu, 2007 m. pradžioje SVV tankis nuo 2,3 proc. turėjo padidėti 1,4–1,85 karto ir sudaryti 3,22–4,26 proc.

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2007 m. pradžioje Lietuvoje buvo 3 384,9 tūkst. gyventojų, o veikiančių SVV įmonių (AB, UAB, ŽUB, II) buvo 58 985. Vadinasi, 2007 m. pradžioje SVV tankis Lietuvoje buvo 1,7 proc. Tai reiškia, kad,

užuot padidėjęs bent iki 3,22 proc., jis faktiškai trečdaliu sumažėjo. Be to, menkai pasikeitė ir SVV efektyvumo, pelningumo ir konkurencingumo rodikliai. Tai reiškia, kad SVV plėtrai, visos šalies ekonominei pažangai ir šalies gyventojų socialinėms garantijoms ir gyvenimo kokybės pažangai yra iškilęs didžiulis pavojus. (TOC Sprendimai, 2007)

Žvelgiant į šiuos darbe pateiktus rezultatus matoma, kad SVV plėtros strategijos įgyvendinimas stringa ir jau praėjus beveik pusei strategijos įgyvendinimo laiko jos rezultatai verčia nerimauti. Atsižvelgiant į tai yra labai svarbu ieškoti trukdžių ir problemų sąlygojančių sunkių numatytų tikslų įgyvendinimą, todėl atliekama nemažai tyrimų susijusių tiek su SVV paramos efektyvumo vertinimo, tiek su paramos teikimo efektyvumu, tiek su paramos poreikiu ir panašiai.

Adamonienė, R., Trifonova, J. (2007) siekiant išsiaiškinti pagrindines smulkiojo ir vidutinio verslo praktiškai naudojamas valstybės paramos formas bei ES struktūrinių fondų lėšų įsisavinimo mastus, 2006 metais kovo mėnesį atliko Kauno apskrities smulkiojo ir vidutinio verslo tyrimą. SVV užima ryškią ekonomikos dalį, o šio darbo galimybės buvo ribotos ir neleido įvertinti SVV problemų Lietuvos mastu. Todėl šio sektoriaus vystymosi bei finansavimo problemoms Lietuvoje atskleisti buvo pasirinkta Kauno apskritis, siekiant per gautus rezultatus išvelgti SVV problemas Lietuvoje.

Įvertinus per apklausą gautus duomenis, gauti svarbiausi tyrimo rezultatai parodė, kad dažniausiai SVV įmonės pasinaudoja siūlomomis mokesčių lengvatomis (taip padarė 25 proc. respondentų), kitomis valstybės pagalbos formomis pasinaudojo po 5-10 proc. apklaustųjų. 20 proc. apklaustųjų į šį klausimą neatsakė ir net 15 proc. respondentų pareiškė, kad valstybės pagalba nesinaudoja. Tolesnio tyrimo metu (tų įmonių apklausos telefonu metu buvo) nustatytos pagrindinės SVV plėtros kliūtys: varginančios valstybės paramos gavimo procedūros (37 proc.) ir informacijos apie teikiamas valstybės pagalbos SVV įmonėms formas stoka. Tik 8 proc. apklaustųjų atsakė, kad jiems nereikalinga jokia valdžios parama jų verslui, tuo tarpu visi likusieji respondentai jaučia šios paramos poreikį. Dažniausiai buvo minimas mokesčių lengvatų bei veiklos finansavimo paramos poreikis. Taip pat respondentai nori mokymų, konsultacijų, perkvalifikavimo paramos bei mokesčių mokėjimo supaprastinimo. (Adamonienė, R., Trifonova, J., 2007)

E-Teams (2006) atliktas tyrimas nustatė tokias įvardinamas priežastis, kodėl nepasinaudojama parama SVV:

- SVV klaidingai orientuojasi priėjimuose prie vis besiplečiančio paramos tinklo.
- SVV nepastebi tikslaus užduočių padalijimo tarp paramą siūlančių organizacijų.
- Finansinė apyvartinio kapitalo parama daugelyje regionų laikoma silpna ir nepakankama.
- Kyla bendradarbiavimo tarp tyrimo – vystymo organizacijų, universitetų ir SVV sunkumai.
- Vietinės valdžios ir administracijos parama laikoma nepakankama.
- Mokymo organizacijos dažniausiai siūlo labai brangias paslaugas.

- Išskyla didesnės investicinės paramos poreikis.
- Pasirinktiems sektoriams reikia daugiau dotacijų programų, pritaikytų tiksliai pagal jų specifinius poreikius.
- SVV atsisako mokymo programų nes laiko jas neefektyviomis.

(MVV paramos politikos ir praktikos bendros lyginamosios analizės ataskaitos patirtis, 2006)

2006 metais konsultacinė kompanija *JOSTRA* atliko tyrimą, kuriame siekė įvertinti viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų teikiamos paramos efektyvumą. Vertinimas atliktas panaudojant tris priemones:

Apklausiant įmones buvo gauti tokie rezultatai:

1. Iš visų paslaugų, teikiamų VIC/VI, verslininkai dažniausiai naudojami konsultavimo paslaugomis.
2. Vertindami suteiktas paslaugas, verslininkai labiausiai patenkinti paslaugų pasiekiamumu, bendravimu su paslaugos teikėju bei paslaugų teikėjo kvalifikacija.
3. 4 iš 5 apklaustų verslininkų yra naudojami VIC/VI paslaugomis.
4. 4 iš 5 apklaustų verslininkų labai gerai arba gerai informuoti apie VIC/VI teikiamas paslaugas.
5. 40 proc. verslininkų nesinaudojusių VIC/VI paslaugomis žino apie tinklo įstaigų teikiamas paslaugas.
6. Didžiausias verslininkų poreikis yra profesionalios informacijos, konsultacijų ir kvalifikacijos kėlimo (mokymų) paslaugoms.
7. Didžiausias verslininkų poreikis mokymų paslaugoms yra buhalterijos, mokesčių, finansų valdymo, darbų saugos srityse, mažiausias – prekybos, eksporto, kokybės vadybos ir inovacijų srityse.
8. Didžiausias verslininkų poreikis konsultacijų paslaugoms yra buhalterijos, mokesčių, finansų valdymo, teisės, darbuotojų kvalifikacijos kėlimo srityse, mažiausias – kokybės vadybos, raštvedybos ir eksporto srityse.
9. 92 proc. visų apklaustųjų verslininkų paramos tinklo įstaigų paslaugas laiko labai naudingomis arba naudingomis

Tyrime taip pat buvo išanalizuota informacija apie veikiančias viešųjų paslaugų verslui teikimo sistemas Švedijoje, Bulgarijoje, Slovėnijoje, apibendrinama užsienio šalių patirtis ir vertinamas galimas jos panaudojimas Lietuvoje. Be to, šių šalių ir Olandijos patirtis bei taikoma praktika paramos teikimo SVV subjektams srityje lyginami su Lietuvoje egzistuojančia praktika.

Išanalizavus įvairių šalių viešųjų paslaugų verslui sistemas buvo prieita prie šių išvadų:

- Daugelyje Vakarų šalių teikiant pirminės (bazinės) paramos verslo pradžioje paslaugas dominuoja viešasis sektorius.
- Tirtose šalyse panašių tinklų įstaigos teikia paslaugas platesniam klientų ratui nei Lietuvoje (bedarbiai, žmonės, dirbantys žemės ūkyje).
- Užsienio šalyse panašių tinklų teikiamų paslaugų spektras dažnai platesnis (pvz., paslaugų talonų (vaučeriu) sistemos priežiūra).
- Tirtose Vakarų Europos šalyse viešąsias paslaugas verslui teikiančių tinklų veiklos vertinimo sistemos platesnės nei Lietuvoje. Jos apima ne tik kiekybinius, bet ir kokybinius tinklų įstaigų veiklos vertinimo aspektus. Mažiau išsivysčiusių šalių (Bulgarija, Slovėnija) tinklų įstaigų vertinimo sistemoje, panašiai kaip Lietuvoje, vertinami tik kiekybiniai rodikliai. (Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006)

Kompetencijos Gildija (2004) LR Ūkio ministerijos užsakymu 2004 metais atliko smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo galimybių gerinimo priemonių tyrimą. Tyrimas buvo vykdomas visos Lietuvos mastu ir jo metu apklausta 1003 įmonės. Tyrimas buvo atliekamas vykdant anketinę respondentų apklausą. Anketos klausimai formuluojami, siekiant išsiaiškinti šiuos aspektus:

- Ar verslo įmonės kreipiasi į finansų institucijas dėl verslo finansavimo;
- Į ką kreipiasi dėl verslo finansavimo ir kokio dydžio finansavimo prašo;
- Ar įmonės ateityje ketina kreiptis dėl verslo finansavimo: į ką ketina kreiptis ir kokio dydžio finansavimo ketina prašyti;
- Ar verslo įmonės sulaukia valstybės pagalbos ir kokios;
- Kokių turi pasiūlymų, kaip turėtų būti finansuojamas smulkus ir vidutinis verslas.

Tyrimo metu buvo gauti rezultatai, kad didžiausias poreikis tarp Lietuvos SVV įmonių yra finansuoti investicijas į materialų turtą, įrangą ir apyvartinėms lėšoms papildyti. Kaip matoma iš Lietuvos finansų įstaigų teikiamų paslaugų analizės, finansų įtaigų paslaugos yra gana išvystytos (paskolos materialiam turtui įsigyti, apyvartinėms lėšoms papildyti, overdraftai, kredito linijos, faktoringas), ir galėtų tenkinti SVV įmonių poreikius. Tą patį liudija ir respondentų atsakymai, - beveik pusė visų respondentų finansavimo kreipėsi į bankus, beveik 20 proc. respondentų – į lizingo kompanijas. Taip pat ir ateityje verslo finansavimo poreikius turinčios įmonės ketina daugiausia kreiptis į kredito įstaigas, lizingo kompanijas bei papildomai į Europos Sąjungos struktūrinius fondus. Gana stipriai išsiskiria ketinimas ateityje kreiptis į ES struktūrinius fondus, todėl galima manyti, kad struktūrinių fondų paramos poreikis didelis ir didėja, todėl labai svarbu užtikrinti efektyvų šios paramos teikimą ir panaudojimą.

Verslo įmonėms dažnai tenka rizikuoti, todėl į problemas, susijusias su papildomo finansavimo paieškomis, žiūri kaip į verslo riziką. Rizikos sąlygomis bijo netekti dalies arba net viso savo kapitalo ir patirti papildomų išlaidų. Nesilaikoma nuostatos, kad į palūkanų normą įeina ir kredito negražinimo rizika. Apklausos metu nustatytos respondentų nurodytos problemos, su kuriomis jie susiduria ieškodami finansavimo. Kaip pagrindinę problemą respondentai nurodė, didelio turto reikmę, taip pat didelė dalis įmonių nurodė sudėtingas procedūras ir mokėščių našta.

Pagrindinė problema, dėl kurios įmonėms nebuvo suteiktas finansavimas, kai jos kreipėsi į finansų įstaigas, – nepakankamas įmonės siūlomų užstatų kiekis. Taip pat tik pateikusios nekilnojamojo turto įkeitimą, finansavimą gavo daugiau kaip pusė įmikrokreditų prašiusiųmonių, ir beveik 30 proc. - dėl finansavimo iki 200 tūkst. Lt besikreipusių įmonių. Taigi užstato problema tebėra svarbus veiksnys, veikiantis įmonių kreditavimo sąlygas.

Dar vienas darbe minimas tyrimas, taip pat labai gerai atspindi SVV verslo paramos situaciją Lietuvoje. VŠĮ „Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra“ atlikto verslininkų nuomonės tyrimą. Į klausimą „Kaip vertinate verslo valstybinio reguliavimo priemones?“, o konkrečiai - „Vyriausybės paramą verslui“, atsakymą „blogai“ pasirinko 59,5 proc. respondentų, „patenkinamai“ – 39 proc. respondentų. „Savivaldos institucijų paramą verslui „patenkinamai“ ir „blogai“ vertino po 46.8 proc. respondentų. Tačiau galima teigti, kad valstybė naudoja gana daug įvairių priemonių SVV paramai, deja SVV įmonės apie jas nežino, todėl valstybė ir valstybės paramą SVV subjektams teikiančios, bei administruojančios institucijoms turėtų daugiau dėmesio skirti pagalbos priemonių viešinimui. (Kompetencijos Gildija; 2004)

Metais vėliau Kompetencijos Gildijos atliktas tyrimas apie rizikos kapitalų galimybes skatinti investavimą į SVV įmonės rezultatai, buvo beveik analogiški mūsų jau aprašyto tyrimo rezultatams, taigi paramos poreikiai beveik nekito.

Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras (2005) atliko Europos Sąjungos (ES) ir kitų šalių techninės paramos teikimo SVV subjektams praktikos analizę. Tyrime buvo atliktas tiek įvairių užsienio šalių, tiek ir Lietuvos taikomų paramos priemonių efektyvumo įvertinimas.

Siekiant įvertinti Lietuvoje taikomų techninės paramos priemonių efektyvumą kokybiniu aspektu, buvo atlikta SVV įmonių, veikiančių Lietuvos teritorijoje, vadovų apklausa.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad aktyviausiai apklaustos SVV įmonės dalyvauja tinklo įstaigų rengiamuose mokymuose ir seminaruose, tačiau apklaustų SVV subjektų tarpe taip pat yra susiformavusi ir konsultacijų bei verslo informacijos paslaugų paklausa.

Kaip pagrindinę priežastį, dėl kurios SVV subjektai nesinaudoja parama verslui, 37 proc. respondentų įvardijo sąlygų, keliamų siekiant pasinaudoti parama, sudėtingumą. 26 proc. parama nesinaudojusių SVV įmonių ja nesinaudojo dėl to, kad siūloma parama neatitinka įmonės poreikių,

20 proc. respondentų neturi informacijos apie galimas gauti paramos rūšis. Tik 4 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių neturi poreikio siūlomai paramai.

Tyrimo metu 44 proc. apklaustų įmonių, pasinaudojusių SVV paramos įstaigų tinklo teikiamomis techninės paramos paslaugomis, gautą paramą ir jos poveikį savo veiklai įvertino gerai ir labai gerai, tuo tarpu 44 proc. įmonių - gautos paramos poveikį įvertino tik patenkinamai. 12 proc. respondentų gautos paramos poveikį įvertino blogai.

Tyrimo eigoje buvo įvertinta paslaugų verslui įstaigų tinklo teikiamų paramos paslaugų kokybė šiais aspektais: (1) paramos paslaugų prieinamumas; (2) bendravimo su tinklo įstaigomis kokybė; (3) paramą teikiančių darbuotojų kvalifikacija. Visų teikiamų paslaugų kokybės kriterijų vertinimas yra labai panašus. Labai gerai ir gerai paslaugų kokybę pagal visus tris kriterijus įvertino nuo 45 proc. iki 49 proc. respondentų, patenkinamai ir blogai – nuo 41 iki 45 proc. apklaustųjų. Mažiausiai respondentų (6%) įvertinimą “labai gerai” suteikė paramą teikiančių įstaigų darbuotojų kvalifikacijai.

Tik 6 proc. respondentų mano esą gerai informuoti apie paramos verslui teikimo galimybes. Tuo tarpu visiškai neinformuoti ar silpnai informuoti yra net 69 proc. respondentų.

Labiausiai respondentams priimtinas yra informacijos apie paramos formas ir galimybes pateikimas internete, telefonu arba paštu. Mažiausiai palankiai tyrime dalyvavusios įmonės vertina informacijos pateikimą parodose ar prekybos mugėse. Tyrimo rezultatai rodo, kad įmonių atstovus būtina apie paramos verslui galimybes informuoti ne tik internetu, tačiau taip pat ir panaudojant kitus informacijos pateikimo būdus: informacijos pateikimą telefonu, elektroniniu paštu, tiesioginių kontaktų su įmonėmis metu. (Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras; 2005)

Taip pat Ekonominių ir teisinių konsultacijų centro (2005) tyrime analizuojamas senųjų ES šalių ir Norvegijos paramos SVV efektyvumas, jos paramos priemonės ir kiti paramos aspektai.

Europos Sąjungos šalyse siūlomų paramos verslui paslaugų spektras labai platus. Tarp pagrindinių paslaugų populiariausios yra konsultacinės paslaugos verslui, toliau eina bendros ir specializuotos verslo informacijos paslaugos; mokymai; finansinės paslaugos; lengvatinės patalpų nuomos paslaugos yra rečiausiai naudojamos.

Verslo informavimo apie teikiamas paramos paslaugas priemonės pagal populiarumą mažėjančia tvarka: informacija interneto svetainėse; reklama spaudoje; pristatymai parodose, tiesioginiai kontaktai, agentai, verslo asociacijos, asmeniniai vizitai į įmones.

Europos Sąjungos šalyse nėra vieningos paramos verslui paslaugų kainodaros politikos. Stebimos šios bendros tendencijos: didžioji dalis verslui teikiamų paramos paslaugų yra nemokamos; mokymai, konsultacinės paslaugos, lengvatinė patalpų nuoma paprastai yra bent kiek apmokestinami; dažniausiai paramos verslui paslaugų teikėjų taikoma kainodaros priemonė yra kainininkai skirtingiems paslaugų tipams.

SVV dažniausiai nesinaudoja paramos priemonėmis, nes neturi tam poreikio (54%) bei nežino apie paramos verslui galimybes (33%). SVV subjektai yra gana skurdžiai informuoti apie paramos verslui galimybes: tik 4 proc. Europos Sąjungos šalių ir Norvegijos įmonių nurodė esančios labai gerai informuotos, 20 proc. - vidutiniškai gerai informuotos. Daugiau kaip trims ketvirčiams (76 proc.) SVV subjektų Europoje trūksta informacijos apie paramos verslui galimybes. (Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras; 2005)

1 darbo priede pateikiamas paramos SVV priemonių palyginimas ES ir Lietuvoje. 2 priede apibendrinamas Europos Sąjungos šalių bei Norvegijos techninės paramos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo praktikos palyginimas su situacija Lietuvoje. Remiantis šiais lyginimais galima susidaryti tikslesnį vaizdą apie Lietuvos ir kitų šalių paramos SVV panašumus bei trūkumus.

Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., (2007) tyrime palygino SVV paramos priemonių efektyvumą šalies mastu. Darbe kokybiškai vertinamas pagrindinių SVV paramos priemonių efektyvumas pagal jų poveikį darnios plėtros tikslams, išreikštiems darnios plėtros rodikliais.

Palyginti įvertinamas trijų pagrindinių SVV paramos formų: finansinės, organizacinės ir paramos per mokesčių politiką efektyvumas, šiame pavyzdyje pasirinkus konkrečias šios paramos formas: investicinę paramą SVV, padengiant dalį investicijų, susijusių su naujų gaminių kūrimu iš struktūrinių fondų, organizacinę SVV paramą, įsteigiant verslo inkubatorių, bei pelno mokesčių lengvatą SVV - atleidimą nuo pelno, aplinkosauginių ir kt. mokesčių trejiems metams nuo įmonės įkūrimo. Daroma prielaida, kad valstybės išlaidų suma visoms šioms paramos priemonėms yra panaši, t. y. parama investicijoms yra lygi verslo inkubatoriaus įkūrimo sąnaudoms bei negautoms pajamoms į valstybės biudžetą, pritaikius mokesčio lengvatas SVV.

Paramos efektyvumui vertinti buvo naudojama kokybinė vertinimo sistema balais. Susumavus balus pagal visas tris darnios plėtros dimensijas, daroma išvada, kad parama investicijoms yra efektyviausia paramos SVV priemonė pagal įtaką darnios plėtros tikslams. Šios schemas patrauklumą lemia didelė teigiama įtaka ekonominiams ir aplinkosauginiams darnios plėtros tikslams. Atleidimas nuo mokesčių yra mažiausiai efektyvi paramos SVV forma pagal įtaką darnios plėtros tikslams. Aišku, rodiklių svarba nėra vienoda, būtina nustatyti svarbiausius rodiklius ir jiems suteikti didesnę svorį. Tarkime, ekonominio didėjimo ir pajamų bei skurdo mažėjimo rodikliams suteikus dvigubą svorį, atleidimo nuo mokesčių schemas efektyvumas padidėja, o verslo inkubatorių patrauklumas sumažėja. (Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., 2007)

Šiuo metodu galima vertinti visų paramos priemonių naudingumą bei poveikį tiek šalies tiek įmonės mastu. Tačiau matome, kad siekiant darnaus vystymosi, daugelio ekspertų norima įvesti mokesčių nemokėjimo įmonės kūrimosi pradžioje priemonę, nėra tokia efektyvi šalies mastu.

Įvairūs pateikti tyrimai įvairiais aspektais vertina paramą smulkiam ir vidutiniam verslui. Parama nagrinėjama ir vertinama įvairiuose lygiuose (regiono, šalies, įmonės) skirtinguose tyrimuose. Skirtingi tyrimai akcentuojasi į skirtingas paramos priemones (finansinę paramą, techninę paramą). Taip pat ir pačią paramą vertina įvairiais aspektais, nes vieni tiria būtent atskirų paramos priemonių efektyvumą, kituose tyrimuose stengiamasi įvertinti visos sistemos efektyvumą. Todėl galima teigti, kad *SVV paramos efektyvumo vertinimas* yra sisteminga veikla, apimanti įvairius paramos aspektus, formas ir lygius.

Norint sėkmingai įvykdyti darbo tikslą reikia apibendrinti aukščiau pateiktų įvairių tyrimų rezultatus ir pasinaudoti jų patirtimi siekiant efektyviau atlikti savo tyrimą.

Analizuojant Lietuvos SVV paramos vertinimo tyrimų rezultatus pastebima, kad skirtingų tyrimų rezultatai skiriasi nedaug, nors ir buvo nagrinėti skirtingais aspektais. Galima padaryti tokias bendras išvadas iš šių tyrimų rezultatų:

- Daugiau nei pusė įmonių yra naudojęsi SVV paramos priemonėmis bei paslaugomis.
- Skirtingi tyrimai davė skirtingus rezultatus apie verslininkų informuotumą apie SVV paramą, tačiau apibendrinant galima teigti, kad apie 40% verslininkų yra informuoti apie SVV teikiamą paramą.
- Didžiausias verslininkų poreikis yra konsultacijų, mokymų bei finansinės paramos.
- SVV įmonėms teikiama parama yra patenkinti tik apie 35% verslininkų.
- Pagrindinės verslininkų nurodomos kliūtys pasinaudoti parama: sudėtinga paramos gavimo procedūra, didelis investicijų poreikis, informacijos apie paramą stoka.
- Tyrimuose išskirtos skirtingos naudingiausios ir dažniausiai naudojamos paramos priemonės, nes buvo vertinamos skirtingos paramos formos. Galima teigti, kaip nustatyta priemonių efektyvumo tyrime, efektyviausia darniam vystymuisi priemonė yra investicijos.

Atliekant savo tyrimą ir ruošiant efektyvumo vertinimo metodiką, reikia atkreipti dėmesį į šiuose tyrimuose nevienodai įvertintus klausimus. Būtina nustatyti dažniausiai naudojamas SVV paramos priemones, pasitenkinimą teikiama parama, informuotumą apie teikiamą paramą ir kitus.

Kalbant apie Lietuvos ir kitų šalių taikomų SVV paramos priemonių palyginimą, svarbu išskirti didžiausius skirtumus bei svarbiausias ypatybes. Galima daryti tokias išvadas:

- Lietuvoje teikiamos visos pagrindinės Europos Sąjungos šalyse SVV subjektams siūlomos finansinės paramos priemonės, tik skiriasi jų kiekis.
- Lietuvoje, yra labiau išvystytos ir taikomos bendrojo pobūdžio paramos priemonės, ES labiau paplitusios specializuotos paramos formos.
- ES privataus sektoriaus įmonės, kurios specializuojasi atskirose verslo konsultacijų srityse, yra įtrauktos į paramos SVV subjektams teikimo schemas.

- Vakarų Europos šalyse viešąsias paslaugas verslui teikiančių tinklų veiklos vertinimo sistemos platesnės nei Lietuvoje. Jos apima ne tik kiekybinius, bet ir kokybinius tinklų įstaigų veiklos vertinimo aspektus.
- Užsienio šalyse paramos paslaugų tinklų teikiamų paslaugų spektras dažnai yra platesnis ir tolydžiau išdėstytas.
- Lietuvos įmonių informuotumo apie paramos verslui galimybes lygis yra didesnis už ES vidurkį, taigi informuotumo problema yra aktuali ne tik Lietuvai.
- Lietuvoje, lyginant su ES yra labai mažas pasitenkinimo gauta parama lygis (ES 80%, Lietuvoje 31%).

Atliekant tolesnį tyrimą reik atsižvelgti į čia išskirtus aspektus. Kaip rodo paskutinė išvada Lietuvoje SVV parama teikiama neefektyviai arba pačios paramos priemonės blogai veikia. Vertinama, jog paramos verslui paslaugų kokybė priklauso nuo trijų veiksnių kokybės: bendravimo tarp paramos teikėjo ir paramos gavėjo formos, atsiskaitymo formos ir kokybės užtikrinimo mechanizmų. Tyrime tai būtina iširti smulkiau.

Didžioji dalis Europos Sąjungos lygmenyje inicijuojamų paramos verslui paslaugų teikiamos beveik visose ES šalyse. Kaip jau minėjau anksčiau Lietuvoje yra teikiamos beveik visos paramos SVV priemonės kaip ir kitose šalyse, tačiau dažnai jos skiriasi savo specializacija ar smulkmeniškumu. Todėl svarbu išnagrinėti kokias dar paramos priemones ar programas Lietuva galėtų teikti SVV.

Lietuvoje, lyginant su Europos Sąjungos šalimis, yra labiau išvystytos ir taikomos bendrojo pobūdžio paramos priemonės - paramos verslui tinklo įstaigos ir kitos paramos organizacijos turi metodinę medžiagą ir teikia informaciją bei konsultacijas bendrais, visoms įmonėms, neskiriant jų pagal vystymosi stadiją ar veiklos specifiką, aktualiais klausimais. Tuo tarpu pastebimas individualių, atsižvelgiant į specifinius konkrečios įmonės poreikius bei problemas, pritaikytų techninės paramos instrumentų trūkumas. Todėl reikėtų išskirti kaip, kurios specializuotos paramos programos taikomas kitose šalyse ir iširti jų efektyvumą bei poreikį Lietuvoje.

ES šalyse bei Norvegijoje parama verslui diferencijuojama pagal įmonių vystymosi stadiją, o viena svarbiausių tikslinių *paramos gavėjų grupių – pradedančios veiklą įmonės*. Tuo tarpu Lietuvoje paramos verslui tinklo įstaigos nėra orientuotos į tam tikrą įmonių kategoriją ir teikia bendro pobūdžio paslaugas visiems SVV subjektams. Į pradedančias veiklą įmones yra kiek labiau orientuoti verslo inkubatoriai, tačiau šios įstaigos paprastai teikia tik bendrą verslo informaciją, mažiau dėmesio skiriant į konkrečias problemas orientuotoms konsultacinėms paslaugoms.

Kai kuriose valstybėse įgyvendinamos specialiosios programos, kurių metu teikiama *bendro pobūdžio verslo informacija ir konsultacijos bedarbiams, norintiems pradėti verslą*. Pavydžiui, Prancūzijoje įgyvendinama programa „Perspektyvos, inovacijos, galimybės ir kaip tai pasiekti“,

kurios metu į pensiją išėję verslininkai teikia savanorišką paramą bedarbiams, norintiems pradėti ar perimti verslą. Paramos verslui paslaugų spektrą sudaro idėjos įvertinimas, pagrindinių žinių suteikimas, verslo plano rengimas ir pagalba pirmaisiais įmonės veiklos metais.

ES šalyse taip pat egzistuoja *specialiosios paramos programos, skirtos įmonėms, išgyvenančioms krizių laikotarpius*. Pavyzdžiui, Vokietijos DtA/DIHT mokymų projektas. Šių programų tikslas yra išlaikyti darbo vietas ir padėti įmonėms, dažniausiai SVV, išlikti krizių periodu. Programos metu atlikus išsamią įmonės veiklos analizę, ieškoma sprendimų kaip išvengti bankroto. Lietuvoje nėra teikiamos konsultacijos dėl pokyčių įmonėse.

Gana žinoma programa „Verslo angelai“ yra „Europos verslo angelų tinklo“, kuris iš Didžiosios Britanijos išplito į visas Europos Sąjungos šalis, nariai. Tinklo įstaigos teikia verslo subjektams informacinę ir konsultacinę paramą verslo steigimo, plėtros, privačių investuotojų, turinčių didelę patirtį versle, klausimais. Ši programa jau vykdoma Lietuvoje, tačiau dar gana neplačiai, todėl svarbu įvertinti jos efektyvumą ir poreikį, siekiant nustatyti ar toliau stiprinti jos plėtrą. (Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras; 2005)

Įdomi Slovėnijos patirtis įgyvendinant SVV rėmimo programą, kurios esmė – *konsultacijų sistema pagal paslaugų talonus (vaučerius)*. Strateginis programos tikslas yra padidinti įvairių tikslinių grupių poreikį išorinei profesionaliajai pagalbai, teikiant aukštos kokybės, lengvai prieinamas ir subsidijuojamas paramos verslui paslaugas, tokiu būdu palengvinant verslo steigimąsi, įsidarbinimą, skatinant verslo vystymąsi ir kaimiškųjų teritorijų plėtrą. Sistemos išskirtinumas pasireiškia kliento „perdavimo“ kitai institucijai galimybe.

Taigi tyrime reikia įvertinti šių paramos SVV priemonių ir programų efektyvumą ir poreikį:

- Paramos programa pradedančioms veiklą įmonėms;
- Bendro pobūdžio verslo informacijos ir konsultacijos bedarbiams, norintiems pradėti verslą programa.
- Specialiosios paramos programos, skirtos įmonėms, išgyvenančioms krizių laikotarpius;
- „Verslo angelai“ programa;
- Konsultacijų sistema pagal paslaugų talonus (vaučerius);
- Pirmus 3 veiklos metus SVV įmonėm sumažinamas pelno mokestis nuo 10% iki 15%.
- Inovacijas diegiančioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0%.

Dabartinė SVV paramos situacija nėra ideali ir netgi nėra gera, nes daugelis įmonių nepasinaudoja puikiomis galimybėmis paremti savo verslą ir taip kartu sustiprinti šalies ekonomiką. Pagrindinės to priežastys glūdi dviejuose veiksmuose: paramos administravime bei pačiose paramos priemonėse. Jei žmonės nežino kaip pasiimti sau paramą, vadinasi administruojančios institucijos blogai atlieka savo funkcijas ir tai reikia taisyti. Tačiau mane šiame darbe labiausiai domina būtent pačių paramos priemonių efektyvumas bei paramos priemonių poveikis naujų darbo vietų kūrimui.

Analizuojant buvusias tyrimus pastebima, kad beveik nenagrinėta smulkiau paramos priemonių poveikis naujų darbo vietų kūrimui, o šiuo laikotarpiu tai itin svarbus ekonominio vystymosi kriterijus, todėl savo tyrime aš smulkiau tiriu paramos priemonių poveikį naujų darbo vietų kūrimui.

2.4. Paramos SVV efektyvumo vertinimo metodika

Paramos SVV efektyvumo vertinimas nėra vienareikšmis ir paprastas. Kaip nustatėme ankstesnėje darbo dalyje paramos efektyvumas vertinamas skirtingais aspektais ir lygiais. Dėl šių priežasčių norint efektyviai įvertinti SVV paramos efektyvumą, ją reikia vertinti kaip bendrą sistemą, parengus tam vertinimui atitinkamą sistemą.

Kaip galima buvo pastebėti ankstesnėje darbo dalyje yra įvairių vertinimo metodikų ir negalima vienareikšmiškai pasakyti, kad viena geresnė už kitą. Svarbu efektyvumo vertinimo metodiką pritaikyti kiekvienam specifiniam atvejui, turinčiam išskirtinių savybių bei charakteristikų.

OECD (2004) pateikė SVV paramos priemonių poveikio vertinimo modelį – “Šeši žingsniai iki rojaus”. Šis modelis matomas 5 lentelėje.

5 lentelė

Šeši žingsniai iki rojaus: SVV paramos politikos poveikio vertinimo metodas

Proceso stebėjimas	
1 ŽINGSNIS	Informacija apie dalyvius
2 ŽINGSNIS	Paramos gavėjo, apklausiamojo nuomonė
3 ŽINGSNIS	Paramos gavėjo, apklausiamojo nuomonė apie pokyčius dėl paramos
Įvertinimas	
4 ŽINGSNIS	Paramą gavusių ir be paramos veikusių įmonių veiklos rezultatų palyginimas
5 ŽINGSNIS	Palyginimas paramą gavusių įmonių su panašiomis įmonėmis negavusiomis paramos
6 ŽINGSNIS	Duomenų rezultatų apibendrinimas naudojant įvairius būdus

Šaltinis: Organization for economic co-operation and development (OECD) (2004) Evaluation of SME policies and programmes. p. 20.

Šis šešių žingsnių modelis remiasi tuo, kad, pasak jo autorių, vertinimo procedūrose yra pakopis laipsniškas perėjimas prie sudėtingumo. Modelyje yra atskirtos proceso stebėjimo ir įvertinimo stadijos. Skirtumas tarp šių stadijų yra tas, kad stebėjimo stadijoje tyrimas remiasi vien apklausiamųjų nuomonėmis. Vertinimas tuo tarpu siekia sulygtinti šias nuomones su nedalyvaujančių apklausoje nuomonėmis bei nepriklausomais rodikliais.

1 žingsnyje surenkama informacija apie įmonės savybes, rodiklius, charakteristikas, nors jos ir nepadeda įvertinti įmonės pažangos.

2 žingsnyje klausiama dalyvių nuomonė apie programą, kokios problemos buvo ją vykdant, ar programa nebuvo per lėta ir t.t.

3 žingsnyje klausiama kas būtų atsitikę įmonei jei ji nebūtų dalyvavusi programoje, ar būtų pasiekusi tokius pačius rezultatus, ar parama pridėjo naudos įmonei?

4 žingsnyje lyginami duomenys su kitomis įmonėmis, kurios negavo paramos. Čia žiūrima į tokius rodiklius kaip pardavimų augimas, darbuotojų skaičiaus augimas ir pan.

5 žingsnyje pasirenkamos charakteristikos ir lyginamos panašios įmonės gavusios ir negavusios paramą. Dažniausiai įmonių pasirinkimas vykdomas pagal gyvavimo trukmę, šaką, įmonės formą, geografinę vietą ir t.t. Palyginami šių įmonių rezultatai per vienodą laikotarpį.

6 žingsnyje įvertinama parama naudojant statistines technikas, rodiklių vertinimą ir pan. Galutiniame žingsnyje dažniausiai siūloma priemonės įvertinti atsižvelgiant į jų poveikio įmonės rezultatams stiprumą ir sąnaudas reikalingas šiai paramos priemonei. Jei poveikio rezultatai didesni nei sąnaudos, vadinasi šią priemonę rekomenduojama taikyti.

Ši metodika yra gana paprasta, tačiau ją yra sudėtinga pritaikyti bendram paramos SVV kaip sistemos efektyvumo vertinimui. Kiekvieną priemonę reikia vertinti skirtingais etapais bei sunku atskirti susikertančių šalutinių reiškinių poveikį.

Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., (2007) savo darbe paramos SVV efektyvumo vertinimui siūlo naudoti daugiakriterinę analizę.

Įgyvendinant SVV paramos politiką, labai svarbu yra įvertinti paramos SVV efektyvumą bei parinkti efektyviausias darnaus vystymosi požiūriu paramos priemones. Kadangi yra daug svarbių ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių kriterijų, vertinant paramos efektyvumą, būtina atlikti daugiakriterinę analizę. Ji gali būti atliekama tiek įmonės lygmenyje, tiek regiono ir šalies mastu. Vertinant paramos efektyvumą įmonės, regiono ar šalies lygmenyje, turi būti taikomi specifiniai rodikliai, kurie privalo atspindėti visas svarbiausias darnaus vystymosi dimensijas: ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę.

Įmonės lygmenyje ekonominiai efektyvumo rodikliai apimtų pagrindinių įmonės finansinių rodiklių pasikeitimus, gavus ir įsisavinus valstybės finansinę ar kitokią paramą. Socialiniai rodikliai įmonės lygmenyje apimtų sukurtų naujų darbo vietų skaičių, darbuotojų realių pajamų augimą ir kt. Aplinkosauginiai rodikliai, tokie kaip taršos įmonėje sumažėjimas, leistų įvertinti paramos SVV aplinkosauginį efektyvumą.

Šalies lygmenyje pagrindiniai darnaus vystymosi rodikliai daugiakriterinėje analizėje apimtų: BVP augimą, užimtumo didėjimą ir kt. Taigi būtina sukurti kompleksinę rodiklių sistemą paramos efektyvumui įvertinti įmonės, regiono ir šalies mastu, taikant socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius rodiklius. Daugiakriterinis sprendimų priėmimo modulis leistų įvertinti paramos efektyvumą arba palyginti priemones pagal jų efektyvumą darnaus vystymosi kontekste.

Tarp savęs nepalyginamus vienas kitam prieštaraujančius efektus galima įvertinti, tik atlikus daugiakriterinę analizę. Ji leidžia priimti sprendimus, atsižvelgiant į aibę kartais vienas kitam prieštaraujančių kriterijų. Siekiant rasti racionalų sprendimą, parenkama keletas rodiklių ir jiems suteikiami skirtingi svoriai. Be to, šiuos rodiklius būtina išreikšti vienodais matavimo vienetais.

Daugiausia jie išreiškiami piniginiiais vienetais. Tarptautinės atominės energetikos agentūros (TATENA) sukurtas sprendimų priėmimo kompiuterinis modelis DAM (angl. Decision Aiding Model) leidžia greitai ir paprastai atlikti daugiakriterinę analizę ir gauti optimalų sprendimą, parenkant įvairias kriterijų kombinacijas ir keičiant jų svorius.

Svarbiausia yra įvertinti poveikius arba juos išmatuoti konkrečių rodiklių, atspindinčių visas darnaus vystymosi dimensijas, sistema. 6 lentelėje pateikti pagrindiniai ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai rodikliai, atspindintys paramos SVV efektyvumą darnaus vystymosi kontekste šalies lygmeniu. Kaip matyti iš lentelėje pateiktų rodiklių, ne visus juos galima įvertinti kiekybiškai, kai kurie rodikliai gali būti įvertinti tik kokybiškai. Šie rodikliai gali būti taikomi nustatant, ar valstybės parama verslui yra efektyvi darnaus vystymosi požiūriu arba siekiant palyginti keletą valstybės paramos SVV priemonių ir įvertinti, kuri iš jų yra efektyviausia, įgyvendinant darnaus vystymosi principus. Kokybiniam rodiklių įvertinimui gali būti taikoma balų sistema. Kaip matyti, daugelis socialinių rodiklių, tokių kaip teisingumas, solidarumas ir kt. gali būti įvertinti tik kokybiškai. Tokį įvertinimą galima gauti, atliekant anketinį tyrimą arba pasirinkimo eksperimentą.

6 lentelė

Ekonominių aplinkosauginių ir socialinių darnios plėtros rodiklių šalies lygmeniu pavyzdžiai

Ekonominiai rodikliai	Socialiniai rodikliai
Ekonominis augimas	Užimtumas
Technologiniai pokyčiai ir inovacijos	Pajamų pasiskirstymo netolygumas
Gyventojų pajamų augimas	Sveikata
Klasterių ir technologinių platformų plėtra	Žinių visuomenės plėtra
Regioninė plėtra ir netolygumų mažėjimas	Verslumo ir antreprenerystės plėtra
Aplinkosauginiai rodikliai	Skurdo mažėjimas
Atmosferos taršos mažinimas	Visuomenės solidarumas
Vandens taršos mažinimas	
Atliekų tvarkymas (mažinimas)	
Bioįvairovės didinimas	
Gamtos išteklių vartojimo efektyvumas	

Šaltinis: DAPKUS, Rimantas; ŠIVICKAS, Gintautas; ŠTREIMIKIENĖ, Dalia (2007) *Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui efektyvumo vertinimas*. p. 96.

Ši paramos SVV efektyvumo vertinimo metodika gali būti pritaikyta tiek atliekant modeliavimą, taikant bendruosius ir dalinės pusiausvyros modelius, tiek atliekant ex-post įvertinimą po priemonės įdiegimo, t. y. įvertinus paramos SVV efektyvumą pagal išaugusį BVP, padidėjusį užimtumą. Tačiau šiuo atveju yra problematiška atskirti paramos SVV įtaką BVP augimui, nes BVP auga ir dėl kitų priežasčių. Tas pats pasakytina apie užimtumo augimą, technologinių pokyčių ir inovacijų plėtrą. Lengvesnis kelias yra atlikti daugiakriterinę kokybinę analizę ir įvertinti atskirą paramos SVV priemonių galimą efektyvumą balų sistema, o tada priimti sprendimą dėl konkrečios paramos priemonės įgyvendinimo. (Dapkus, R.; Šivickas, G.; Štreimikienė, D., 2007)

Ši metodika yra gana lengvai pritaikoma, tik svarbiausia jame pasirinkti teisingus rodiklius, kurie padėtų gauti teisingą vertinimą. Kadangi didelė dalis rodiklių yra vertinami kokybiškai apklausiami dažniausiai turėtų būti ekspertai.

Analizuojant ankstesniame darbo skyriuje nagrinėtus tyrimus galima pastebėti, kad juose buvo taikomos daugiapakopės vertinimo metodikos. Jose buvo vertinamas paramas SVV efektyvumas įvairias aspektais, panaudojant įvairius tyrimo būdus, siekiant gauti bendrą galutinį tyrimų rezultatų apibendrinimą ir tyrimo tikslų įvykdymą.

JOSTROS (2006) ir ETKC (2005) vykdytų tyrimų metodikos yra gana panašios. Abu tyrimai buvo atlikti trim skirtingais etapais taikant skirtingus tyrimo būdus. Visų tų trijų tyrimų rezultatai papildė vieni kitus vertinant paramą. ETKC tyrimas atliktas 3 etapais:

- (1) Atlikta Lietuvoje veikiančių SVV įmonių anketinė apklausa. Apklauso tikslas – įvertinti šalyje SVV subjektams taikomų paramos instrumentų poveikį ir efektyvumą.
- (2) Atlikta paslaugų verslui įstaigų tinklo (verslo informacijos centrų ir verslo inkubatorių) paslaugų verslui programos projektų įgyvendinimo ir stebėsenos rezultatų 2005 m. I pusmečio ataskaitos analizė.
- (3) Atliktas paslaugų verslui įstaigų tinklo teikiamų techninės paramos priemonių finansinio efektyvumo vertinimas.

Taigi tyrimo metu buvo atlikta anketinė apklausa, stebėjimas bei finansinių rodiklių statistikos analizė. Visi šie tyrimai vieni kitus papildė bei sudarė galimybę tiksliau vertinti paramos efektyvumą.

JOSTRA (2006) vertinimui atlikti panaudojo tris priemones:

(1) Atlikta SVV įmonių šalies savivaldybėse, kur veikia tinklo įstaigos, anketinė apklausa. Apklauso tikslas – įvertinti tinklo įstaigų SVV subjektams taikomų paramos instrumentų poveikį ir efektyvumą (paslaugų gavėjų nuomonė apie VIC/VI).

(2) Atlikta savivaldybių merų bei specialistų apklausa, kurios tikslas – sužinoti vietinės valdžios požiūrį į TI teikiamas paslaugas verslui, įvertinti teikiamų techninės paramos priemonių finansinį efektyvumą.

(3) Atlikta paslaugų verslui VIC/VI paslaugų verslui programos projektų įgyvendinimo ir stebėsenos rezultatų 2004–2005 m. ataskaitų analizė (VIC/VI veiklos rezultatų skaitinis apibendrinimas).

Šio tyrimo metu vertinimo metodikoje buvo panaudota anketinė apklausa, ekspertinė apklausa bei statistinių duomenų analizė. Abu šie tyrimai leido vertinimą atlikti keliais aspektais bei iš kelių krypčių. Galbūt juose tik pritrūko bendro šių trijų tyrimų rezultatų apjungimo bei jų bendro įvertinimo. Tačiau tokiu būdu visapusiškai įvertinama paramos sistema (nuo jos teikimo iki sunaudojimo ir bendrų rezultatų įvertinimo).

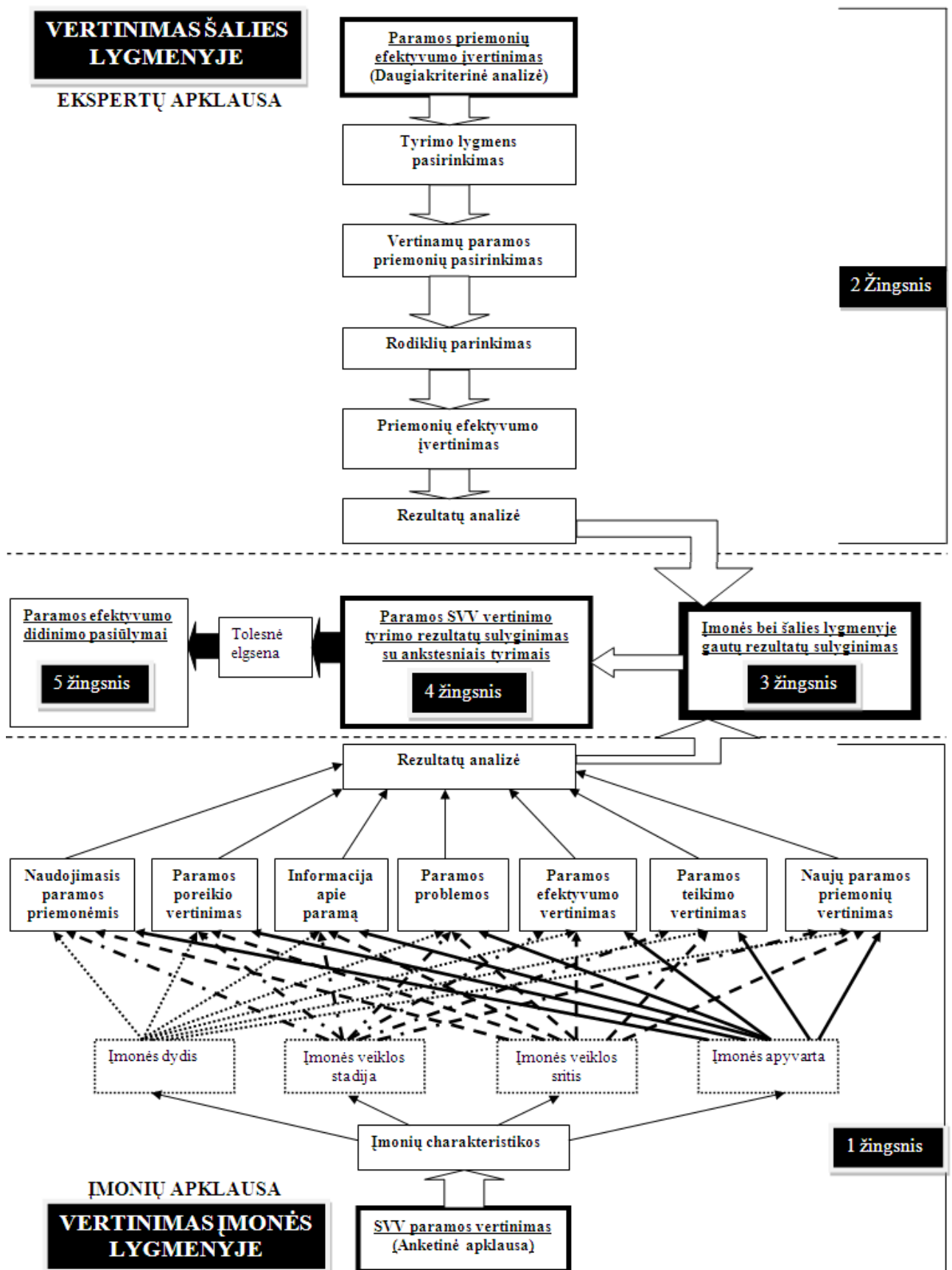
Atsižvelgiant į šias aptartas SVV verslo paramos efektyvumo vertinimo metodikas paruošiau savo **5 žingsnių paramos efektyvumo vertinimo metodiką**, kuria remiantis ir bus sekančioje darbo dalyje atliekamas tyrimas (6 pav.). 6 paveiksle pateikiama ši metodika išskiriant ir tai, kaip ji yra naudojama mano tyrime. Apžvelgiama kaip bus vykdomas kiekvienas metodikos žingsnis.

Šis 5 žingsnių modelis remiasi tuo, kad, vertinimo procedūrose yra pakopis laipsniškas perėjimas prie skirtingų tyrimo stadijų. 1 žingsnyje vertinamas paramos efektyvumas įmonės lygmenyje, antrame žingsnyje įvertinamas paramos efektyvumas šalies lygmenyje. 3 žingsnyje lyginami įmonės bei šalies lygmenyje gautų tyrimų rezultatai. 4 žingsnyje sulyginami šio tyrimo susisteminti rezultatai su anksčiau vykdytų paramos SVV efektyvumo vertinimo tyrimų rezultatais. Penktajame, galutiniame žingsnyje, atsižvelgiant į apibendrintus visų tyrimų rezultatus, pateikiami pasiūlymai paramos efektyvumo didinimui.

Efektyvumo vertinimo metodika remiasi įvairiapusiu SVV paramos sistemos efektyvumo Lietuvoje įvertinimu. Vertinimas remiasi pačių SVV įmonių ir ekspertų apklausomis bei darbe nagrinėtų ankstesnių SVV efektyvumo vertinimo tyrimų rezultatais. Toks įvairiapusis paramos tyrimas turėtų padėti tiksliai nustatyti paramos SVV efektyvumą, nes apklausiant ekspertus pašalinamas verslininkų galimo subjektyvumo trukdis, o palyginimas su ankstesnių tyrimų rezultatais leidžia nustatyti paramos efektyvumo pokyčius laiko tarpe. Galutinis bendras visų šių priemonių rezultatų įvertinimas, turi padėti tiksliai nustatyti SVV paramos efektyvumą dabartiniu metu.

Pasirinkta metodikos struktūra remiasi tuo, kad ekspertai kaip šalutiniai paramos sistemos asmenys yra sistemos viršuje ir nagrinėja paramos poveikį šalies lygmenyje, tuo tarpu įmonės yra pačios sistemos narės ir dalyvės, todėl schemoje jų apklausa yra apatinėje dalyje. Vidurinė schemos dalis apima visų šaltinių bendrą įvertinimą bei išskiriamus pasiūlymus. Į bendrą įvertinimą kaip išoriniai tyrimo šaltiniai įsijungia ankstesnių tyrimų rezultatai.

Pirmame žingsnyje anketine apklausa vertinama parama SVV įmonių lymenyje kaip sistema, apimanti ne tik pačių priemonių įvertinimą, bet ir kitus aspektus. Pirmame tyrimo etape yra nustatomos svarbiausios įmonių charakteristikos (įmonės dydis, veiklos stadija, veiklos sritis bei įmonės apyvarta). Remiantis skirtingomis įmonių charakteristikomis vertinami skirtingi paramos SVV aspektai, nes kaip matėme iš anksčiau atliktų tyrimų, skirtingų įmonių skiriasi ir paramos efektyvumo vertinimas. Sekančia tyrimo etape apklausiami respondentai paramą įvertina įvairiais aspektais (naudojimąsi priemonėmis, poreiki, informaciją, problemas, efektyvumą, teikimą bei galimas taikyti paramos priemones). Galutiniame tyrimo etape visi rezultatai analizuojami atsižvelgiant į įmonių charakteristikas bei naudojimąsi ar nesinaudojimą parama.

Šaltinis: darbo autoriaus.

6 pav. Paramos efektyvumo vertinimo metodika

Antrame žingsnyje, daugiakriterinės analizės tyrimu yra vertinamas atskirų paramos SVV priemonių efektyvumas darnios plėtros požiūriu. Daugiakriterinės analizės tyrimui naudojama ekspertinė apklausa. Pirmas žingsnis yra pasirinkti tyrimo lygmenį. Galima tirti paramos priemonių efektyvumą tiek šalies lygiu, tiek įmonės lygiu. Bet darbe tirsiu tik šalies lygmeniu, nes įmonių lygmenyje ištiriama naudojant anketinę apklausą. Antras tyrimo etapas pasirinkti vertinamas paramos priemonės, kurias galima šalies ir įmonės lygmeniu rinktis skirtingas, tačiau geriau pasirinkti vienodas siekiant palyginti jų rezultatus skirtinguose lygmenyse. Trečiame tyrimo etape atrenkami rodikliai, atspindintys darnios plėtros tikslus. Rodikliai atrenkami trijų tipų: socialiniai, ekonominiai ir aplinkosauginiai. Ketvirtame tyrimo etape atliekama daugiakriterinė SVV paramos priemonių analizė, kuriai taikoma kokybinė vertinimo sistema balais. Susumuojant kiekvienos priemonės gautus balus yra nustatomos efektyviausios paramos priemonės. Labai svarbus šio tyrimo aspektas rodiklių svarbos nustatymas ir svarbiausiems didesnio svorio nustatymas, tai labai įtakoja rezultatus.

3 žingsnyje įvertinami abiejų tyrimų rezultatai juos lyginant tarpusavyje. 4 žingsnyje rezultatai lyginami su prieš tai buvusiais tyrimais. Atsižvelgiant į visus gautus rezultatus penktame žingsnyje pateikiamos bendros paramos SVV efektyvumo įvertinimo išvados bei pasiūlymai tolesniam darbui.

Ši efektyvumo vertinimo metodika pasižymi tuo, kad parama SVV verslui įvertinama labai įvairiais aspektais bei skirtinguose lygmenyse, taikant skirtingas vertinimo priemones. Lyginant su seniau buvusiais tyrimais ši metodika nauja tuo, kad paramos efektyvumas įvertinamas skirtinguose lygmenyse bei tai, kad į bendrą efektyvumo įvertinimą įtraukiamas ir palyginimas su seniau buvusių tyrimų rezultatais. Tai leidžia nustatyti paramos SVV pokyčius skirtingu metu, ar didėja paramos efektyvumas bei tiksliai įvertinti, seniau buvusių skirtingų tyrimų rezultatų neatitikimus. Sekančioje darbo dalyje naudojantis šia efektyvumo vertinimo metodika tyrime įvertinu paramos SVV Lietuvoje efektyvumą bei atskirų paramos priemonių efektyvumą, jų poveikį naujų darbo vietų kūrimui.

3.PARAMOS SVV EFEKTYVUMO VERTINIMO TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija

Norėdamas pasiekti suformuluotą darbo tikslą, t.y. įvertinti paramos SVV efektyvumą Lietuvoje bei nustatyti galimas pritaikyti SVV paramos priemonės Lietuvoje atliksiu tyrimą.

Nemažai autorių aprašo tyrimų procesą, tačiau reikia pastebėti, kad dažniausiai jis skiriasi tik savo detalumu, žodinėm formuluotėm, bet ne turiniu. 7 lentelėje pateikiu įvairių autorių požiūrius į tyrimų proceso struktūrą, o visa tai apibendrinamas išskiriu savo tyrimo vykdymo etapus.

7 lentelė

Tyrimų proceso struktūra

Autorius	Kardelis K., 2002, p. 109.	Dikčius V., 2003, p. 21.	Valackienė A., 2004, p. 23.	Luobikienė I., 2004, p. 52-53.
Tyrimo proceso struktūra	<ol style="list-style-type: none"> Pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas <ul style="list-style-type: none"> temos formulavimas tyrimo problemos aptarimas tyrimo objekto apibūdinimas hipotezės formulavimas tyrimo tikslo ir uždavinių nusakymas tyrimo proceso organizavimas Empirinių duomenų rinkimas Tyrimo duomenų apdorojimas <ul style="list-style-type: none"> statistinis gautų duomenų apdorojimas teorinis duomenų apdorojimas gautų rezultatų praktinis pritaikymas 	<ol style="list-style-type: none"> Problemos formulavimas Tyrimo tipo parinkimas Duomenų rinkimo metodo parinkimas Duomenų rinkimo formos parinkimas Atrankos būdo parinkimas Imties dydžio nustatymas Duomenų rinkimas Duomenų analizė ir interpretavimas Tyrimo ataskaitos parengimas 	<ol style="list-style-type: none"> Pasirengimas tyrimui ir tyrimo organizavimas <ul style="list-style-type: none"> tyrimo tikslo ir uždavinių nusakymas tyrimo strategijos ir tyrimo plano sudarymas tyrimo organizavimas Faktų rinkimas ir empirinių duomenų banko sudarymas Empirinių duomenų apdorojimas <ul style="list-style-type: none"> statistinis duomenų apdorojimas teorinis duomenų apdorojimas gautų rezultatų praktinis pritaikymas siūlomi būdai arba konkrečios rekomendacijos 	<ol style="list-style-type: none"> Problemos formulavimas Hipotezių iškėlimas Tyrimo objekto ir dalyko nustatymas Tyrimo tikslų ir uždavinių iškėlimas Tyrimo aibės nustatymas Sociologinės informacijos rinkimo metodų pasirinkimas Duomenų analizės metodų pasirinkimas Sociologinės informacijos rinkimas Kiekybinė ir kokybinė duomenų analizė Rezultatų interpretacija, išvadų bei siūlymų formavimas, ataskaitų rašymas Rezultatų publikavimas

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Kaip matome iš lentelės, Kardelis K. (2002) ir Valackienė A. (2004) tyrimų procesą suskaido į tris pagrindinius etapus: pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas, duomenų rinkimas bei duomenų apdorojimas, pirmąjį ir trečiąjį etapus detalizuodami smulkiau. Tuo tarpu

Dikčius V. (2003) ir Luobikienė I. (2004) tyrimo proceso struktūrą iš karto suformuoja iš atitinkamai devynių ir vienuolikos konkrečių etapų. Nepaisant kiek kitokio tyrimų proceso etapų grupavimo ir išdėstymo bei jų detalumo, visų autorių tyrimų proceso struktūra, iš esmės yra toki pati.

Taigi, remiantis minėtų autorių siūlomomis tyrimų proceso struktūromis, visa tai apibendrinamas, išskiriu savo tyrimo vykdymo etapus:

1. Pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas:

- problemos formulavimas;
- tyrimo tikslo ir uždavinių nusakymas;
- tyrimo tipo parinkimas;
- duomenų rinkimo metodo parinkimas;
- duomenų rinkimo formos parinkimas;
- atrankos būdo parinkimas;
- imties dydžio nustatymas;

2. Empirinių duomenų rinkimas.

3. Tyrimo duomenų apdorojimas:

- statistinis ir teorinis duomenų apdorojimas;
- pasiūlymai ar rekomendacijos.

3.1.1. Pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas

Problemos formulavimas

Pasak Valackienės A. (2004), problema – tai uždavinys, išskylantis tikslingoje žmonių veikloje ir reikalingas teorinio arba praktinio sprendimo.

Problemos formulavimas – pirmasis loginis žingsnis atliekant tyrimą, nes tik tada, kai ji aiškiai suformuluota ir tyrimo tikslai gerai apibrėžti, tyrimas gali būti pradėtas vykdyti.

Mano **tyrimo problema** – koks paramos SVV efektyvumo vertinimas skirtingų charakteristikų įmonių grupėse bei paramos priemonių efektyvumas skirtinguose lygmenyse.

Tyrimo tikslo ir uždavinių nusakymas

Tyrimo tikslas – įvertinti paramos SVV efektyvumą Lietuvoje bei paramos priemonių poveikį naujų darbo vietų kūrimui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti įmonių charakteristikas.
2. Nustatyti SVV įmonių ir atskirų jų grupių naudojamą paramos priemonėmis.
3. Įvertinti gautos paramos (paslaugos) kokybę.

4. Įvertinti kokį poveikį turėjo paramos priemonės naujų darbo vietų kūrimui.
5. Nustatyti nesinaudojimo parama priežastis ir problemas su kuriomis susiduriama kreipiantis paramos.
6. Įvertinti SVV įmonių ir atskirų jų grupių informuotumą apie paramos galimybes.
7. Įvertinti SVV įmonių nuomonę apie paramos priemones bei jų poveikį naujų darbo vietų kūrimui.
8. Įvertinti paramos poreikį skirtingose išsivystymo stadijose.
9. Išanalizuoti įmonių poreikius paramos teikimo procesui.
10. Išanalizuoti SVV įmonių ir atskirų jų grupių bendrą paramos SVV vertinimą.
11. Iširti SVV įmonių ir atskirų jų grupių požiūrį į užsienio šalyse taikomas paramos priemones.
12. Išanalizuoti įmonių pasiūlymus paramos SVV teikimo gerinimui.
13. Įvertinti SVV paramos priemonių efektyvumą šalies lygmenyje.
14. Palyginti tyrimų metu gautus rezultatus su ankstesnių tyrimų rezultatais.

Tyrimo tipo parinkimas

Išskiriami trys tyrimų tipai: žvalgybiniai, priežastiniai (analitiniai) ir aprašomieji.

Didžiausią tyrimų dalį sudaro *aprašomieji tyrimai*. Jie yra charakterizuojami aiškiu išdėstymu, kas, ką, kada, kur, kodėl ir kaip tirs. Yra išskiriami du pagrindiniai aprašomojo tyrimo atlikimo būdai: vienkartinis tyrimas ir tęstinis tyrimas. Aprašomieji tyrimai, pasak Dikčiaus V. (2003), naudojami kai reikia:

- Paaiškinti tam tikrų grupių charakteristikas.
- Įvertinti žmonių, kurie elgiasi tam tikru būdu, proporcijas tam tikroje visumoje.
- Daryti specifines prognozes.

Mano tyrimas yra aprašomasis, nes reikia išsiaiškinti įmonių charakteristikas, išsiaiškinti skirtingų charakteristikų įmonių paramos SVV efektyvumo vertinimą, nustatyti efektyviausias paramos priemones bei apklausti didelę įmonių aibę.

Duomenų rinkimo metodo parinkimas

Tyrimo metodų yra nemažai ir skirtingi autoriai išskiria skirtingus metodus, tačiau dažniausiai taikomi yra trys: stebėjimas, eksperimentas ir apklausa.

Apklausa – susistemintas informacijos iš respondentų rinkimas pateikus anketą. Tai labiausiai paplitęs pirminės informacijos rinkimo metodas.

Pasak Valackienės A. (2004), apklausos metodas taikomas šiais atvejais: kai tiriama problema yra nepakankamai išanalizuota ir aprašyta įvairiuose dokumentuose arba kai tokios literatūros apkritai nėra; kai tyrimo dalyko arba atskirų jo charakteristikų neįmanoma pažinti ir

ištirti stebėjimo metu; Kai tyrimo dalykas yra visuomeninės ar individualios sąmonės elementai – poreikiai, interesai, motyvacijos, vertybės ir t.t.

Savo tyrime naudosis apklausos metodu. Pirmiausia dėl to, kad jį naudojant labai nesunku gauti informaciją, susijusią su respondentų charakteristikomis. Taip pat, naudojamas apklausos metodas leis atskleisti respondentų vertinimo motyvus, priežastis, nuomones, leis įvertinti skirtumus tarp atskirų įmonių grupių.

Duomenų rinkimo formos parinkimas

Atsižvelgdamas į pasirinktą duomenų rinkimo metodą – duomenų rinkimui naudosis anketinę ir ekspertinę apklausas.

Ekspertinė apklausa – tai savo srities profesionalų kokybinė apklausa labai specifiniais klausimais.

Anketa – tai formalizuotas klausimų rinkinys (pagrindinis tyrimų instrumentas) informacijai iš respondentų gauti. Jos sudaromos remiantis tyrimo tikslu, uždaviniais, tiriamaisiais klausimais. (Valackienė, A., 2004, p. 82)

Pasak Tidikio R. (2003), anketos gali būti oficialios ir anoniminės. Savo tyrimui naudosis anoniminę anketinę apklausą, nes respondentų vardai ir pavardės nėra reikalingos ir neturi prasmės.

Pagal atsakymų formą, anketos gali būti uždaros ir atviros. Uždaroje anketoje yra parašyti klausimai su pateiktais atsakymų variantais. Respondentui reikia tik pasirinkti vieną iš atsakymų. Atviroje anketoje atsakymo variantų nėra arba jie tik orientaciniai. Atsakantysis paprastai turi įrašyti savo atsakymą. (Tidikis, R., 2003, p. 475-476)

Savo anketos pavyzdį pateikiu 3 priede. Anketos instrumentarius pateikiamas 4 priede.

Norėdamas įvertinti paramos SVV efektyvumą, anketoje naudosis atviro ir uždaro tipo klausimus, tačiau pastarieji bus vyraujantys. Uždaro tipo klausimai yra vertingi, nes jie nėra tokie subjektyvūs, orientuoja atsakantį į tyrimui reikalingus variantus, padeda išryškinti klausimų esmę.

Atrankos būdo parinkimas

Suformulavus tyrimo problemą, nusakius tyrimo tikslą ir uždavinius, pasirinkus tyrimo tipą, duomenų rinkimo metodą ir formą, aktualu pasirinkti atrankos būdą t.y. reikia atrinkti tuos elementus, iš kurių bus renkama pirminė informacija. Vienas iš būdų tai atlikti – apklausti kiekvieną visumos dalį. Kitas būdas – surinkti informaciją iš visumos dalies, parenkant elementų imtį. (Dikčius, V., 2003, p. 117)

Mano anketinis tyrimas apima SVV įmonių segmentą.

Tyrimo duomenis rinkau iš visumos dalies, nes apklausti visų Lietuvos SVV įmonių praktiškai neįmanoma: užimtų labai daug laiko bei pareikalautų daug lėšų. Dikčius išskiria tokius visumos dalies tyrimo atrankos būdus: atsitiktinę ir neatsitiktinę atranką. Atsitiktinė atranka apima

metodus, su kuriais imties nariai pasirenkami per kokius nors atsitiktinius procesus. Neatsitiktinėje atrankoje klausinėtojas pasirenka respondentą savo nuožiūra. (Dikčius, V., 2003, p 119-120)

Buvo atlikta tikimybinė stratifikuota atranka šiais dviem etapais: įmonės buvo suskirstytos į 10 apskričių ir paskaičiuotas reikiamas apklausti įmonių skaičius kiekvienoje iš jų; atsitiktinės atrankos būdu iš kiekvienos apskrities buvo atrinkamos smulkaus ir vidutinio verslo įmonės.

Ekspertai ekspertinei apklausai atrinkti atsižvelgiant į jų patirtį ir veiklą susijusią su SVV. Buvo atsirinkti tie, kurie sutiko skirti laiko tyrimui.

Imties dydžio nustatymas

Pasak Valackienės A. (2004), imtimi vadinama socialinių objektų generalinės visumos (dar vadinamos populiacija) dalis, atrinkta tirti. Imtis turi būti sudaryta taip, kad jos savybės atspindėtų generalinės aibės savybes t.y. ji turi būti reprezentatyvi.

Ekspertinei apklausai buvo pasirinkti 5 ekspertai, kurie sutiko dalyvauti tyrime.

Šiame tyrimo proceso etape nustatome tyrimui atlikti reikalingų apklausti SVV įmonių, esančių atskirose Lietuvos apskrityse, skaičių.

Generalinę aibę sudaro Lietuvos SVV įmonės - 59712 įmonės (2007m.).

8 lentelė

Veikiančių SVV įmonių skaičius Lietuvoje (2007m.)

Apskritys	Im.sk.	%
Alytaus	2085	3
Kauno	12402	21
Klaipėdos	7560	13
Marijampolės	2101	4
Panevėžio	4236	7
Šiaulių	4558	8
Tauragės	1416	2
Telšių	2334	4
Utenos	1881	3
Vilniaus	21139	35
Viso	59712	100

Šaltinis: *Smulkių ir vidutinių įmonių pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis, teisinės formas ir apskritis.*, 2007.

Imtimi (atrakos aibe) vadinama socialinių objektų generalinės visumos dalis, kuri bus atrinkta tyrimui. Literatūros šaltiniuose rekomenduojama imties dydį nustatyti (9 lentelė) atsižvelgiant į 5 proc. paklaidą:

9 lentelė

V.I. Paniotto lentelė imties dydžiui nustatyti (su 5 proc. paklaida)

Generalinės visumos dydis	500	1000	2000	3000	4000	5000	10000	100000
Imties dydis	222	286	333	350	360	370	385	398

Šaltinis: KARDELIS, K. (2002) Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai, p. 322, pagal Ядов, В.А. (1987).

Atliekant paramos SVV efektyvumo vertinimo tyrimą yra svarbu nustatyti paklaidos dydį, kai generalinė visuma yra lygi arba didesnė kaip 5000 atvejų (10 lentelė).

Paklaidos dydžio, esant atitinkamam imties dydžiui, lentelė

Imties dydis esant generalinei aibei >5000	25	45	100	123	156	204	400	625
Paklaidos dydis (proc.), esant atitinkamam imties dydžiui	20	15	10	9	8	7	5	4

Šaltinis: KARDELIS, K. (2002) Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai, p. 322, pagal Ядов, В.А. (1987).

Tiriamuoju atveju generalinė aibė yra 59712 įmonės. Imties dydį nustatau remiantis V.I. Paniotto lentele, kai paklaidos dydis yra 5 procentai. Kadangi generalinė aibė yra daugiau negu 10000 ir mažiau negu 100000 įmonių, tai imties (atrankos) dydis yra apie 392 įmonės.

Imties dydis patikrinamas taikant formulę: $n = 1/(\Delta^2 + 1/N)$. (Valackienė, A., 2002, p. 89)

Kur: **n** – atvejų skaičius atrankinėje grupėje, **N** – generalinė aibė, Δ – paklaidos dydis.

Įstatau duomenis į formulę: $n = 1/(0,0025 + 1/58985) = 397$ atvejai.

Paskaičiuotas (**n**) – atvejų skaičius atrankinėje grupėje lygus 397 atvejams. Todėl pasirinkta 395 tyrimo imtis yra pagrįsta.

Kiekviename universitete reikiamų apklausti įmonių skaičius yra nurodytas 11 lentelėje.

Reikiamų apklausti studentų skaičius

Apskritis	Respublikoje		Tyrimo atrankoje	
	Įm.sk.	%	Įm.sk.	%
Alytaus	2085	3	12	3
Kauno	12402	21	83	21
Klaipėdos	7560	13	51	13
Marijampolės	2101	4	16	4
Panevėžio	4236	7	28	7
Šiaulių	4558	8	32	8
Tauragės	1416	2	8	2
Telšių	2334	4	16	4
Utenos	1881	3	12	3
Vilniaus	21139	35	137	35
Viso	59712	100	395	100

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

3.1.2. Empirinių duomenų rinkimas

Šiame tyrimo proceso etape renkami duomenys, kurie ir turi patikrinti mūsų daromas prielaidas. Duomenys yra bet kurio mokslinio tyrimo žaliava ir tai svarbiausias lemiamas dalykas.

Logiškai apdoroti ir apibendrinti duomenys sudaro sąlygas nustatyti įvairius priežastinius ryšius. Empiriniai tyrimai trunka palyginti neilgai. Daugiau laiko atima pasiruošimas tyrimo procedūroms, statistinis duomenų apdorojimas. Tačiau empiriniai tyrimai svarbūs tuo, kad jais remiantis gauti duomenys leidžia daryti apibendrinimus ir išvadas. (Kardelis, K, 2002, p. 121-122)

Todėl, sudaręs anketą ir, apskaičiavęs kiekvienoje Lietuvos apskrityje reikiamą apklausti įmonių skaičių, atlikau įmonių bei ekspertų apklausas. Sudėtinga buvo surinkti reikiamą įmonių apklausos anketų skaičių, nes renkant duomenis daugiausia buvo naudojama apklausa elektroniniu paštu, todėl grįžtamumo procentas buvo labai nedidelis. Šioje situacijoje labai padėjo darbinės bei asmeninės pažintys padėjusios surinkti nemažą dalį anketų. Taip pat verslo informaciniai centrai (VIC) persiuntę anketas savo interesantams, iš kurių irgi buvo gauta didelė dalis anketų. Tyrimo metu pavyko surinkti 365 anketas, todėl nuo nustatytos tyrimo imties atsilieka nedaug. Ekspertinio tyrimo duomenys buvo surinkti naudojantis elektroniniu paštu.

3.2. Paramos SVV įtakos naujų darbo vietų kūrimui vertinimas įmonės lygmenyje

Anketinės apklausos duomenis apdorojau kompiuterine statistinių duomenų apdorojimo programa *SPSS 12.0* (angl. Statistical Package for the Social Science). Anketos duomenys buvo suvesti tam tikrais kodais. Naudojantis šia programa duomenys buvo apdorojami ir atliekama tyrimo rezultatų analizė. Kai kurie grafikai ir lentelės buvo sudaromi pasinaudojant ir *Microsoft Office Excel 2003* programa. Duomenų analizei buvo naudojamas kryžminis lentelių sudarymo metodas, siekiant išsiaiškinti kelių kintamųjų priklausomybes. Anketų apdorojimo rezultatus pateikiu 5 priede.

3.2.1. Respondentų charakteristikos

Siekdamas išsiaiškinti paramos SVV vertinimo skirtumus atskirose įmonių grupėse, įmones sugrupavau pagal tokius kriterijus: veiklos vietą, amžių, veiklos sritį, darbuotojų skaičių, metinę apyvartą.

Įmonių pasiskirstymas pagal apskritis

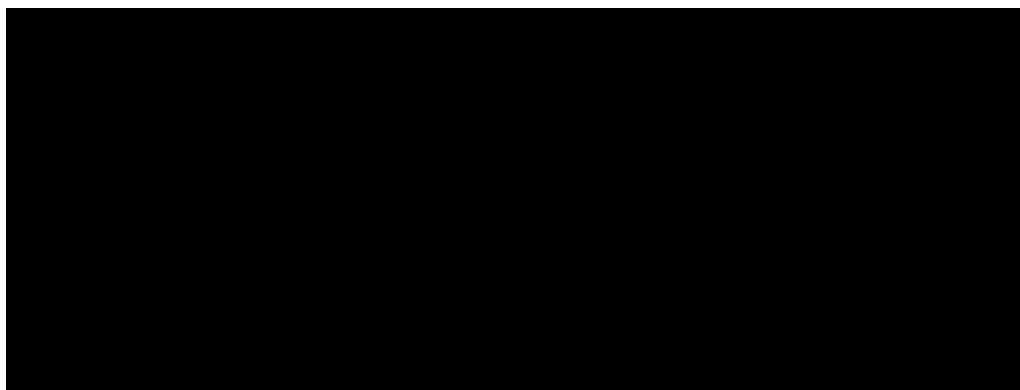
Iš viso buvo apklaustos 365 įmonės, tačiau kai kurios iš jų nurodė vykdančios veiklą keliose ar visose apskrityse, todėl atsakymų skaičius lentelėje yra didesnis nei anketų. Tyrime dalyvavusių įmonių pasiskirstymas pagal apskritis pateikiamas 12 lentelėje. Matome, kad tyrimo metu apklaustų įmonių procentinis pasiskirstymas pagal apskritis, nedaug skiriasi nuo atrankoje apskaičiuoto, reikiamo apklausti įmonių skaičiaus. Daugiausia apklaustų įmonių veikia Vilniaus (39,7%), Kauno (29,9%) ir Klaipėdos 18,4(%) apskrityse.

Įmonių veiklos pasiskirstymas pagal apskritis

Apskritis	Ats. sk.	Procentinė dalis
Alytaus	11	3%
Kauno	109	29,9%
Klaipėdos	67	18,4%
Marijampolės	30	8,2%
Panevėžio	33	9%
Šiaulių	43	11,8%
Tauragės	15	4,1%
Telšių	25	6,8%
Utenos	31	8,5%
Vilniaus	145	39,7%

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

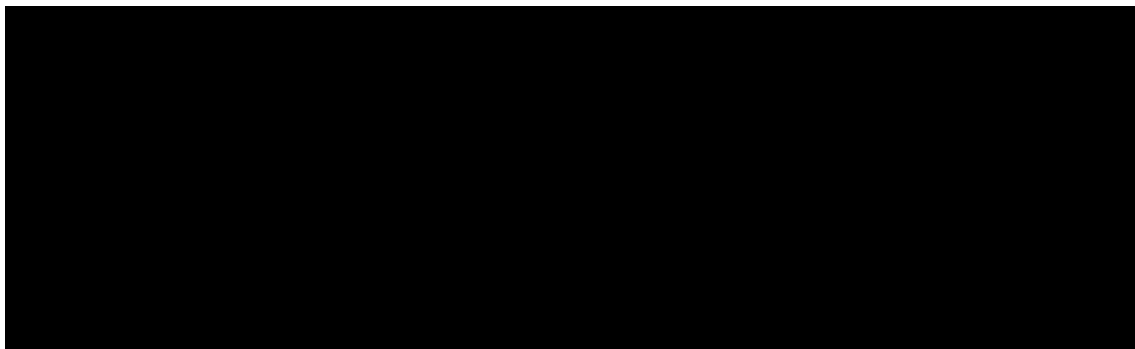
Įmonių pasiskirstymas pagal įkūrimo metus. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių įmonių (42,2 %) yra jaunos, pradedančios įmonės (įmonės įkurtos 2005-2008 m.). Augimo stadijos įmonės (įkurtos 1998-2005 m.) sudarė 30,7%, o brandos stadijos įmonės (įkurtos iki 1998 m.) – 27,1% visų tiriamų įmonių (žr. 7 pav.).

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įkūrimo (veiklos pradžios) metus

Įmonių pasiskirstymas pagal veiklos sritis. Kaip matome iš 8 pav. apklausoje dalyvavo daugiausia paslaugomis užsiimančių įmonių, net 63,9% įmonių kaip veiklos sritį nurodė paslaugas. 33,7% iš visų apklaustų įmonių užsiima prekyba. Tik 24,1% respondentų kaip veiklos sritį pažymėjo gamybą. Apklausoje įmonės pažymėdavo ir po kelias veiklos sritis.

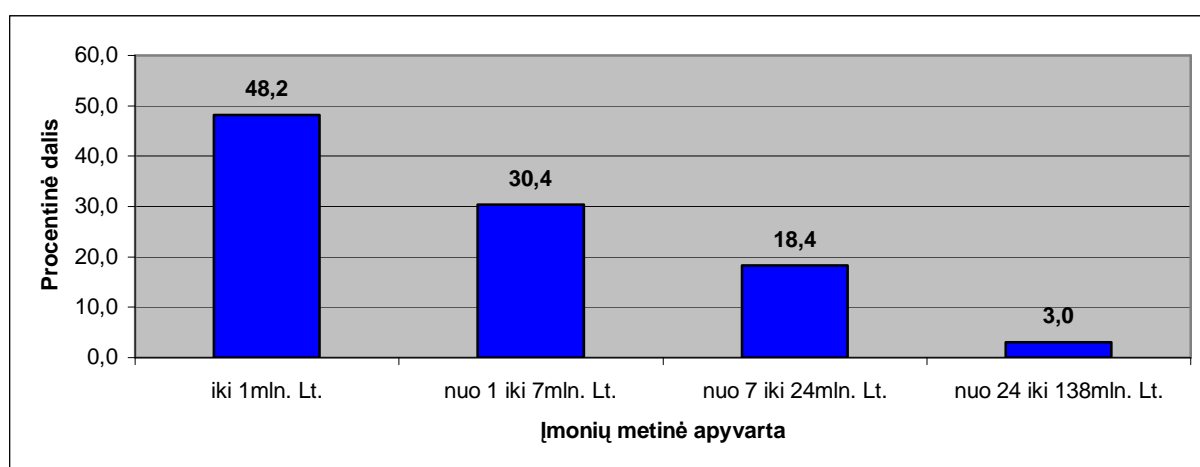

Šaltinis: sudaryta autoriaus

8 pav. Pasiskirstymas pagal įmonių veiklos sritis

Įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių. Tyrimo metu daugiausia buvo apklausta mikro įmonių (iki 9 darbuotojų) – 57,3%, tai daugiau nei pusė visų respondentų. 24,7% apklaustų įmonių darbuotojų skaičius yra 10-49 darbuotojai. Vidutinių įmonių (51-250 darbuotojų) apklausoje dalyvavo mažiausiai – 18,1%. Tokia išsidėstymo tvarka atspindi realų įmonių išsidėstymą rinkoje.

Respondentų pasiskirstymas pagal metinės apyvartos dydį. 9 pav. matome, kad beveik pusės apklaustų įmonių apyvarta nesiekia 1 mln. Lt. (48,2%). 30,4% respondentų apyvarta yra nuo 1 iki 7 mln. Lt. Tyrimo dalyvavo 18,4% įmonių, kurių apyvarta 7-24mln. Lt. Tik 3% iš apklaustų respondentų gali pasigirti nuo 24 mln. Lt. apyvarta. Šie skaičiai beveik idealiai atitinka situaciją Lietuvos rinkoje.

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

9 pav. Įmonių pasiskirstymas pagal metinę apyvartą

Kaip matome iš apklausoje dalyvavusių įmonių pasiskirstymo pagal įvairias charakteristikas, apklausa apėmė reikiamas įmonių grupes bei gana realistiškai, be ženklų nukrypimų, atspindi įmonių pasiskirstymą Lietuvoje.

3.2.2. SVV įmonių ir atskirų jų grupių naudojimosi paramos priemonėmis vertinimas

Šiame skyrelyje svarbu išanalizuoti, koks respondentų skaičius yra kreipęsis ar gavęs paramą savo verslui bei koks nėra kreipęsis. Taip pat svarbu apžvelgti kokiomis paramos priemonėmis bei kaip dažnai naudojasi respondentai.

13 lentelė

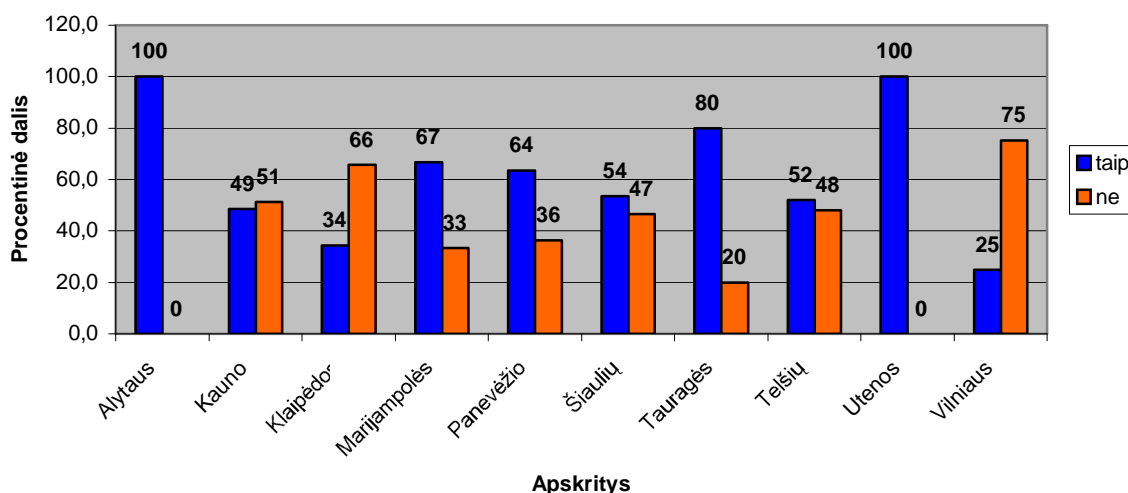
Ar esate gavę, kreipęsi paramos per paskutinius 5 metus?

Atsakymas	Įm. sk.	Procentinė dalis
Taip	133	36,4%
Ne	232	63,6%
Viso:	365	100,0%

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Kaip matome iš 13 lentelės 36,4% apklausoje dalyvavusių įmonių per 5 paskutinius metus yra kreipęsi finansinės ar nefinansinės paramos į savivaldybę, verslo informacijos centrą, verslo inkubatorių ar kitą valstybinę instituciją. Realiai ši apklausa yra per maža, kad atspindėtų tikslų procentą Lietuvos įmonių, kurios yra naudojęsi ar kreipęsi paramos šalies mastu, tačiau toks uždavinys techninėje užduotyje ir nėra keliamas. Svarbiau yra analizuoti kokios įmonių grupės daugiausiai kreipiasi dėl paramos.

10 pav. matome įvairiose apskrityse veikiančių įmonių pasiskirstymą, pagal kreipimąsi dėl paramos. Dėl nedidelio respondentų skaičiaus Alytaus ir Utenos apskrityse, jose paramos yra kreipęsi ar gavę po 100 proc. respondentų. Kaune bei Šiauliuose taip ir ne atsakiusiųjų įmonių skaičius pasiskirstė panašiai. Tuo tarpu Vilniuje didžioji dalis apklaustųjų nėra kreipęsi ar gavę paramos per paskutinius 5 metus. Tai tiksliai neatspindi realios situacijos apskrityse, nes norint gauti tikslus rezultatus, reikia tirti būtent pasirinktą vieną apskritį.

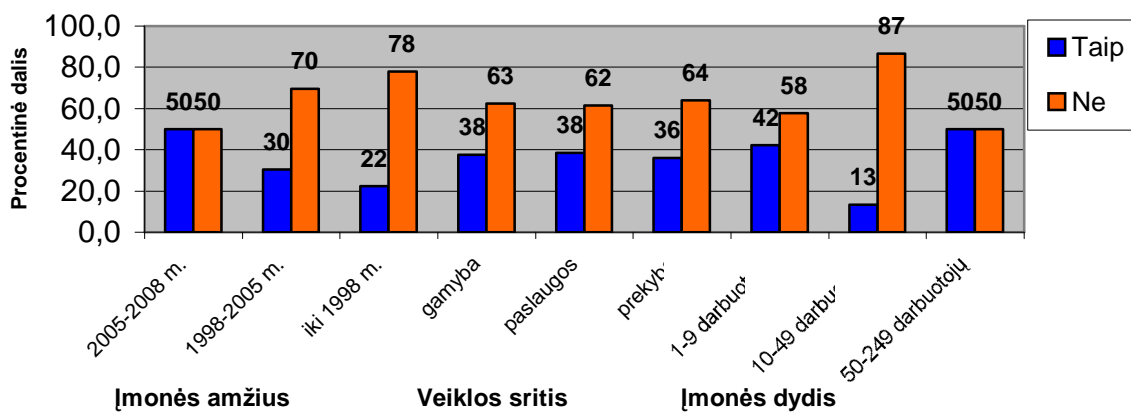

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

10 pav. Įmonių kreipimasis dėl paramos, įvertinant jų veiklos vietą

11 pav. yra išskirtas įmonių kreipimasis ar nesikreipimas paramos įvertinant jų amžių, veiklos sritį ir darbuotojų skaičių. Matome, kad atsižvelgiant į įmonės amžių, daugiausia paramos kreipiasi jauniausios (2005-2008 m.), dar tik bandančios įsitvirtinti įmonės - 50% iš visų apklaustų tokiu metu veiklą pradėjusių įmonių. Tuo tarpu iš 1998-2005m. ir iki 1998m. veiklą pradėjusių įmonių, atitinkamai paramos kreipėsi tik 30% ir 22% įmonių. Tai galima aiškinti tuo, kad jaunos įmonės veiklos pradžioje reikia daugiau pagalbos, todėl ir didesnis jų procentas kreipiasi paramos savo veiklai, siekdamas toliau sėkmingai veikti rinkoje.

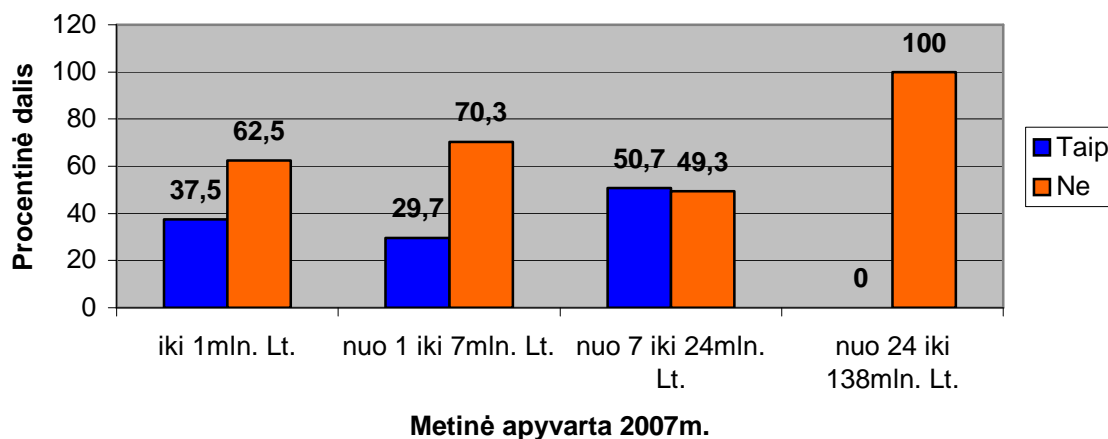
Vertinant pagal veiklos sritį, matome, kad skirtingų veiklos sričių įmonių kreipimosi dėl paramos procentas yra labai panašus – 36-38%. Iš to galima spręsti, kad įmonės veiklos sritis neturi labai didelės įtakos paramos poreikiui.

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

11 pav. Įmonių kreipimasis dėl paramos, įvertinant jų amžių, veiklos sritį ir dydį

Analizuojant įmonių, išskirtų pagal dydį, kreipimąsi dėl paramos, matome, kad didžiausia dalis dėl paramos kreipiasi mikro ir vidutinės įmonės – atitinkamai 42% ir 50%. Šio rezultato negalime skaityti taisykle, nes buvo apklaustas per mažas vidutinių įmonių skaičius, tačiau mažos įmonės tikrai dažnai kreipiasi į paramą teikiančias institucijas.

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

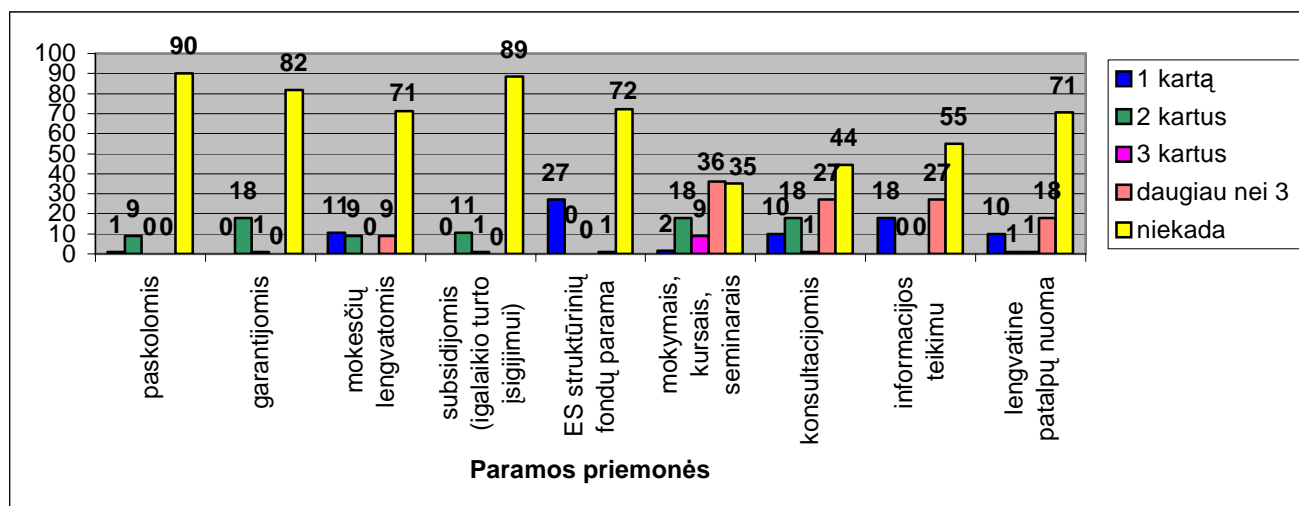
12 pav. Įmonių kreipimasis dėl paramos, įvertinant jų metinę apyvartą 2007m.

Kalbant apie respondentus, kurie kreipėsi dėl paramos per paskutinius 5 metus, 50,7% įmonių, kurių apyvarta siekė nuo 7 iki 24 mln. Lt. atsakė “taip”. 37,5% nedidelių apyvartų įmonių (iki 1 mln. Lt.) taip pat kreipėsi paramos. Nei viena iš apklaustų dideles apyvartas turinčių įmonių (nuo 24 iki 138 mln. Lt.) nesikreipė dėl paramos. Tokie rezultatai gali būti ne tik dėlto, kad labai mažas skaičius tokių įmonių buvo apklausta, bet ir dėl mažo jų poreikio paramai.

Apibendrinant šių grafikų duomenis galima daryti šias išvadas:

- Vidutiniškai apie 37 respondentų yra kreipėsi ar gavę paramą per paskutinius 5 metus.
- Norint gauti tikslų įmonių, kurios kreipėsi paramos pasiskirstymą, reikia kiekvieną apskritį tirti atskirai.

- Daugiausia paramos kreipiasi jaunos įmonės (įkurtos 2005 –2008 m.) – 50%.
- Įmonės veiklos sritis neturi labai didelės įtakos paramos poreikiui, nes jų pasiskirstymas kreipiantis paramos yra labai panašus.
- Daugiausia dėl paramos kreipiasi mikro ir vidutinės įmonės.
- Įmonės turinčios didžiausias apyvartas (nuo 24 iki 137 mln. Lt.) beveik nesikreipia dėl paramos.

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

13 pav. Įmonių naudojimas atskiriomis paramos priemonėmis.

13 pav. nagrinėjama kokias paramos priemones naudojo ir kaip dažnai jų kreipėsi respondentai. Kaip matome rečiausiai įmonės naudojosi paskolomis ir subsidijomis (ilgalaikio turto įsigijimui), jomis atitinkamai naudojosi tik 10% ir 12% įmonių. Mokesčių lengvatomis, ES struktūriniais fondais ir lengvatine patalpų nuoma yra naudojęsi 28-29% respondentų. Beveik absoliuti dauguma ES struktūrinių fondų paramą naudojusių įmonių, ja naudojosi tik vieną kartą. Daugiausiai respondentai naudojami mokymais, kursais, seminarais (65%); konsultacijomis (56%); informacijos teikimu (45%). Reikia pastebėti, kad šiomis priemonėmis didžioji dalis įmonių naudojosi daugiau nei 3 kartus (36-27%), taigi tokią paramą galima laikyti jiems nuolatine.

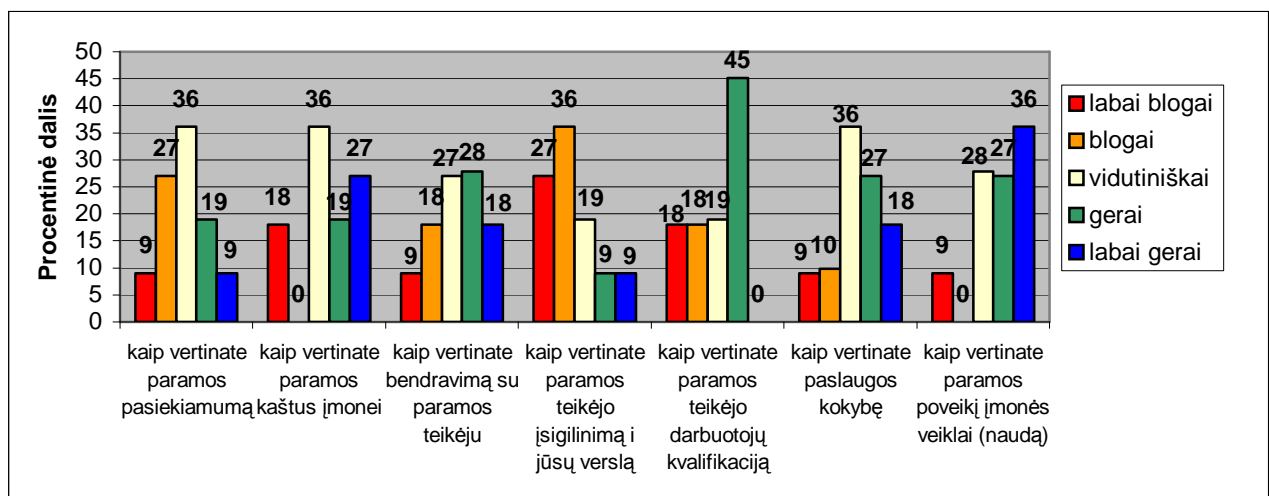
Apibendrinant šį grafiką daromos išvados:

- Mažiausiai įmonės naudojasi paskolomis ir subsidijomis.
- ES struktūrinių fondų paramą įmonės naudoja beveik visada tik vieną kartą.
- Dažniausiai SVV įmonės naudojasi mokymais, kursais, seminarais; konsultacijomis bei informacijos teikimu.

3.2.3. Gautos paramos (paslaugos) kokybės vertinimas

14 pav. analizuojama gautos paramos (paslaugos) kokybė. **Paramos pasiekiamumą** 36% įmonių vertina labai blogai arba blogai, 28% gerai arba labai gerai. Taigi ši paramos kriterijų dar

reikėtų gerinti. **Paramos kaštus įmonei** labai blogai įvertino tik 18% respondentų, blogai neįvertino nei vienas. Tuo tarpu gerai arba labai gerai šį kriterijų įvertino 46% apklaustų įmonių. Galima teigti, kad šis paramos teikimo kriterijus susilaukia mažai neigiamų emocijų iš įmonių. **Bendravimą su paramos teikėju**, kaip labai gerą ar gerą nurodė, taip pat 46% SVV įmonių. Blogai ar labai blogai šį rodiklį įvertino 27% įmonių. **Paramos teikėjo išigilinimas** į gavėjo verslą vertinamas labai neigiamai ir net 63% apklaustų įmonių išigilinimą įvertino blogai arba labai blogai. Tik 18% paramos gavėjų išigilinimą vertino kaip gerą ar labai gerą. Todėl šį rodiklį būtina gerinti bei tam padėtų didesnė besikreipiančių įmonių situacijos ir poreikių analizė. **Paramos teikėjų darbuotojų kvalifikaciją** 36% įmonių apibūdino kaip blogą arba labai blogą, tai didelis procentas vienam svarbiausių kriterijų, lemiančių sėkmingą paramos administravimą. Gerai kvalifikaciją įvertino 45% respondentų, tai nemažas procentas, tačiau trūksta labai gero įvertinimo, kuriuo kvalifikacijos neįvertino nei viena įmonė. Todėl svarbu gerinti paramą administruojančių darbuotojų kvalifikaciją, nes čia labai svarbu, kad įvertinimai būtų labai geri, o tokiu šiuo metu nėra. **Paslaugos kokybę** labai blogai ar blogai įvertino 18% įmonių, o gerai arba labai gerai 45% respondentų. **Paramos teikimo poveikį įmonės veiklai** (nauda) labai blogai įvertino 9% įmonių, o blogų įvertinimų nebuvo. Gerai ar labai gerai šį kriterijų įvertino net 63% respondentų, taigi paslaugos poveikį naudojusios ar kreipusios jos įmonės vertina tikrai gerai.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

14 pav. Paramos teikimo (paslaugos) įvertinimas

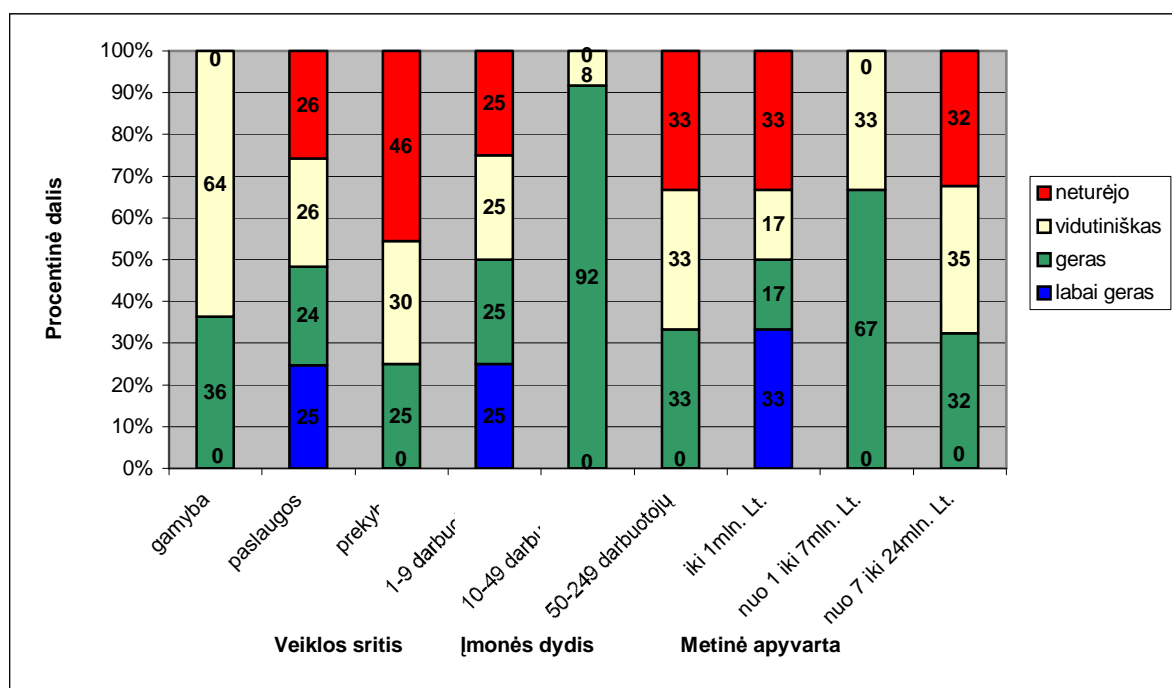
Apibendrinant šio grafiko duomenis galima daryti šias išvadas:

- Geriausiai įmonių, kurios kreipėsi ar gavo paramą yra vertinamas paramos poveikis įmonės rezultatams, net 63% ją vertina teigiamai ar labai teigiamai.
- Blogiausiai įmonės vertina paramos teikėjo išigilinimą į gavėjo verslą, net 63% respondentų šį kriterijų įvertino neigiamai. Taigi paramą administruojančioms įstaigoms reikia daugiau dėmesio skirti interesantų situacijos tyrimui.

- Po 36% įmonių neigiamai vertina ir paramos pasiekiamumą bei paramos teikėjų darbuotojų kvalifikaciją, taigi reikia plėsti paramos teikimo tinklą, suteikti geresnes galimybes interesantams pasiekti paramos teikėjus, labiau išnaudoti elektroninių priemonių galimybes bei didesnę dėmesį skirti savo darbuotojų žinioms, kvalifikacijai, galbūt reiktų skirti papildomų apmokymų ir pan.

3.2.4. Paramos poveikis naujų darbo vietų kūrimui

Paramos poveikis yra svarbiausias rodiklis norint įvertinti visą paramos teikimo, administravimo bei veiksmingumo sistemą. Vienas svarbiausių rodiklių įmonių veiklai yra finansiniai rezultatai, todėl svarbu įvertinti paramos priemonių poveikį finansiniams įmonių rezultatams. 47,5% iš visų respondentų, besikreipusių paramos, paramos poveikį finansiniams rezultatams įvertino gerai arba labai gerai. 24,8% nurodė, kad poveikio įmonės finansiniams rezultatams pasinaudojus parama nebuvo. Svarbu, kad nebuvo įmonių, kurioms parama turėjo blogą poveikį finansiniams rezultatams. Reikia mažinti procentą įmonių, kurių finansiniams rezultatams paramos priemonės neturėjo poveikio.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

15 pav. Gautos paramos poveikis įmonių finansiniams rezultatams

Vertinant pagal įmonės veiklos sritį (15 pav.), geriausią poveikį finansiniams rezultatams turėjo paslaugų įmonės - 49% nurodė gerą arba labai gerą poveikį. 46% prekybos įmonių, parama poveikio finansiniams rezultatams neturėjo. Tai rodo, kad reikia tiksliau, atsižvelgiant į įmonės veiklos sritį, pritaikyti paramos priemones. Atsižvelgiant į įmonių dydį, matome, kad net 92% mažų įmonių nurodė turėjusios gerą poveikį finansiniams rezultatams, pasinaudojus parama. Mikro ir

vidutinėse įmonėse poveikis finansiniams rezultatams pasiskirstęs panašiai ir apylygiai. Vertinant pagal metines apyvartas, išsiskiria įmonės turinčios 1-7 mln. Lt. apyvartą – gerai poveikį įvertino 67% šių įmonių. Kitose įmonėse poveikis pasiskirstęs panašiai.

Šis ekonominis laikotarpis pasižymi tuo, kad dėl didelės infliacijos, sumažėja BVP augimo ir kitų rodiklių įtaka ekonomikos augimui. Tokiu metu vienu svarbiausių rodiklių lemiančių ekonominį augimą - naujų darbo vietų kūrimas, todėl ir mano darbo tikslas apžvelgti kokios paramos priemonės jam turi didžiausią poveikį bei koks paramos poveikis šiam rodikliui.

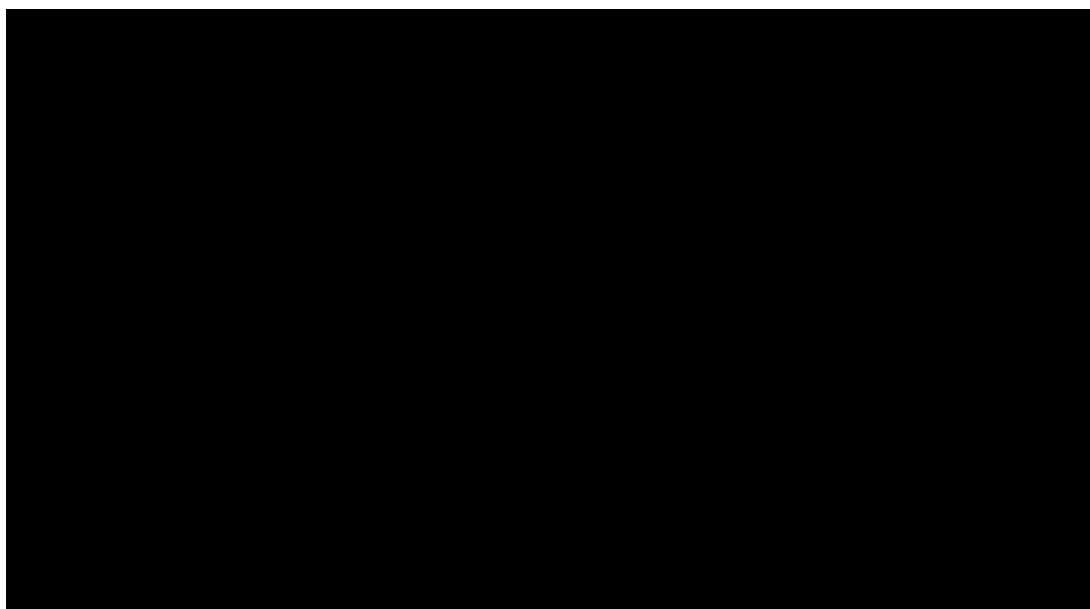
14 lentelė

Gautos paramos poveikis naujų darbo vietų kūrimui įmonėse

Poveikis	Įm. sk.	Procentinė dalis
Labai gerą	33	24,8%
Gerą	22	16,5%
Vidutinišką	44	33,1%
Blogą	11	8,3%
Neturėjo poveikio	23	17,3%
Viso:	133	100,0%

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

14 lentelėje matome, kad 41,3% įmonių pasinaudojusių SVV teikiamomis paramos paslaugomis, gautą paramą ir jos poveikį naujų darbo vietų kūrimui jų įmonėse įvertino gerai ir labai gerai, tuo tarpu 33,1% įmonių - gautos paramos poveikį įvertino tik vidutiniškai, 25,6% respondentų gautos paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui įvertino blogai ar neturinčiu poveikio. Taigi galima spręsti, kad reikia ieškoti geresnį poveikį naujų darbo vietų kūrimui turinčių priemonių siekiant, kaip įmanoma labiau, sumažinti blogo ir neturėjusio poveikio procentinę dalį.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

16 pav. Gautos paramos poveikis įmonių finansiniams rezultatams, atsižvelgiant į įmonių veiklos sritį, dydį bei metines apyvartas

Atsižvelgiant į veiklos pobūdį, gautos paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui palankiau įvertino paslaugų sektoriaus įmonės. Paslaugų įmonės gautos paramos poveikį įvertino labai gerai ir gerai 49%. Labai mažas procentas gamybinių įmonių gautas paslaugas įvertino kaip turėjusias blogą ar neturėjusias poveikio naujų darbo vietų kūrimui (3%). Galima pastebėti, kad paslaugų įmonės geriausiai vertina gautos paramos poveikį, nes jos lengviau pačios prisitaiko prie paramos priemonių, tuo tarpu prekybos ir gamybos įmonėms reikia labiau specializuotų, jų aktualijoms pritaikytų paramos priemonių.

Vertinant paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui pagal įmonės dydį, stipriai išsiskiria vidutinės įmonės, kurių 66% paramos poveikį šiam rodikliui vertina gerai arba labai gerai. Šią situaciją matyt lemia pačių didelių įmonių savybės, dažni pokyčiai kolektyve. 38% smulkių įmonių nurodė, kad parama turėjo blogą ar neturėjo poveikio darbo vietų kūrimui. Tai gana didelis rodiklis, nes naujas darbo vietas kurti mikro įmonėse yra vienas svarbiausių uždavinių, kurioms reikia stiprinti savo pozicijas. Atsižvelgiant į įmonių metines apyvartas matom, kad didžiausią apyvartą turinčiose įmonėse gerą arba labai gerą poveikį, naujų darbo vietų kūrimui, turėjo 64% įmonių. Tai patvirtina, kad stipresnėms, didesnėms įmonėms poveikis naujų darbo vietų kūrimui yra geriausias.

15 lentelė

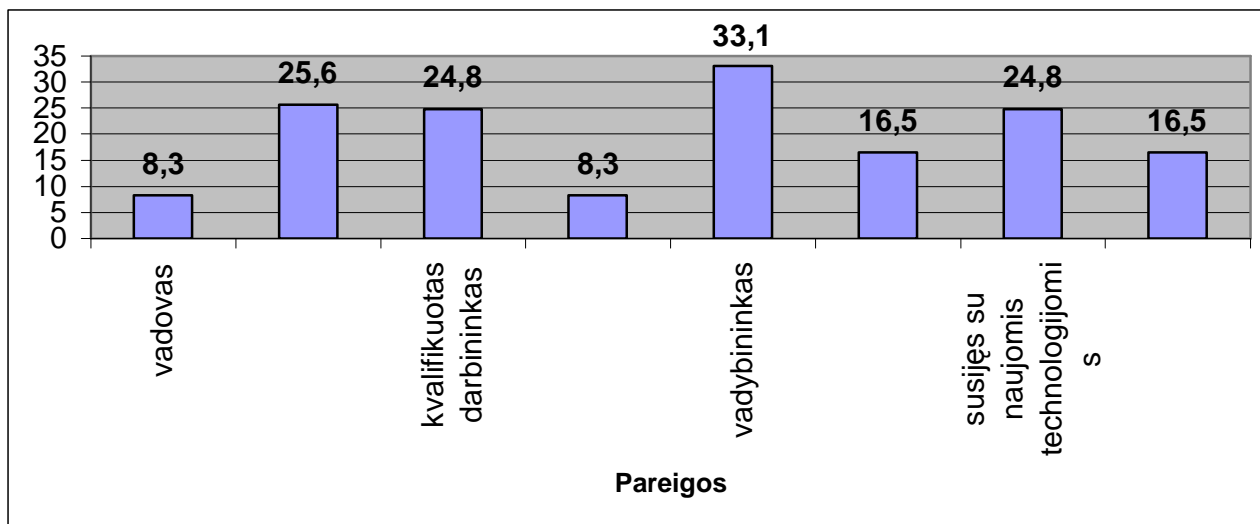
Pasinaudojus parama sukurtas darbo vietų skaičius

Darbo vietų sk.	Įm. sk.	Procentinė dalis
0	67	50,4%
1-5	44	33,1%
6-10	0	0%
11-20	22	16,5%
21-50	0	0%
Virš 50	0	0%
Viso:	133	100,0%

Šaltinis: darbo autorius

15 lentelėje matome kiek naujų darbo vietų buvo sukurta pasinaudojus paramos priemonėmis. Matome, kad 50,4% gavusių paramą įmonių nesukūrė naujų darbo vietų. Žinant šiandienines realijas, tai labai didelis procentas ir reikia didinti paramos priemonių poveikį naujų darbo vietų kūrimui, nes didesnis skaičius įmonių turi sukurti darbo vietas. Darbo vietų skaičiaus pasiskirstymas yra nedidelis ir matom, kad tarp respondentų pasitaikė tik 1-5 ir 11-20 darbo vietų sukūrusių įmonių – atitinkamai 33,1% ir 16,5%.

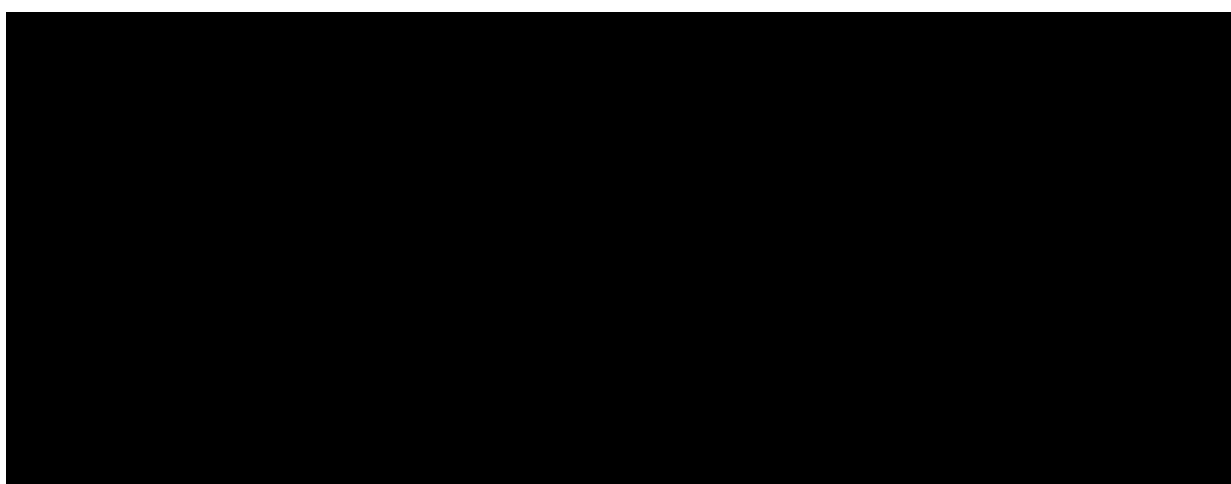
17 pav. nagrinėjama kokios darbo vietos buvo sukurtos pasinaudojus paramos priemonėmis. Kaip matome daugiausia įmonių, iš pasinaudojusių parama, nurodė sukūrusios vadybininko darbo vietas (33,1%). Tai šiuo metu vienos labiausiai paplitusių darbo vietų, todėl tokie rezultatai nestebina. Po 24,8% paramą gavusių respondentų nurodė sukūrę kvalifikuotų darbininkų ir darbininkų susijusių su naujom technologijom darbo vietas. Tai geri rodikliai rodantys, kad paramos priemonės orientuojasi į naujų specialistų ir su inovacine veikla susijusių darbuotojų kūrimą, taigi vieni iš strateginių Lisabonos tikslų yra išlaikomi.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

17 pav. Kokios darbo vietos sukurtos pasinaudojus parama

18 pav. yra nagrinėjama pagal ką įmonės vertina, kad gauta parama jų veiklai buvo efektyvi (davė naudą). Daugiausia paramą gavusių įmonių nurodė pelno padidėjimą, kaip pagrindinį paramos efektyvumo rodiklį (42,1%). Mažiausias paramą gavusių įmonių skaičius nurodė užimamos rinkos dalies augimą (24,8%), kuris parodo paramos naudą jų verslui. Tai paaiškinama tuo, kad Lietuvos rinka yra gana maža ir naujų klientų kitimai, poslinkiai nėra labai dideli, juos pasiekti retai užtenka vien paramos priemonių. Tuo tarpu kitų rodiklių pasiskirstymas yra labai panašus ir svyruoja nuo 33,1 iki 34,6 procentų. Iš nedidelio svyravimo tarp visų šių rodiklių galime spręsti, kad paramos priemonės visus šiuos rodiklius veikia labai panašiai ir jos yra labiau pritaikytos visiems klientams, o ne specializuotos gerinti vieną kažkokį įmonės veiklos sritį. Todėl žinant kokią svarbą turi naujų darbo vietų kūrimas, yra būtinas poreikis labiau, būtent į šį kriterijų, nukreiptų paramos priemonių.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

18 pav. Pagal ką vertinama, kad parama buvo efektyvi

Apibendrinant analizuotą paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui galima daryti išvadas:

- Iš visų respondentų, besikreipusių paramos, paramos poveikį finansiniams rezultatams ir naujų darbo vietų kūrimui gerai arba labai gerai įvertino - atitinkamai 47,5% ir 41,3%. Taigi siekiant būtent šių rodiklių gerėjimo reikia taikyti į šiuos rodiklius nukreiptų, specializuotų paramos priemonių.
- Atsižvelgiant į veiklos pobūdį, gautos paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui palankiau įvertino paslaugų sektoriaus įmonės.
- Didelėse (51-250 darbuotojų, 7-138 mln. Lt. apyvarta) įmonėse paramos poveikis naujų darbo vietų kūrimui yra didžiausias, nes šiose įmonėse yra didesnė darbuotojų kaita ir dažni jų pasikeitimai.
- Pusė įmonių pasinaudojusių parama nesukūrė naujų darbo vietų, tai per didelis rodiklis. Kvalifikuotas ir su inovacijom susijusias darbo vietas sukūrę nurodė po 24,8% įmonių gavusių paramą. Taigi rezultatai atitinka Lisabonos strategijoje iškeltus tikslus.
- Įmonės paramos naudos vertinimas pagal skirtingus veiklos rodiklius yra mažai svyruojantis, taigi taikomos paramos priemonės yra pritaikomos visiems klientams, nepritaikant jų kažkokiems svarbiausiems veiklos rodikliams, ne specializuotos.

3.2.5. Nesinaudojimo parama priešasčių ir problemų kreipiantis dėl paramos vertinimas

SVV įmonės besikreipdamos ar gaudamos paramą susiduria ne tik su teigiamų jų poveikiu ir privalumais, bet ir su įvairiomis problemomis. Siekiant sumažinti iki minimumo šių problemų poveikį reikia iširti kokios iš jų dažniausiai yra įvardijamos.

16 lentelė

Pagrindinės problemos su kuriomis susidurta siekiant pasinaudoti parama

Problemos	Įm. sk.	Procentinė dalis
Informacijos apie teikiamą paramą trūkumas	23	17,3%
Paramos pritaikomumas įmonės poreikiams	45	33,8%
Papildomų paramos teikimo sąlygų įvykdymas	66	49,6%
Su problemomis nesusidurta	22	16,5%

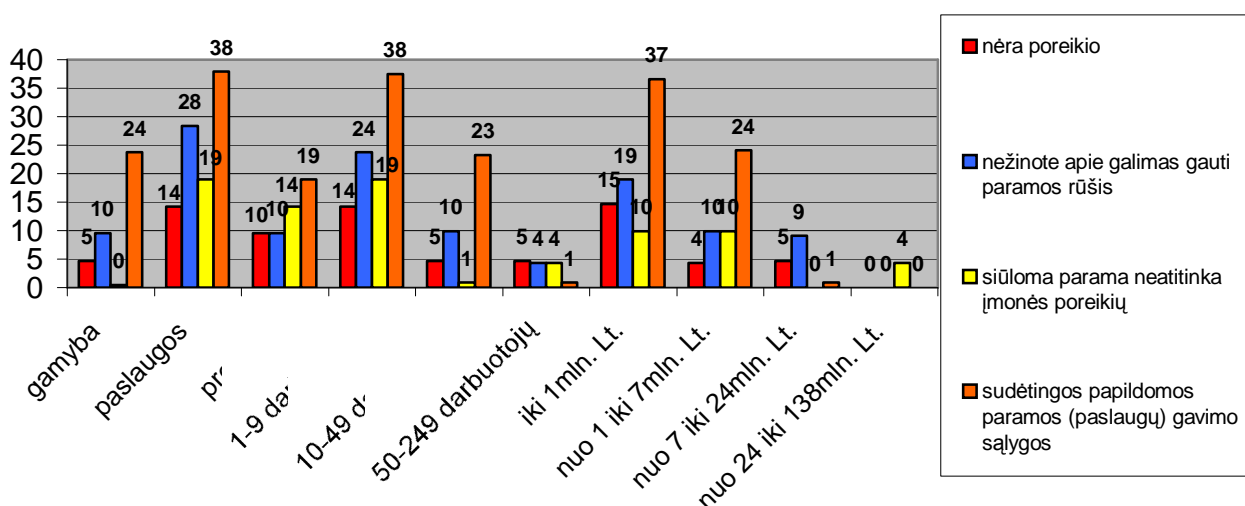
Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Kaip matome iš 16 lentelės didžiausia dalis iš gavusių paramą respondentų nurodė, kad susidūrė su problema – papildomų paramos teikimo sąlygų įvykdymu (49,6%). Taip pat didelė dalis respondentų nurodė paramos pritaikomumą (33,8%), kaip problemą su kuria susidūrė siekdami pasinaudoti parama. Tik 16,5% gavusių paramą įmonių sako nesusidūrę su problemomis kreipdamiesi paramos. Tai labai mažas procentas rodantis, kad paramos teikimas dar turi daug problemų ir sukuria įmonėms papildomų trukdžių. Vertinant dažniausiai išskiriamas problemas, galima teigti, kad paramos teikimas susijęs su per dideliu biurokratizmu ir reikia stengtis

supaprastinti paramos teikimą. Taip pat paramos priemonės ne atitinka įmonių poreikių, todėl reikia stengtis paramos priemones pritaikyti individualiems įmonių reikalavimams.

Labai svarbu išsiaiškinti, kodėl įmonės nesinaudoja joms prieinama parama, siekiant pašalinti trukdžius ir gerinti įmonių veiklą. Daugiausia iš visų nesinaudojusių parama įmonių, nesinaudojimo priežastimi nurodė sudėtingas papildomas paramos gavimo sąlygas (61,6%). 37,9% respondentų nurodė nežinantys apie galimas gauti paramos rūšis. Taigi pagrindinės priežastys yra susijusios su paramos gavimo biurokratizmu, sudėtingumu bei su informacijos apie paramą trūkumu.

Vertinant pagal veiklos sritį, 19 paveiksle matome, kad visose jose priežastys pasiskirstę panašiai. Didžiausia dalis visų sričių įmonių, kaip pagrindinę nesinaudojimo parama kliūtį nurodo sudėtingas papildomas paramos gavimo sąlygas. Galima teigti, kad nesinaudojimo parama priežastys nepriklauso nuo įmonės veiklos srities.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

19 pav. Nesinaudojimo parama priežasčių vertinimas, atsižvelgiant į įmonių veiklos sritį, dydį, metinę apyvartą

Vertinant pagal įmonės dydį irgi matome, kad nesinaudojimo parama priežastys pasiskirstę panašiai. Tik vidutinėse įmonėse (50-249 darbuotojų) priežastys išsiskirstę truputį kitaip, tačiau to priežastys susijusios su nedideliu respondentų skaičiumi iš šių įmonių.

Analizuojant pagal įmonės veiklos metinę apyvartą galima pastebėti, kad ir čia nesinaudojimo parama priežastys, pagal svarbą išsidėsčiusios labai panašiai. Skiriasi truputi dideles apyvartas turinčių įmonių priežastys, tačiau ir čia lemia nedidelis respondentų kiekis iš šių įmonių.

Analizuojant nesinaudojimo priežastis, problemas su kuriomis susiduriama, daromos išvadas:

- Pagrindinės problemos su kuriomis susidūrė įmonės siekdamos paramos buvo papildomų paramos teikimo sąlygų įvykdymas (49,6%) ir paramos pritaikomumas įmonės reikmėms

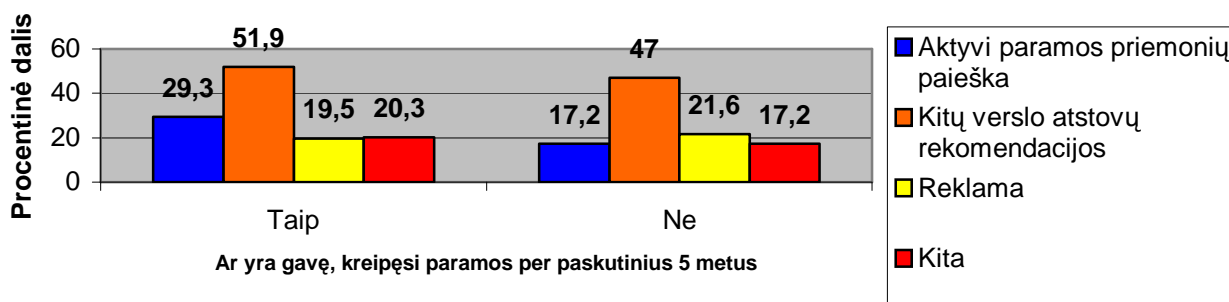
(33,8%). Tik 16,5% nurodė, kad nesusidūrė su problemomis, taigi paramos teikimas nėra vykdomas idealiai jei toks didelis procentas įmonių susiduria su įvairiomis problemomis.

- Nesinaudojusios parama įmonės pagrindine to priežastimi nurodė sudėtingas papildomas paramos gavimo sąlygas (61,6%). Taip pat 37,9% respondentų nurodė nežinantys apie galimas gauti paramos rūšis. Taigi galima teigti, kad paramos priemonės joms yra reikalingos, tik jos susiduria su įvairiomis kliūtimis.
- Nesinaudojimo parama priežastys nepriklauso nuo įmonės veiklos srities, dydžio ar metinės apyvartos.

3.2.6. SVV įmonių ir atskirų jų grupių informuotumas apie paramos galimybes

Vienas svarbesnių rodiklių, padedantis efektyviau skirstyti paramą bei pasiekti SVV įmones su siūloma parama, yra informacinės priemonės. Todėl svarbu išanalizuoti kaip sužinoma apie teikiamas paramos priemones, kokie informavimo būdai yra patogiausi bei kaip pačios įmonės vertina savo informuotumą apie teikiamą paramą.

Daugiausia apie teikiamą paramą, vertinant visus respondentus, įmonės nurodė sužinojusios iš kitų verslo atstovų rekomendacijų – 48,8% visų respondentų. Tuo tarpu iš reklamos, aktyvios paramos paieškos ir kitų priemonių apie paramą sužinoję nurodė, labai panašus procentas respondentų – nuo 18,4% iki 21,6%. Taigi įmonės labiausiai pasitiki savo pažyستamų, partnerių rekomendacijomis ir žiniomis.

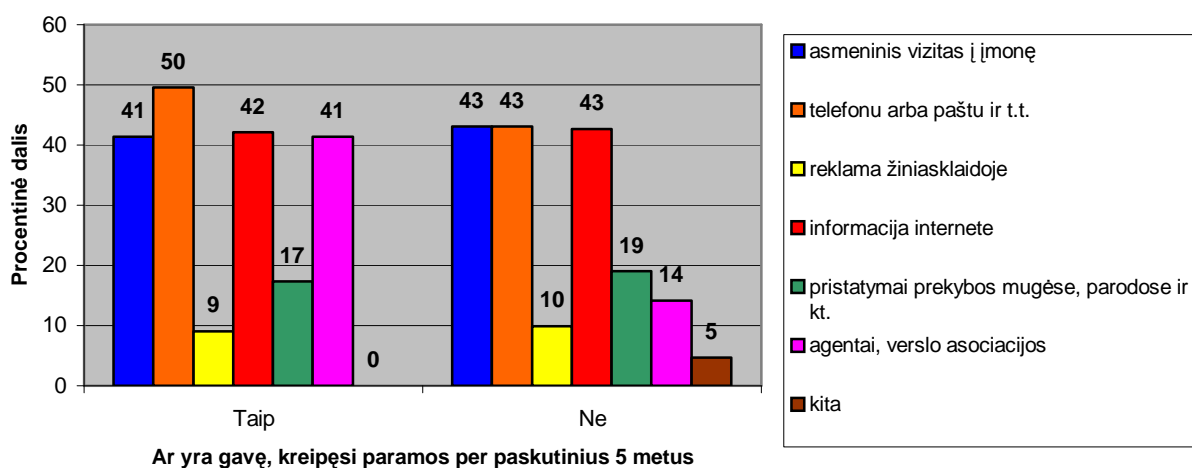
Šaltinis: sudaryta autoriaus

20 pav. Iš kur sužinoma apie galimą gauti paramą verslui

Kaip matome 20 paveiksle, vertinant iš kur sužinojo apie paramą, paramą gavusios ir negavusios įmonės respondentų atsakymai nelabai skiriasi. Daugiausia gavusių ir nesikreipusių paramos įmonių nurodė kitus verslo atstovus, kaip informacijos šaltinius – atitinkamai 51,9% ir 47%. Įmonės kreipęsi ar gavę paramą dažniau nurodydavo pačios aktyviai ieškojusios paramos priemonių (29,3% iš gavusių paramą įmonių), tai yra natūralu, nes joms tai buvo labai aktualu.

Vertinant informavimo apie paramos priemones būdus, kurie iš jų patogiausi, dažniausiai visų apklausų respondentų išskiriami trys būdai – telefonu arba paštu (45,5%), asmeninis vizitas į įmonę (42,5%) ir informacija internete (42,5%). Tuo tarpu kiti būdai išskiriami žymiai rečiau.

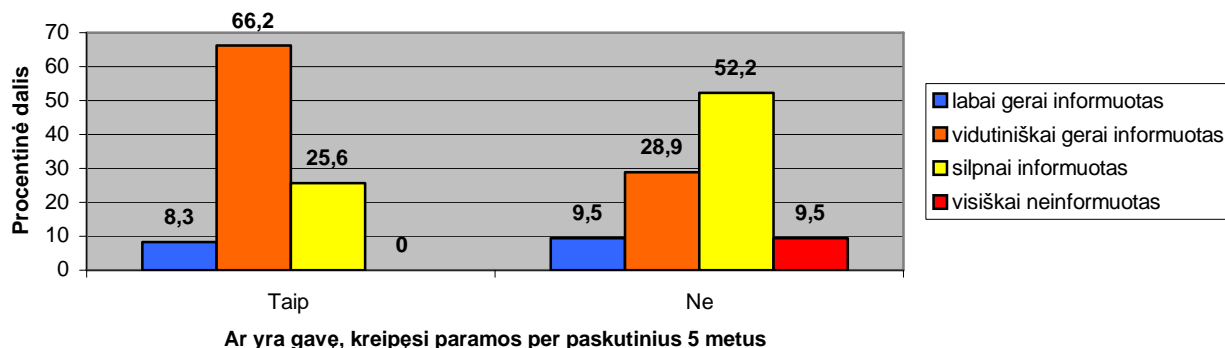
Lyginant patogiausius informavimo būdus, pagal tai ar įmonė yra gavusi, kreipusis paramos ar ne, matome (21 pav.) jog dažniausiai išskiriami patogiausi informavimo būdai beveik nesiskiria tarpusavyje – populiariausi (41-50%), kaip ir visų respondentų, yra asmeninis vizitas, telefonu ar paštu bei informacija internete. Gavusios paramą įmonės dar papildomai dažnai (41%) išskiria agentų ir verslo asociacijų teikiamą informaciją, kaip patogų būdą jai gauti.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

21 pav. Kurie informavimo apie paramą būdai yra patogiausi

Vertinant visų respondentų informuotumą apie paramos gavimo galimybes išsiskiria, kad respondentai pasiskirstę beveik vienodai. Vidutiniškai gerai arba labai gerai informuoti yra 51,5% respondentų, o silpnai arba visiškai neinformuotais save laiko 48,5% įmonių. Atsižvelgus į tai galima teigti, kad informavimo apie paramos gavimo galimybes sistema Lietuvoje yra išvystyta vidutiniškai ir reikia šių sričių gerinti.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

22 pav. Kaip įmonės vertina savo informuotumą apie paramos priemones

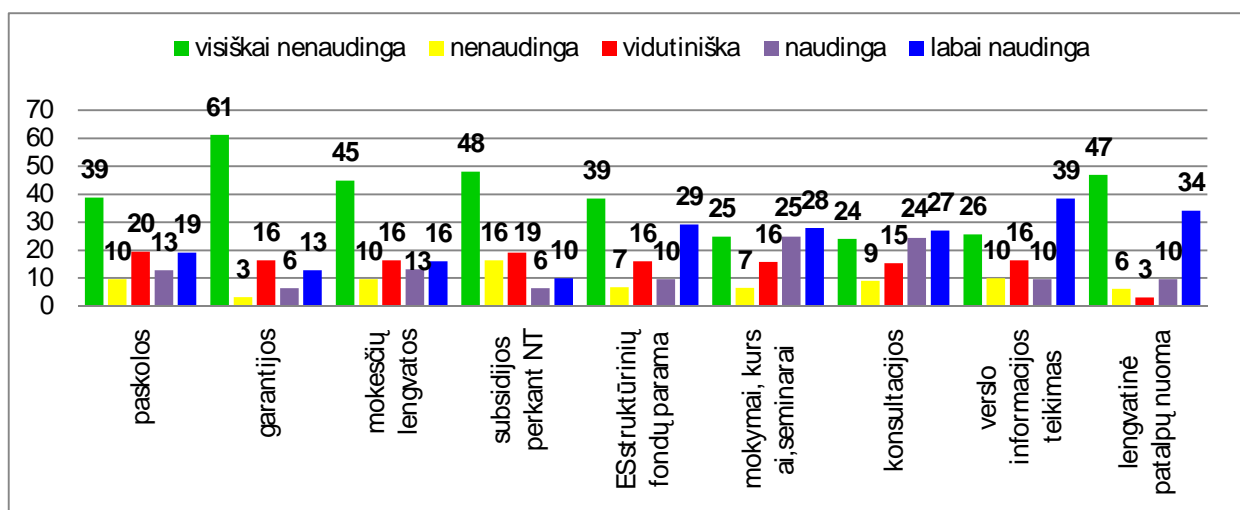
22 pav. analizuojamas įmonių informuotumas apie paramos gavimo galimybes, atsižvelgiant į tai, ar jos yra gavusios paramos ar ne. Kaip ir reikėjo tikėtis 74,5% įmonių, kurios yra gavę ar kreipęsi paramos, savo informuotumą įvertino labai gerai arba vidutiniškai gerai. Tuo tarpu tik 38,4% negavusių įmonių savo informuotumą įvertino labai gerai ar vidutiniškai gerai. Iš to galime spręsti, kad dalis paramos nesikreipiančių įmonių net nežino kokias paramos priemones jos gali gauti ir taip pagerinti savo veiklą.

Apibendrinant įmonių informuotumą apie paramos priemones galima daryti išvadas:

- Daugiausia apie teikiamas paramos priemones įmonės sužino iš kitų verslo atstovų rekomendacijų (48,8%). Įmonės gavusios paramą dažniau nei negavusios pačios aktyviai ieško informacijos apie paramą.
- Patogiausi informavimo apie paramą įmonėms būdai yra informavimas telefonu ar paštu, asmeninis vizitas ir informacija internete. Paramą gavusios įmonės dar patogiu informavimo būdu laiko agentų ir verslo centrų teikiamą informaciją.
- Lietuvoje informavimo apie paramos gavimo galimybes sistema yra išvystyta ir veikia vidutiniškai, nes 51,5% respondentų save laiko labai gerai arba vidutiniškai gerai informuotais. Parama jau naudojęsi respondentai žymiai geriau informuoti apie paramos galimybes, negu per 5 paskutinius metus nesinaudoję parama.

3.2.7. SVV įmonių nuomonės apie atskiras paramos priemones ir jų poveikio naujų darbo vietų kūrimui vertinimas

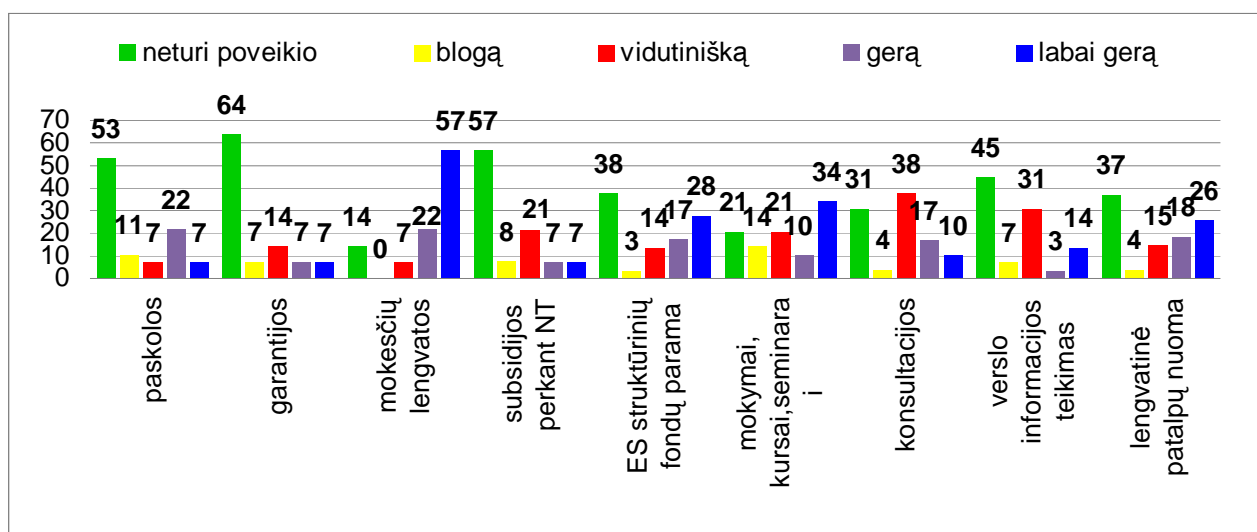
Norint tiksliai įvertinti dabartinės Lietuvos paramos SVV sistemos efektyvumą, būtina įvertinti kiekvieną Lietuvoje taikomą paramos priemonę atskirai.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

23 pav. Įmonių poreikio atskiroms paramos priemonėms vertinimas

Paskoloms didelį ar labai didelį poreikį turi 32% (23 pav.) apklaustų įmonių, tuo tarpu jos nereikalingos ar visiškai nereikalingos 49%. Taigi paskolų nauda įmonės abejoja. **Garantijos** net 61% įmonių yra visiškai nereikalingos, dar 3% mano, kad jos nereikalingos. Tik 19% įmonių joms įvardijo didelį arba labai didelį poreikį. Taigi garantijos yra vertinamos labai skeptiškai. **Mokesčių lengvatas**, kaip visiškai nereikalingas ar nereikalingas įvardijo 55% respondentų ir 29% joms įvardijo didelį poreikį ar labai didelį. Taigi ši paramos forma, bent jau koku principu ji taikoma Lietuvoje šiuo metu, neturi labai didelio poreikio. **Subsidijas perkant nekilnojamąjį turtą (NT)** visiškai nereikalingom ar nereikalingom įvertino 64% įmonių ir tik 16% turi joms poreikį. Taigi šios paramos priemonės reikmė yra abejotina. **ES struktūrinių fondų paramą** kaip nereikalingą ar visiškai nereikalingą išskyrė 44% apklaustųjų, 39% jų mano, kad ši priemonė turi gerą arba labai didelį poreikį. **Mokymai, kursai, seminarai** 32% įmonių buvo įvertinti kaip nereikalingi ar labai nereikalingi, bet 53% jiems turi didelį ar labai didelį poreikį. Vadinasi šią paramos priemonę, paramos skirstytojos taiko gerai. **Konsultacijas** 33% įmonių įvertino nereikalingom ar visiškai nereikalingom. 53% joms jaučia labai didelį arba didelį poreikį. **Verslo informacijos teikimui** didelį arba labai didelį poreikį turi 48% respondentų. **Lengvatinę patalpų nuomą** 41% respondentų vertina, kaip nereikalingą ar labai nenaudingą ir 44% respondentų jaučia jai didelį arba labai didelį poreikį.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

24 pav. Paramos priemonių poveikio naujų darbo vietų kūrimui vertinimas

Kadangi darbo pagrindinis tikslas įvertinti paramą naujų darbo vietų kūrimui, būtina išanalizuoti kokios paramos priemonės turi didžiausią poveikį joms (24 pav.).

24 pav. matome, kad **paskolų** poveikį naujų darbo vietų kūrimui, kaip gerą ar labai gerą nurodė tik 29% įmonių. Tuo tarpu 64% įmonių mano, kad jos neturi ar turi blogą poveikį naujoms darbo vietoms. Pasak respondentų dar mažesnę poveikį darbo vietų kūrimui turi **garantijos**, nes jas neturint ar turint blogą poveikį nurodė 71% įmonių ir tik 14% mano, kad jos turi gerą ar labai gerą

poveikį užimtumui. **Mokesčių lengvatų** poveikis buvo įvertintas labai aukštai ir net 79% respondentų ją vertina gerai arba labai gerai. Tai labai aukštas rezultatas, taigi įmonės mano, kad mokesčių lengvatos turi didelį poveikį naujoms darbo vietoms kurti. 65% apklaustųjų mano, kad **subsidijų paramos** poveikis yra blogas ar neturi poveikio. Tik 14% jų poveikį darbo vietoms įvertino teigiamai. **ES struktūrinius fondus**, kaip turinčius gerą ar labai gerą poveikį naujų darbo vietų kūrimui, nurodė 45% respondentų, o neigiamą poveikį nurodė 41%, taigi ES struktūriniu fondu parama turi nemažą poveikį naujų darbo vietų kūrimui. **Mokymai, kursai, seminarai** turi gerą ar labai gerą poveikį darbų kūrimui - 44% respondentų jį taip įvertino. **Konsultacijas** dauguma vertino, kaip turinčias vidutinį (38%) ar neturinčias jokio poveikio (31%) užimtumui paramos priemonę. **Verslo informacijos teikimas** daugiausia vertinamas kaip neturintis (45%) arba turintis tik vidutinį poveikį (31%) naujų darbo vietų kūrimui. **Lengvatinės patalpų nuomos** poveikis darbo vietoms įvertintas gerai ar labai gerai 44% įmonių. Tačiau 37% ją nurodė, kaip neturinčią poveikio naujų darbo vietų kūrimui.

Apibendrinant šiuos pav. galima daryti išvadas:

- Didžiausias poreikis šioms paramos priemonėms: mokymams, kursams, seminarams; konsultacijoms; verslo info teikimui bei lengvatinei patalpų nuomai. Mažiausiai reikalingos garantijos; subsidijos nekilnojamam turtui, mokesčių lengvatos ir patalpos.
- Didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turi mokesčių lengvatos. Taip pat didelį poveikį turi lengvatinė patalpų nuoma, ES struktūrinių fondų parama bei mokymai, kursai, seminarai. Mažiausią poveikį darbo vietoms turi subsidijos, paskolos ir garantijos. Reikėtų stengtis įmonėms dar labiau pagerinti, gerą poveikį darbų kūrimui turinčias paramos priemones.

Tyrimas rezultatai iš dalies *patvirtinimo darbo pradžioje išsikeltą hipotezę, kad didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turi mokesčių lengvatos SVV*. Norint pilnai ją patvirtinti reikia atlikti paramos priemonių poveikio naujų darbo vietų kūrimui šalies lygmenyje tyrimą.

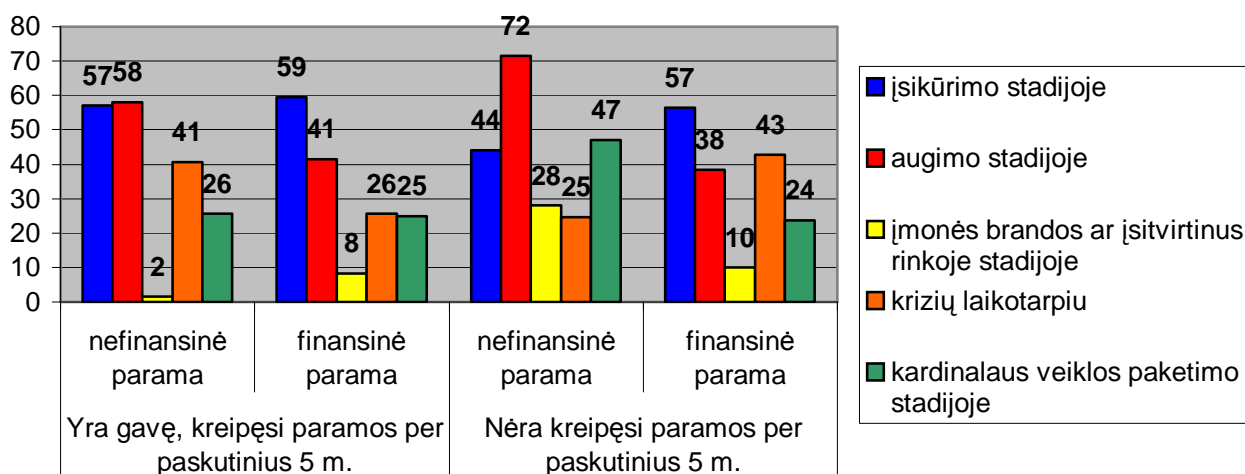
3.2.8. Paramos poreikio skirtingose išsivystymo stadijose vertinimas

Svarbu yra įvertinti kokioje įmonės išsivystymo stadijoje yra reikalinga finansinė ir nefinansinė parama. Iš to galima matyti kokiu metu įmonėms yra reikalingiausia parama.

Kalbant apie nefinansinės paramos poreikį, daugiausia iš visų respondentų nurodė, kad ši parama reikalinga augimo stadijoje (66,6%). Taip pat daug respondentų pažymėjo įsikūrimo stadiją (48,8%). Mažiausia dalis respondentų mano, kad nefinansinė parama reikalinga brandos stadijoje (18,4%). Brandos stadijoje įmonės jau dažnai pačios sugeba suteikti sau nefinansines paramos priemones bei jaučiasi jau žinančios nemažiau už paramos teikėjus, ko jiems reikia.

Vertinant finansinės paramos poreikį, daugiausia iš visų respondentų mano, kad finansinė parama reikalinga įsikūrimo stadijoje (47,5%). Taip pat nemaža dalis respondentų, panašus procentas, nurodė augimo bei krizių laikotarpius kuomet reikalinga finansinė parama – atitinkamai 39,5% ir 36,4%. Kaip ir su nefinansine parama mažiausia dalis respondentų mano, kad finansinė parama reikalinga brandos stadijoje (9,3%).

Analizuojant įmonių atsakymus atsižvelgiant į tai, ar jos buvo naudojusios paramą ar ne, galima pastebėti, kad nefinansinės paramos poreikis skirtingose veiklos stadijose truputi skiriasi. Kaip ir vertinant visus respondentus, įsikūrimo ir augimo stadijos nurodomos dažniausiai, tačiau parama nesinaudojusieji apklaustieji dažnai nurodė ir finansinės paramos poreikį kardinalaus veiklos pasikeitimo stadijoje (47%). Vertinant finansinės paramos poreikį skirtingose veiklos stadijose matoma, kad beveik nėra skirtumų tarp gavusių ir negavusių paramos įmonių nuomonės. Svarbiausios lieka įsikūrimo, augimo bei krizių, mažiausiai paramos reikia brandoje.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

25 pav. Paramos poreikio skirtingose išsivystymo stadijose vertinimas

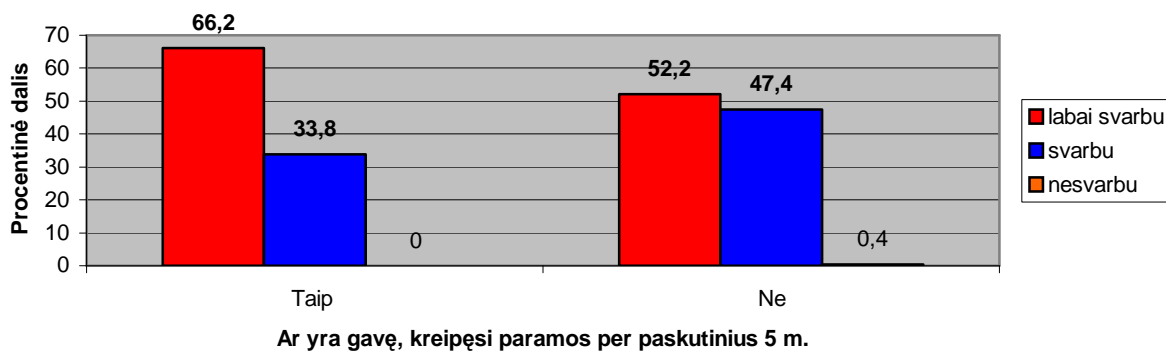
Apibendrinant šiuos rezultatus daromos išvados:

- Nefinansinė parama labiausiai reikalinga augimo stadijoje.
- Finansinės paramos poreikis didžiausias yra įsikūrimo stadijoje. Įmonės veiklos pradžioje dažniausiai susiduria su lėšų, reikalingų veiklai vystyti ir plėtoti trūkumu.
- Tiek finansinės, tiek ir nefinansinės paramos poreikis mažiausiai pasireiškia brandos stadijoje esančioms įmonėms.

3.2.9. Įmonių poreikių paramos teikimo procesui analizė

Kaip nustatėme iš ankstesnių tyrimo klausimų, Lietuvoje paramos priemonės ne visada yra pritaikytos individualiems įmonių poreikiams, atsižvelgiant į jų unikalią situaciją, jų veiklos

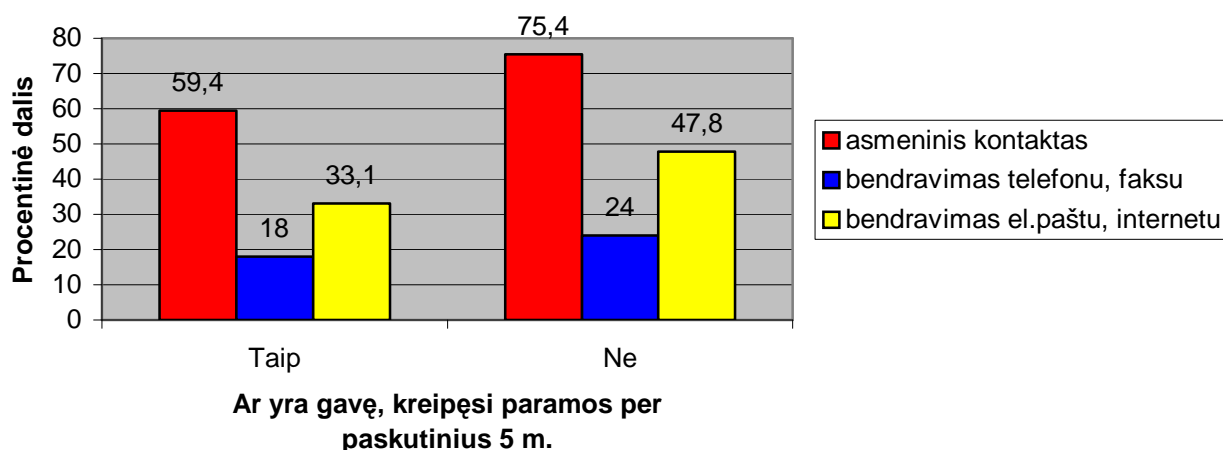
specifiką ir kt. Todėl svarbu išanalizuoti ar labai respondentams svarbu, kad į tai paramos teikėjai atsižvelgtų. Vertinant visų tyrime dalyvavusių įmonių nuomonę, matome, jog 57,3% įmonių nurodė, kad joms tai labai svarbu bei 42,5%, kad svarbu. Tuo tarpu, kad visiškai nesvarbu nepasakė nei vienas respondentas, o nesvarbu nurodė tik viena įmonė. Taigi įmonių poreikis, kad parama būtų pritaikoma atsižvelgiant į jos situaciją, yra vienareikšmis, o to šiuo metu Lietuvos paramos teikimo sistemai trūksta.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

26 pav. Paramos priemonių pritaikymo prie įmonės situacijos svarbos vertinimas

Analizuojant paramos pritaikymo prie jų veiklos svarbą įmonėms, atsižvelgiant į tai, ar gavo, kreipėsi per paskutinius 5 metus paramos įmonė ar ne, sulyginame jų atsakymus (26 pav.). Iš šio paveikslo matome, kad atsakymų pasiskirstymas ir įmonių nuomonė beveik nesiskiria tarp šių dviejų kategorijų, Taigi visoms šioms įmonėms vienodai svarbu, kad parama būtų pritaikyta prie jų individualios situacijos.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

27 pav. Tinkamiausios bendravimo formos su paramos teikėju vertinimas

Vertinant visų apklausoje dalyvavusių įmonių nuomonę apie tinkamiausias bendravimo su paramos teikėju formas, matome, kad daugiausia respondentų nurodė asmeninį kontaktą (69,6%) kaip tinkamiausią bendravimo formą. Mažiausia respondentų dalis nurodė bendravimą telefonu ar faksu – 15,3%. 27 pav. matome tinkamiausių bendravimo formų vertinimą atsižvelgiant į tai, ar

įmonė kreipėsi, gavo paramą per paskutinius 5 metus ar ne. Iš paveikslo matome, kad atsakymų pasiskirstymo proporcijos visiškai nesiskiria, tik negavę paramos respondentai visus variantus pažymėdavo dažniau. Taigi didelio poveikio šie įmonių kriterijai neturi.

3.2.10. Bendras paramos SVV priemonių efektyvumo vertinimas

Įvertinus atskirai visų paramos priemonių efektyvumą, labai svarbu yra įvertinti visų paramos priemonių bendrą efektyvumą apklausiamų įmonių atžvilgiu. 17 lentelėje matome bendrą visų respondentų paramos priemonių vertinimą. Kaip matome lentelėje, labai naudingomis ar naudingomis paramos priemonėmis laiko 33,2% visų tyrime dalyvavusių įmonių. Visiškai nenaudingomis ar nenaudingomis paramos priemonėmis įvertino 36,1% visų respondentų. Iš to galime spręsti, kad paramos priemonių efektyvumas įmonių atžvilgiu yra vidutiniškas.

17 lentelė

Bendras paramos SVV priemonių vertinimas

Vertinimas	Įm. sk.	Procentinė dalis
Visiškai nenaudinga	22	6%
Nenaudinga	110	30,1%
Vidutiniškai	112	30,7%
Naudinga	88	24,1%
Labai naudinga	33	9,1%
Viso:	365	100,0%

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

28 pav. paramos priemonių efektyvumas yra vertinamas atsižvelgiant į tai, ar įmonė naudojo ar ne paramos priemones per 5 paskutinius metus. Matome, kad nuomonė tarp šių įmonių grupių gana ženkliai skiriasi. Net 74,4% paramą gavusių įmonių ją laiko labai naudinga ar naudinga savo įmonės atžvilgiu, tuo tarpu nenaudinga ar visiškai nenaudinga ją laiko tik 16,5%. Nesinaudojusios parama įmonės paramos priemones savo atžvilgiu vertina kitaip. Tik 9,5% jų paramą laiko naudinga, labai naudinga neįvertino nei viena įmonė. 47,4% ją vertina kaip nenaudingą ar visiškai nenaudingą savo įmonės atžvilgiu. Iš to galime spręsti, kad didžioji dalis pasinaudojusių parama įmonių ją vertina kaip naudingą sau, tuo tarpu nesinaudojusios parama įmonės ją vertina skeptiškai savo atžvilgiu.

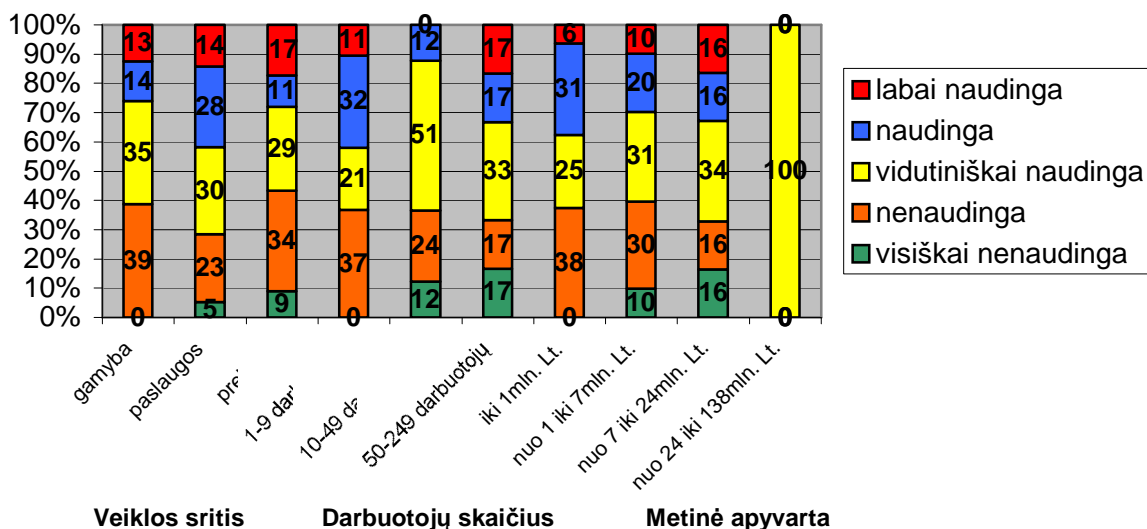
29 pav. paramos priemonės įmonių atžvilgiu yra vertinamos, atsižvelgiant į jų veiklos sritį, dydį ir metinę apyvartą. Vertinant pagal įmonės veiklos sritį įmonių nuomonė skiriasi labai nedaug ir proporcijos tarp atsakymų yra labai panašios, tik paslaugų įmonėse paramos priemonės yra vertinamos šiek tiek geriau nei kitose (42% naudingos ar labai naudingos), tačiau tai pastebima jau viso tyrimo metu, kad šios įmonės geriau pačios prisitaiko prie paramos priemonių. Taigi paramos priemonių vertinimas įmonės atžvilgiu beveik nesiskiria dėl skirtingų jų veiklos krypčių.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

28 pav. Paramos priemonių efektyvumo vertinimas, pagal naudojimąsi ar nesinaudojimą

Vertinant pagal darbuotojų skaičių įmonėse, pastebima, kad geriausiai paramos priemones vertina mikro (1-9 darbuotojai) įmonės (43% naudingos arba labai naudingos), tai galima paaiškinti, kad mikro įmonės žymiai yra jautrios, net ir nedideliems pasikeitimams, ir jos greičiau bei geriau įvertiną paramos priemonių poveikį jų veiklai.

Analizuojant pagal įmonių metines apyvartas pastebima, kad didelių pokyčių ir svyravimų tarp įmonių su skirtingu finansiniu pajėgumu nėra. 30-37% paramos priemones labai naudingom ar naudingom įvertino šių įmonių grupių respondentai. Taigi vertinimas beveik nekinta dėl skirtingų įmonių apyvartų dydžių.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

29 pav. Paramos priemonių efektyvumo vertinimas, atsižvelgiant į jų veiklos sritį, dydį, metines apyvartas

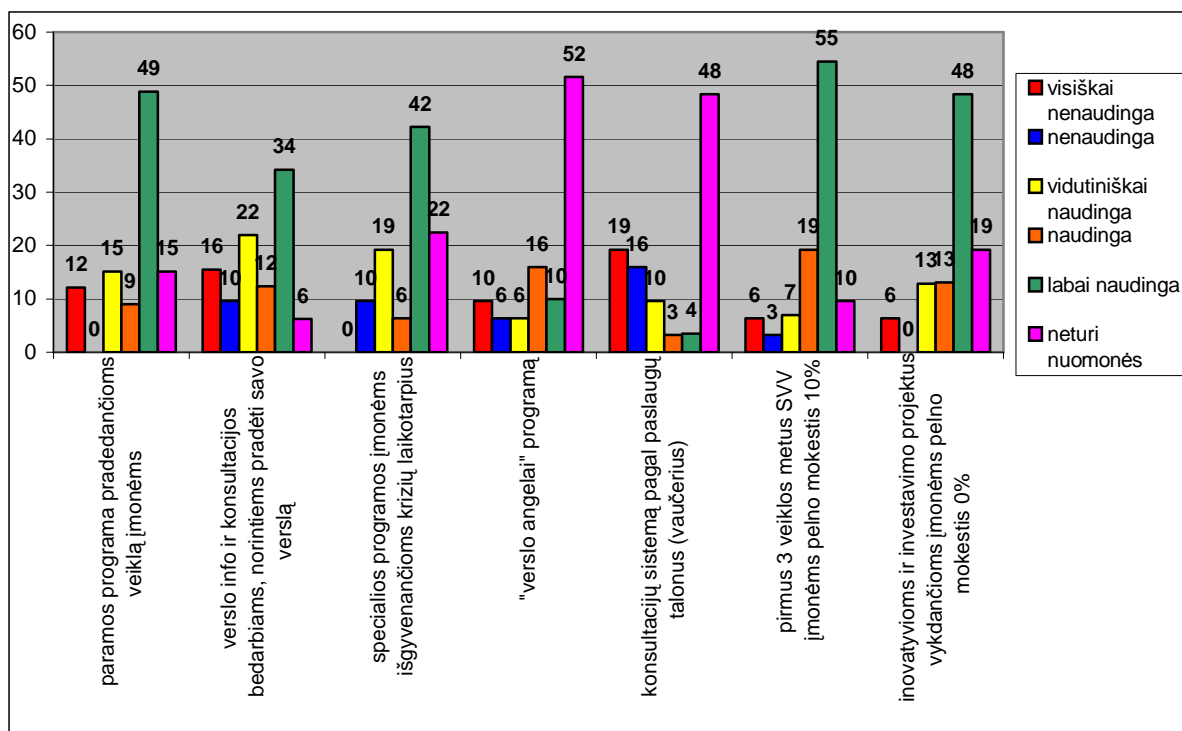
Apibendrinant paramos priemonių vertinimą įmonių atžvilgiu daromos išvados:

- Paramos priemonės naudingomis ar labai naudingomis įvertino tik 33,2% apklausoje dalyvavusių įmonių. Paramos priemonių efektyvumas įmonių atžvilgiu yra vidutiniškas ir turi būti gerinamas siekiant tolesnės SVV plėtros
- 74,4% paramą gavusių įmonių ją laiko labai naudinga ar naudinga savo įmonės atžvilgiu, tuo tarpu tik 9,5% paramos negavusių įmonių ją laiko naudinga ar labai naudinga savo atžvilgiu.
- Vertinant paramos priemonės pagal įmonės veiklos sritį ir metines apyvartas, vertinimas beveik nekinta ir atsakymų proporcijos išlieka vienodos.
- Vertinant pagal darbuotojų skaičių įmonėse, geriausiai paramos priemonės vertina mikro (1-9 darbuotojai) įmonės (43% nurodė naudingos arba labai naudingos).

3.2.11. SVV įmonių požiūrio į užsienio šalyse taikomas paramos priemones vertinimas

Lietuvoje taikoma dauguma pasaulyje paplitusių paramos SVV priemonių, tačiau ne visos. Analitinėje dalyje išskyriau sėkmingai kitose šalyse veikiančias, bet Lietuvoje netaikomas paramos priemones. Tyrimo metu šias priemones vertino respondentai, siekiant nustatyti kokia jų nuomonė apie jas ir ar yra poreikis tokioms paramos priemonėms tarp Lietuvos SVV atstovų.

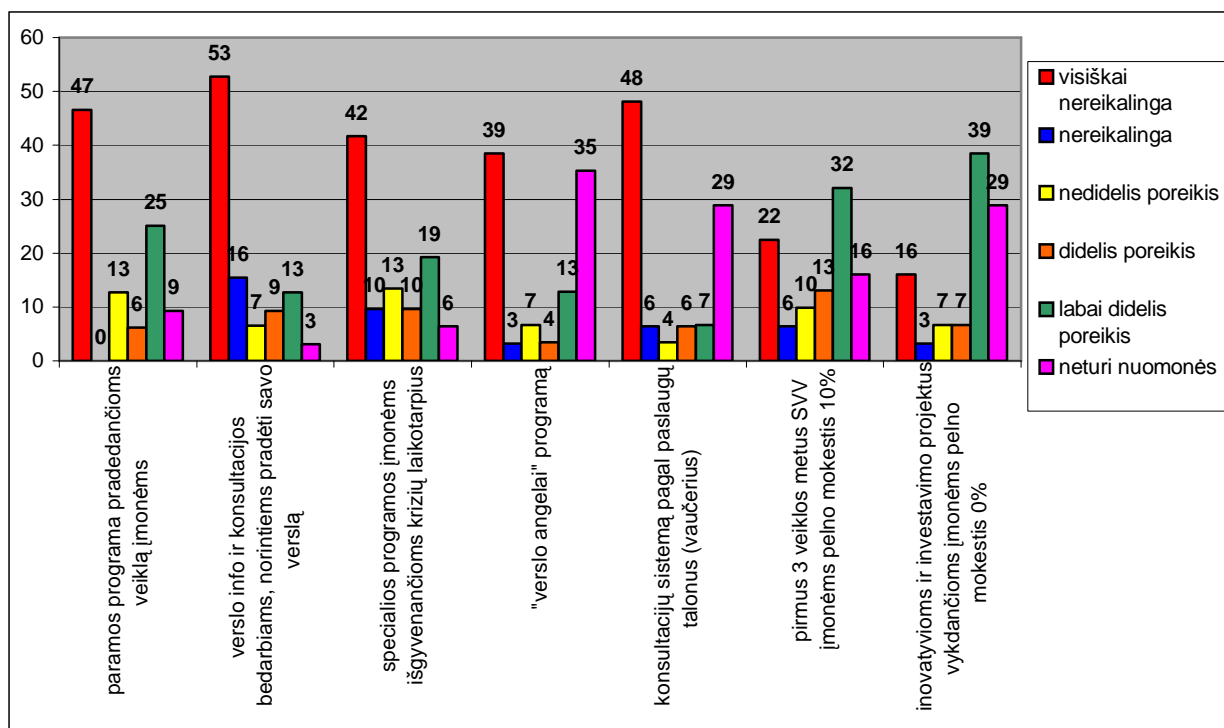
30 pav. analizuojama, kaip įmonės vertina Lietuvoje netaikomas paramos priemones. **Paramos programą pradedančioms veiklą įmonėms** 58% respondentų vertina kaip labai naudingą arba naudingą. **Verslo info ir konsultacijos bedarbiams norintiems pradėti verslą** naudingai arba labai naudingai vertinamos 48% įmonių. **Programas įmonėms, išgyvenančioms krizių laikotarpį** 48% respondentų įvertino kaip naudingas arba labai naudingas. Vertindami **“verslo angelų” programą** tik 26% įmonių nurodė ją esant naudinga ar labai naudinga, tuo tarpu net 52% apklaustųjų neturi apie ją nuomonės. Tai galima aiškinti, kad įmonės nėra susipažinę su šia paramos priemone ir nežino kaip ji veikia. **Konsultacijų sistemą pagal talonus (vaučerius)** tik 7% įmonių įvertino kaip naudingą ar nenaudingą. Čia ir vėl didelė dalis respondentų neturėjo nuomonės (48%), nes, matyt, nesusipažinę artimiau su šios priemonės veikimo principu. Priemonė **“pirmus 3 metus SVV įmonėms pelno mokestis 10%”** buvo vertinama teigiamai ir 74% įmonių ją nurodė esant naudingą ar labai naudingą. Priemonė **“inovatyvioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0%”**, taip pat susilaukė gero įvertinimo - 61% įmonių ją įvertino naudingai arba labai naudingai.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

30 pav. Lietuvoje netaikomų paramos priemonių vertinimas

31 pav. analizuojama, koks įmonių poreikis Lietuvoje šiuo metu netaikomoms paramos priemonėms. **Paramos programos pradedančioms veiklą įmonėms** didelį arba labai didelį poreikį šiuo metu jaučia 31% respondentų, tačiau, tuo pačiu metu, 47% nurodo, kad ji yra visiškai nereikalinga. Tai galima aiškinti tuo, kad jaunoms įmonėms dalyvavusioms tyrime šios priemonės labai reikėtų, o brandesnėms visiškai nereikia. **Verslo info ir konsultacijų bedarbiams, norintiems pradėti verslą** poreikis yra labai mažas – 69% įmonių nurodė, kad jos yra nereikalingos arba visiškai nereikalingos. Vertindami **programas įmonėms, išgyvenančioms krizių laikotarpi** 52% respondentų nurodė esant nereikalingas ar visiškai nereikalingas, 29% jaučia didelį ar labai didelį poreikį joms. **“Verslo angelų” programą**, kaip visiškai nereikalingą ar nereikalingą nurodė 42% įmonių, taip pat 35% respondentų neturėjo apie tai nuomonės, čia ir vėl pasireiškia žinių apie paramos priemonę trūkumas. **Konsultacijų sistemą pagal talonus (vaučerius)**, kaip visiškai nereikalingą ar nereikalingą nurodė 54% įmonių, dar 29% neturėjo apie ją nuomonės. Priemonei **“pirmus 3 metus SVV įmonėms pelno mokestis 10%”** didelį ar labai didelį poreikį jaučia 45%. Priemonei **“inovatyvioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0%”** didelį ar labai didelį poreikį jaučia 46% įmonių, tačiau 29% įmonių neturi nuomonės apie poreikį šiai priemonei.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

31 pav. Poreikio Lietuvoje netaikomoms paramos priemonėms vertinimas

Apibendrinant Lietuvoje netaikomų paramos priemonių vertinimą galima teigti, kad:

- Geriausiai tyrime dalyvavusios įmonės įvertino šias priemones: pirmus 3 metus SVV įmonėms pelno mokestis 10% (74%); inovatyvioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0% (61%) ir paramos programoms pradedančioms veiklą įmonėms (58%).
- Įmonės mažai žino apie "Verslo angelų" programą (52% neturi nuomonės) bei apie konsultacijų sistemą pagal talonus, vaučerius (48% neturi nuomonės).
- Didžiausią poreikį įmonės jaučia priemonėms: investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0%, pirmus 3 metus SVV įmonėms pelno mokestis 10% ir paramos programoms pradedančioms veiklą įmonėms.
- Mažiausią poreikį įmonės jaučia šioms programoms: verslo info ir konsultacijoms bedarbiams, norintiems pradėti verslą; konsultacijų sistemai pagal talonus (vaučerius); programos įmonėms išgyvenančioms krizių laikotarpius.

3.2.12. Įmonių pasiūlymų kaip gerinti paramą SVV vertinimas

Vertinant paramos SVV Lietuvoje efektyvumą svarbu yra ne tik surinkti įmonių atsakymus į duotus pasirinkti kriterijus, bet ir išgirsti jų pačių nuomonę bei pasiūlymus, kaip paramos priemonės, paramos teikimo sistema ar kiti aspektai galėtų būti gerinami ir optimizuojami. Apie 20% tyrime dalyvavusių įmonių pateikė savo nuomonę, kaip Lietuvoje galėtų būti patobulinta

nefinansinės paramos teikimo sistema bei pasiūlymus ir rekomendacijas paramą teikiančioms valstybės institucijoms.

Kalbant apie įmonių nuomonę, kaip galima būtų patobulinti nefinansinės paramos teikimą dažniausiai buvo minima:

- Pateikiant daugiau ir išsamesnės informacijos apie galimybes ją pasinaudoti;
- Rengiant daugiau seminarų ir mokymų, ir jie turi būti profesionalesni, išsamesni;
- Organizuoti mokymus įmonių viduje;
- Parama turi būti aktyvesnė, pati paramą teikianti įstaiga turi rasti įmones turinčias poreikį paramai;
- Suteikti patalpas mokymams.

Iš įmonių nuomonės galima teigti, kad įmonėms trūksta informacijos apie paramos galimybes ir jos norėtų ne pačios jos aktyviai ieškoti, nes tam reikia papildomų laiko resursų, bet, kad ji jas pasiektų pati. Čia jau turi būti tobulinama informavimo apie paramos priemonės sistema, įvedant aktyvesnes informavimo priemones. Tai gali būti ir agentai, nuolatinis informaciniai raštai, lankstinukai siunčiami į įmones.

Įmonėms neužtenka šiuo metu vykstančių seminarų ir mokymų, jie jų norėtų daugiau ir profesionalesnių. Iš įmonių noro, kad būtų suteikiamos patalpos mokymams ar minčių vykdyti mokymus įmonių viduje galime spręsti, kad įmonės ieško būdų kaip spręsti problemas, trukdžius su kuriais susiduria siekdami pasinaudoti parama.

Vertinant įmonių pasiūlymus institucijoms teikiančioms paramą SVV subjektams, dažniausiai įmonės siūlė:

- Apie teikiamą paramą ir paramos priemones informuoti per kiek galima daugiau kanalų;
- Teikti išsamesnę informaciją apie paramos priemones;
- Stiprinti verslo informavimo centrus, gerinant jų finansavimą ir keliant darbuotojų kvalifikaciją;
- Daugiau iniciatyvos turi būti iš paramą teikiančių institucijų;
- Teikti didesnes mokesčių lengvatas.

Iš pasiūlymų matome, kad įmonės labai trūksta daugiau ir išsamesnės informacijos apie visas paramos priemones, jų savybes, ypatumus. Įmonėms labai didelę svarbą turi VIC, tačiau jų darbuotojų kvalifikaciją įmonės norėtų matyti dar aukštesnę ir VIC veiklą neapsunkintą finansinių klausimų, kad jos galėtų visomis priemonėmis, visą laiką ir dėmesį skirti interesantų problemoms. Įmonėms neužtenka dabar valstybės teikiamų paramos priemonių, nes jos siūlo teikti didesnes ar didesnę skaičių mokesčių lengvatų, į tai turi būti atsižvelgta nustatant Lietuvoje galimas taikyti papildomas paramos priemones.

3.2.13. Paramos SVV įtakos naujų darbo vietų kūrimui vertinimo įmonėse tyrimo rezultatai

Įvertinus tyrime dalyvavusių įmonių charakteristikas paaiškėjo, kad: daugiausia apklaustų įmonių veikia Vilniaus (39,7%), Kauno (29,9%) ir Klaipėdos 18,4(%) apskrityse; 42,2% tyrime dalyvavusių įmonių įkurtos 2005-2008 m., 30,7% - 1998-2005 m., 27,1% - iki 1998 m.; 63,9% įmonių kaip veiklos sritį nurodė paslaugas, 33,7% - prekybą, 24,1% - gamybą; daugiausia buvo apklausta mikro įmonių (iki 9 darbuotojų) – 57,3%, 24,7% - darbuotojų 10-49, 51-250 darbuotojų - 18,1%; 48,2% apklaustų įmonių apyvarta iki 1 mln. Lt., 30,4% - nuo 1 iki 7 mln. Lt., 18,4% - nuo 7 iki 24mln. Lt., 3% - nuo 24 mln. Lt.

36,4% apklausoje dalyvavusių įmonių per 5 paskutinius metus yra kreipęsi, gavę paramos, 63,4% nesikreipę. Atsižvelgiant į įmonės amžių, daugiausia paramos kreipiasi 2005-2008 m. įkurtos įmonės - 50%; pagal veiklos sritį visų įmonių gavusių paramą procentas yra labai panašus – 36-38%; pagal dydį daugiausia paramos kreipiasi mikro ir vidutinės įmonės – atitinkamai 50% ir 42%; pagal apyvartą daugiausia (50%) – nuo 7 iki 24 mln. Lt. Rečiausiai įmonės naudojosi paskolomis (10%) ir subsidijomis (11%); daugiausia mokymais, kursais, seminarais (65%); konsultacijomis (56%); informacijos teikimu (45%).

Geriausiai įmonių vertinamas paramos poveikis įmonės rezultatams (63% vertina teigiamai ar labai teigiamai); blogiausiai - paramos teikėjo išigilinimą į gavėjo verslą (63% įvertino neigiamai).

47,5% respondentų paramos poveikį finansiniams rezultatams įvertino gerai arba labai gerai. 41,3% įmonių gautos paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui įvertino gerai ir labai gerai. Paslaugų įmonės gautos paramos poveikį įvertino labai gerai ir gerai 49%; pagal dydį išsiskiria vidutinės įmonės (66% gerai, labai gerai); didžiausią apyvartą turinčiose įmonėse gerą arba labai gerą poveikį, darbo vietų kūrimui, turėjo 64%. 50,4% gavusių paramą įmonių nesukūrė naujų darbo vietų, tarp respondentų pasitaikė tik 1-5 ir 11-20 darbo vietų sukūrusių įmonių – atitinkamai 33,1% ir 16,5%. Daugiausia pasinaudojusių parama, nurodė sukūrusios darbo vietas vadybininkams (33,1%), kvalifikuotiems darbininkams ir darbininkams susijusiems su naujom technologijom. Daugiausia paramą gavusių įmonių nurodė pelno padidėjimą, kaip pagrindinį paramos efektyvumo rodiklį (42,1%).

Didžiausia dalis gavusių paramą įmonių nurodė problemą – papildomų paramos teikimo sąlygų įvykdymą (49,6%), didelė dalis nurodė ir paramos pritaikomumą (33,8%). Daugiausia iš visų nesinaudojusių parama priežastimi nurodė sudėtingas papildomas paramos gavimo sąlygas (61,6%), nežino apie galimas gauti paramos rūšis 37,9%. Nesinaudojimo parama priežastys nepriklauso nuo įmonės veiklos srities, dydžio ar metinės apyvartos.

Daugiausia įmonių apie paramą sužinojo iš kitų verslo atstovų rekomendacijų – 48,8%. Patogiausi informavimo apie paramos priemones būdai dažniausiai respondentų išskiriami trys – telefonu arba paštu (45,5%), asmeninis vizitas į įmonę (42,5%) ir informacija internete (42,5%). Vidutiniškai gerai arba labai gerai informuoti yra 51,5% respondentų, o silpnai arba visiškai neinformuotais save laiko 48,5% įmonių. Paramą gavusios įmonės yra labiau informuotos apie paramą nei negavusios.

Reikalingiausios paramos priemonės - mokymai, kursai, seminarai; konsultacijos; verslo info teikimas bei lengvatinė patalpų nuoma. Mažą poreikį turi garantijos; subsidijos nekilnojamam turtui, mokesčių lengvatos ir paskolos. Didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turi mokesčių lengvatos (79% gerai arba labai gerai); mažiausią - turi subsidijos, paskolos ir garantijos.

Nefinansinė parama reikalingiausia augimo stadijoje (66,6% respondentų) ir įsikūrimo stadijoje (48,8%), finansinė parama reikalingiausia įsikūrimo stadijoje (47,5%).

99,7% įmonių svarbu ar labai svarbu, kad parama būtų pritaikyta prie įmonės situacijos. Tinkamiausias bendravimo su paramos teikėju forma įmonės laiko asmeninį kontaktą (69,6%).

Vertinant bendrai labai naudingomis ar naudingomis paramos priemones laiko 33,2% įmonių, visiškai nenaudingomis ar nenaudingomis - 36,1%. 74,4% paramą gavusių įmonių ją laiko labai naudinga ar naudinga savo atžvilgiu, nesinaudojusių parama įmonių 9,5% paramą laiko naudinga, labai naudinga neįvertino nei viena įmonė.

Geriausiai įmonės įvertino šias Lietuvoje nenaudojamas priemones: pirmus 3 metus SVV įmonėms pelno mokestis 10% (74%); inovatyvioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0% (61%) ir paramos programos pradedančioms veiklą įmonėms (58%). Didžiausią poreikį įmonės jaučia priemonėms: investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0%, pirmus 3 metus SVV įmonėms pelno mokestis 10% ir paramos programoms pradedančioms veiklą įmonėms.

3.3. Paramos SVV efektyvumo vertinimas šalies lygmenyje

Atlikus paramos SVV efektyvumo tyrimą įmonių lygmenyje, svarbu paramos efektyvumą įvertinti ir šalies lygmenyje, siekiant sulygtinti kokius panašumus ir kuo skiriasi paramos priemonių efektyvumas skirtingu lygiu. Tai atlikau naudodamas ekspertinį tyrimą apie paramos SVV priemonių poveikį įvairiems rodikliams. Buvo apklausti 5 didelę patirtį šioje srityje turintys asmenys ir todėl galintys suteikti ekspertinę nuomonę. Tyrimo metu apklausiau trijų verslo informacinių centrų (VIC) direktorius, vieną VDU ir vieną KTU dėstytoją.

Tyrime kokybiškai vertinamas pagrindinių SVV paramos priemonių efektyvumas pagal jų poveikį darnios plėtros tikslams, išreikštiems darnios plėtros rodikliais, nagrinėjant analitinėje darbo

dalyje. Vertinama pagal trijų sričių: ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos išskiriamus rodiklius, jie visi yra pateikti 6 lentelėje. Palyginti įvertinamos įvairios, Lietuvoje šiuo metu taikomos ir netaikomos paramos formos. Daroma prielaida, kad valstybės išlaidų suma visoms šioms paramos priemonėms yra panaši. Tyrime poveikis nagrinėjamas šalies mastu.

Paramos efektyvumui vertinti taikoma kokybinė vertinimo sistema balais, kurios vertinimo skalė svyruoja nuo 0 iki 3. Šioje skalėje 0 reiškia, kad paramos priemonė neturi jokio teigiamo poveikio darnios plėtros tikslams, 1 – paramos priemonės poveikis darnios plėtros tikslams yra nedidelis, 2 – priemonės poveikis darniai plėtrai yra teigiamas, 3 – priemonė turi labai didelį teigiamą poveikį darnios plėtros tikslams.

Tyrime nagrinėjamas šių, Lietuvoje taikomų paramos formų, poveikis darnios plėtros rodikliams šalies lygmenyje: finansinių paramos formų, mokesčių lengvatų taikomų Lietuvoje, ES struktūrinių fondų paramos bei įvairių mokymų, konsultacijų, informacijos teikimo parama. Taip pat tiriamas šių, Lietuvoje šiuo metu netaikomų paramos formų, poveikis darnios plėtros rodikliams šalies lygmenyje: specializuotų paramos programų, „verslo angelų“ programos, atleidimo nuo mokesčių.

Tyrimo lentelę, kuri buvo naudojama ir ekspertinei apklausai atlikti, matome 6 priede. Čia joje pateikiami apibendrinti tyrimo rezultatai, tai yra visų gautų atsakymų bendras vidurkis, kokiais balais vidutiniškai buvo įvertinti atskiri rodikliai ir paramos formos, bei bendras šių formų poveikis darnios plėtros rodikliams šalies mastu.

Nagrinėjant gautus tyrimo rezultatus, matome, kad didžiausią poveikį, iš šiuo metu Lietuvoje taikomų paramos formų, darnios plėtros tikslams (išreikšties darnios plėtros rodikliais) turi Lietuvoje taikomos mokesčių lengvatos – jos vidutinis surenkamų balų skaičius 35,2. Šis balas nedaug aplenkė ES struktūrinių fondų paramą (33,6 balai) Šios dvi paramos formos stipriai aplenkė kitas dvi paramos formas: finansinę paramą (23 balai) ir įvairius mokymus, konsultacijas, informacijos teikimo formas (20,6 balai). Analizuojant, Lietuvoje šiuo metu netaikomų, paramos priemonių poveikį darnios plėtros tikslams, matome, kad didžiausią poveikį darniai plėtrai turi atleidimas nuo mokesčių (mokesčių lengvatos), nes ši paramos forma surinko vidutinį 28,4 balą ir taip pat stipriai aplenkė kitas dvi tirtas paramos formas – specializuotas paramos programas (19 balų) ir „verslo angelai“ programą (17,2 balo).

Kadangi mano darbo tikslas išnagrinėti ir iširti paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui, todėl svarbu nustatyti, kurios paramos formos turi didžiausią poveikį užimtumui, vertinant šalies mastu. Tyrime nustatyta, kad didžiausią poveikį, užimtumui šalies mastu, iš Lietuvoje taikomų paramos formų, turi mokesčių lengvatos (vidutiniškai gavusios po 3 balus). Iš Lietuvoje netaikomų paramos formų, didžiausią poveikį užimtumui turi atleidimas nuo mokesčių (2,8 balo), tačiau ir kitos dvi paramos formos turi didelį poveikį užimtumui (2,4-2,6 balo). Todėl galima teigti, kad

norint padidinti paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui bei pačių naujų darbo vietų skaičių, reikėtų šias paramos priemones taikyti ir Lietuvoje.

Paramos SVV poveikio naujų darbo vietų kūrimui įmonės ir šalies mastu palyginimas

Iš Lietuvoje netaikomų paramos priemonių geriausiai įvertintos - pirmus 3 metus SVV įmonėms pelno mokestis 10% (74%); inovatyvioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0% (61%). Taigi geriausiai įvertintas atleidimas nuo mokesčių. Lygindami šiuos rezultatus matome, kad Lietuvoje netaikomų paramos formų vertinimas nesiskiria įmonės ir šalies lygmenyje, nes šalies lygmenyje geriausią rezultatą taip pat surinko atleidimas nuo mokesčių.

Įmonės lygmenyje kaip didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turinti, iš Lietuvoje taikomų paramos priemonių, buvo nustatyta mokesčių lengvatos – jas kaip turinčias gerą arba labai gerą poveikį nurodė 79% respondentų. Lygindami šį rezultatą su šalies lygmenyje nustatyta, didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turinčia, paramos forma matome, kad šios paramos formos vienodos. Nes šalies lygmenyje didžiausią poveikį užimtumui turi mokesčių lengvatos.

Taigi **patvirtinama** darbo pradžioje iškelta *hipotezė - mokesčių lengvatos turi didžiausią teigiamą poveikį naujų darbo vietų kūrimui visuose lygmenyse (įmonės, šalies)*.

Ši hipotezė teisinga, nes tyrimais nustatyta, kad skirtinguose lygmenyse didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turinčios paramos priemonės yra vienodos.

3.4. Tyrimo apie paramos SVV poveikį naujų darbo vietų kūrimui rezultatų lyginimas su anksčiau vykdytų tyrimų rezultatais

Šiame skyrelyje lyginami šio tyrimo metu gauti rezultatai su anksčiau atliktų panašių tyrimų rezultatais. Žinoma visiškai tokių pačių tyrimų nebuvo atlikta, tačiau ir anksčiau buvo tiriami panašūs paramos SVV aspektai ir iš jų galima susidaryti tikslesnį vaizdą apie paplitusias tendencijas.

Vertinant įmonių skaičių gavusį paramą savo veiklai, šiame tyrime buvo nustatyta, kad paramą gavo, kreipėsi jos 36% įmonių. Tuo tarpu ankstesniuose tyrimuose paramą buvo apie 50% įmonių. Šiuos rezultatus labai stipriai įtakoja kokiomis priemonėmis naudojantis yra apklausiamos įmonės. Šio tyrimo metu nustatyta, kad jaunos įmonės (įsikūrimo stadijos) daugiausia kreipiasi paramos (apie 50%), tokie rezultatai buvo gauti ir ankstesnių tyrimų metu. Šio tyrimo metu nustatyta, kad įmonės veiklos sritis, dydis, apyvartos dydis neturi labai didelės įtakos paramos poreikiui. Senesniuose tyrimuose nustatyta, kad gamybinės įmonės paramos kreipiasi rečiau, nes joms reikia labiau specializuotų paramos priemonių. Tyrime nustatyta, kad daugiausiai ir dažniausiai įmonės naudoja mokymais, kursais, seminarais bei konsultacijomis, tokias paramos priemones, kaip dažniausiai naudojamas nurodė ir ankstesnių tyrimų respondentai.

Vertinant paramos (paslaugos) kokybę, geriausiai tyrimo metu buvo įvertinta paramos poveikis įmonės veiklai (nauda). Ankstesniuose tyrimuose geriausiai buvo įvertinti paramos pasiekiamumas ir bendravimas su paslaugos teikėju.

Vertinant gautos paramos poveikį finansiniams rezultatams, 47,5% gavusių paramą įmonių jį apibūdino kaip gerą arba labai gerą, ankstesniuose tyrimuose gerą ar labai gerą paramos poveikį įmonių rezultatams nurodė labai panašus procentas įmonių (44%). Taigi šis rodiklis beveik nekinta, nors praėjo jau 3 metai ir geras poveikio vertinimas turi augti.

Mano tyrime nustatyta, kad 83% įmonių susidūrė su problemomis siekdamos ar naudodamos paramą. Ankstesniuose tyrimuose šis procentas buvo 80%. Taigi šis procentas ne tik, kad nesumažėjo bet ir dar truputį išaugo. Pagrindinę problemą su kuria susiduriama anksčiau įmonės laikė paramos pritaikomumą, šiame tyrime daugiausia įmonių problema nurodė papildomų sąlygų įvykdymą (49%) Pagrindine nesinaudojimo parama priežastimi įmonės šio tyrimo metu nurodė papildomas paramos gavimo sąlygas, tokia pati kliūtis buvo nurodoma ir senesniuose tyrimuose. Taigi galima teigti, kad didelis biurokratizmas yra susijęs su paramos valdymu ir tai įtakoja jos skirstymo procesą ir nesiimama priemonių šiam sistemos trūkumui mažinti.

Šiame tyrime nustatyta, kad save labai gerai ar vidutiniškai gerai informuotais laiko 51% įmonių, tuo tarpu senesniuose tyrimuose šis procentas buvo mažesnis (apie 40%). Taigi informuotumas apie paramą didėja. Šiame tyrime nustatyta, kad patogiasias informacijos pateikimo būdas telefonu, dar patogus pateikimas internetu, asmeniniu vizitu. Senesniuose tyrimuose patogiasia priemone buvo nurodomas internetas. Taigi populiarių informacijos priemonių jai pateikti didėja, taigi apie paramą stengiamąsi informuoti įvairiais būdais, taip gerinant priėjimą prie poreikį jaučiančių SVV įmonių.

Kaip didžiausią poreikį turinčias paramos priemones galima išskirti mokymus, kursus, seminarus; konsultacijas; verslo info teikimą. Senesniuose tyrimuose irgi buvo nurodytos šios priemonės. Taigi didžiausią poreikį turinčios priemonės išlieka nepakitusios. Vertinant kokioje veiklos stadijoje reikalingiausia parama 47,5% įmonių nurodė įsikūrimo stadiją ir augimo 40%. Ankstesniuose tyrimuose taip pat buvo išskirtos šios įmonių veiklos stadijos, kaip reikalaujančios daugiausia paramos.

Šiame tyrime bendrai visas priemones vertindamos įmonės labai gerai ar gerai jas įvertino 33% respondentų. Senesniuose tyrimuose šis procentas buvo didesnis (44-37%), bet tada nebuvo naudojamas vidutiniškas įvertinimas, todėl tai gali įtakoti rezultatus, todėl negalima užtikrintai teigti į kurią pusę juda šis įvertinimas.

Apibendrinant galima daryti tokias išvadas:

- Gero ar labai gero paramos poveikio procentas beveik neauga nuo seniau atliktų tyrimų.

- Nuo seniau buvusių pagrindinę problema pritaikymą įmonės poreikiams, dabar pakeitė papildomų gavimo sąlygų įvykdymas.
- Įmonių nesusiduriančių su problemomis siekiant paramos ne tik nesumažėjo, bet dar ir padidėjo, taigi mažai atlikta paramos teikimo gerinimui, priėjimo prie paramos priemonių lengvinimui.
- Lyginant su senais tyrimais auga įmonių informuotumas apie paramos galimybes.
- Didžiausias poreikis paramai vis dar išlieka įsikūrimo ar augimo stadijose.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados

- Dažniausiai išskiriami SVV įmonių trūkumai yra priklausomybė nuo aplinkos, didelės prekių kainos, nedidelė veiklos apimtis bei apyvartinių lėšų trūkumas. O dažniausiai minimi privalumai yra valdymo paprastumas, tiesioginis ryšys su rinkom, prisitaikymas prie pasikeitimų, veikla nedidelėse rinkose bei unikalios prekės.
- Pagrindinės priežastys stabdančios SVV verslo plėtra yra finansinių išteklių trūkumas, mokesčių tarifų ir administravimo nepalankumas, įgūdžių bei žinių trūkumas; išorinės aplinkos nestabilumas.
- Atskiri veiksmai bei programos užimtumo klausimams parodo šio aspekto ypatingą svarbą ekonominiam vystymuisi. Labai didelę svarbą naujų darbo vietų kūrimas SVV įmonėse įgauna šiuo laikotarpiu, nes net ir stipriai augant šalių BVP, gerėjant kitiems jų ekonominiams rodikliams šis augimas nėra labai stipriai jaučiamas, nes jį „suvalgo“ sparčiai auganti infliacija. Todėl naujų darbo vietų kūrimas (užimtumas) tampa vienu svarbiausių ekonomikos augimo variklių.
- Lietuvoje taikomos ES ir nacionalinės paramos SVV formos. ES paramos SVV formos: tiesiogiai SVV prieinamos programos; ES struktūriniai fondai; kitos iniciatyvos. Lietuvos paramos SVV formos: mokesčių ir rinkliavų lengvatos; finansinė parama; konsultavimo, mokymo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo paslaugos; verslo inkubatorių, verslo centrų, technologinių parkų paslaugos; vyriausybės, apskričių ir savivaldybių nustatytos kitos pagalbos formos.
- Atlikus paramos SVV tyrimų analizę gauti rezultatai: daugiau nei pusė SVV įmonių yra naudojęsi paramos priemonėmis; apie 40 proc. verslininkų yra informuoti apie SVV teikiamą paramą; didžiausias poreikis yra konsultacijų, mokymų bei finansinės paramos; SVV verslui teikiama parama yra patenkinti tik apie 35% verslininkų; pagrindinės kliūtys pasinaudoti parama: sudėtinga paramos gavimo procedūra, didelis investicijų poreikis, informacijos apie paramą stoka.
- Sulyginus Lietuvos ir kitų šalių paramą SVV galima teigti, kad: Lietuvoje, labiau išvystytos ir taikomos bendrojo pobūdžio paramos priemonės, ES labiau paplitusios specializuotos paramos formos; užsienio šalyse paramos paslaugų tinklų teikiamų paslaugų spektras dažnai

yra platesnis ir tolydžiau išdėstytas; kitose šalyse paramos SVV priemonės yra labiau specializuotos taikantis prie individualių įmonių savybių ir poreikių.

- Remiantis mokslinėje literatūroje išskiriamomis paramos SVV efektyvumo vertinimo metodikomis, darbe pateikiama darbo autoriaus sudaryta 5 žingsnių paramos SVV efektyvumo vertinimo metodika.
- Paramos SVV poveikio tyrimas patvirtino darbo pradžioje iškeltą hipotezę, kad mokesčių lengvatos turi didžiausią teigiamą poveikį naujų darbo vietų kūrimui visuose lygmenyse (įmonės, šalies). Ši hipotezė teisinga, nes tyrimais nustatyta, kad skirtinguose lygmenyse didžiausią poveikį naujų darbo vietų kūrimui turinčios paramos priemonės yra vienodos.
- 41,3% įmonių pasinaudojusių SVV teikiamomis paramos paslaugomis, gautą paramą ir jos poveikį naujų darbo vietų kūrimui jų įmonėse įvertino gerai ir labai gerai. Atsižvelgiant į veiklos pobūdį, gautos paramos poveikį naujų darbo vietų kūrimui palankiau įvertino paslaugų sektoriaus įmonės. Didelėse (51-250 darbuotojų, 7-138 mln. Lt. apyvarta) įmonėse paramos poveikis naujų darbo vietų kūrimui yra didžiausias. Pusė įmonių pasinaudojusių parama nesukūrė naujų darbo vietų. Kvalifikuotas ir su inovacijom susijusias darbo vietas sukūrė nurodė po 24,8% įmonių gavusių paramą. Taigi rezultatai atitinka Lisabonos strategijoje iškeltus tikslus, kuriamos darbo vietos susijusios su naujom technologijom.
- Sulyginus atlikto tyrimo rezultatus su ankstesnių tyrimų rezultatų galima teigti, kad: gero ar labai gero paramos poveikio procentas beveik neauga nuo seniau atliktų tyrimų; seniau buvusią pagrindinę problema, kodėl įmonės nesinaudojo parama – pritaikymas įmonių poreikiams, dabar pakeitė papildomų gavimo sąlygų įvykdymas; lyginant su senais tyrimais auga įmonių informuotumas apie paramos galimybes; didžiausias poreikis paramai vis dar išlieka įsikūrimo ar augimo stadijose.

Pasiūlymai

- Remiantis ES šalių patirtimi, daugiau dėmesio reikėtų skirti specializuotoms techninės paramos paslaugoms, diferencijuotoms pagal įmonių vystymosi stadiją, veiklos specifiką ir dydį..
- Lietuvai reikėtų pritaikyti ES patirtį ir labiau išnaudoti tokias įmonių informavimo apie siūlomą paramą priemones kaip reklama žiniasklaidoje.

- Turi būti supaprastintas procesas siekiančioms gauti paramą, nes šiuo metu didelė dalis įmonių nesinaudoja parama, dėl sunkumų įvykdyti papildomas sąlygas, siekiant pasinaudoti parama.
- Pačioms paramą teikiančioms institucijoms reikia vykdyti įmonių veiklos analizes, siekiant nustatyti jų veiklos trukdžius bei reikiamas paramos formas tiems trukdžiams pašalinti ir optimizuoti veiklą. Tam gali būti naudojamas įmonės veiklos auditas.
- Vykdyti atskirus mokymus įmonėms išgyvenančioms krizinius ir permainų laikotarpius, siekiant sumažinti SVĮ nesėkmių versle skaičių.
- Reikia plėsti paramos teikimo tinklą, suteikti geresnes galimybes interesantams pasiekti paramos teikėjus, labiau išnaudoti elektroninių priemonių galimybes, didesnės paramos gavimo proceso dalies organizavimas kompiuterinių sistemų pagalba.
- Pradėti organizuoti skirtingų įmonių pasikeitimo patirtimi pietus, seminarus, konferencijas, tai viena efektyviausių priemonių žinant, kad didžiausia dalis įmonių apie paramą ir jos formas sužino iš kitų verslo atstovų.
- Siekiant didinti naujų darbo vietų kūrimo rodiklius SVV įmonėse reikia aktyviau ir plačiau naudoti didžiausią poveikį jų kūrimui turinčias paramos priemones. Reikėtų įvertinti papildomų mokesčių lengvatų įvedimo galimybes, plačiau taikyti lengvatinę patalpų nuomą, supaprastinti naudojimosi šiomis priemonėmis procesus.
- Teikti paramos priemones ne tik savo darbovietės teritorijoje, organizuoti mokymus, seminarus, konsultacijas įmonių viduje, jų darbo vietose.
- Parengti paramos priemonių, šiuo metu netaikomų Lietuvoje, teikimo galimybių studijas, nes kaip nustatėme tyrimo metu, jos turi didelį poveikį įvairiems ekonominiams rodikliams ir itin svarbu – naujų darbo vietų kūrimui.

LITERATŪRA

MOKSLINĖS LITERATŪROS SĄRAŠAS

- 1) ADAMONIENĖ, Rūta; TRIFONOVA, Jekaterina (2007) The State Support for small and Medium Sized Companies: General and Practical Aspects of Lithuania. *Engineering economics*. [interaktyvus]. Vol. 51, No. 1. ISSN 1392-2785. [žiūrėta 2008 m. sausio 8 d.]. Prieiga per internetą: <www.ktu.lt/libs/get_inzeko.asp?d=51&p=1392-2758-2007-1-51-016.pdf>
- 2) BANYŠ, Raimondas. RUDMINAITIS, Vytautas. GRYBĖNAS, Vilius. (2006) Smulkaus ir vidutinio verslo kliūtys Lietuvoje. *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos integracijos į Europos Sąjungą kontekste: mokslinės-praktinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija. Psl. 14-20. ISSN 1648-1717
- 3) BARŠAUSKAS, Petras. (2002) *Smulkaus ir vidutinio verslo politika Europos sąjungoje ir Lietuvoje*. Kaunas: Technologija. ISBN 9955-09-300-5
- 4) BARTKUS, Edvardas (2004) Smulkus ir vidutinis verslas darbo rinkos katalizatorius. *Ekonomika: mokslo darbai* [interaktyvus]. Vol. 67, no. 2 [žiūrėta 2008 m. balandžio 3 d.]. p. 1-11. Prieiga per internetą: <[www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/67\(2\)/straipsniai/str1.pdf](http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/67(2)/straipsniai/str1.pdf)> ISSN 1392-1258
- 5) BOTER, Hakan; LUNDSTROM, Anders (2001) *Support services to SMEs: analysis of support actors and SME characteristics* [interaktyvus]. Turku school of economics: Tukkk.fi. [žiūrėta 2007 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <www.tukkk.fi/pki/rentpapers/Boter%201.pdf>
- 6) CAGLIANO, Raffaella; BLACKMON, Kate; VOSS, Chris. (2001) Small firms under MICROSCOPE: international differences in production/operations management practices and performance. Iš *Integrated Manufacturing Systems* [interaktyvus]. vol. 12, no. 7 [žiūrėta 2008 m. balandžio 19 d.]. p. 469-482. Prieiga per internetą: <<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewContentItem.do?contentType=Article&hdAction=Inkhtml&contentId=850898>> ISSN 0957-6061
- 7) ČIBURIENĖ, Jadvyga [interaktyvus]. (2005) *Lietuvos ekonominio augimo veiksniai eurointegracijos sąlygomis*. Ktu.lt. [žiūrėta 2008 m. gegužės 4 d.] Prieiga per internetą: <www.ktu.lt/habilitacija/ciburiene/jadvyga%20ciburiene%20apzvalga.pdf>
- 8) DAPKUS, Rimantas; ŠIVICKAS, Gintautas; ŠTREIMIKIENĖ, Dalia (2007) *Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui efektyvumo vertinimas*. Ekonomika. Vol. 80. Kaunas: Technologija. 84-102 p. ISSN 1392-2785
- 9) DIKČIUS, Vytautas. (2003) *Marketingo tyrimai: teorija ir praktika*. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija. 187 p. ISBN9955-528-04-4.

- 10) FINGLETON, Bernard; ERAYDIN, Ayda; PACI, Raffaele. (2003) *Regional economic growth, SMEs and the wider Europe*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited. 332 p. ISBN 0-7546-3613-5
- 11) FISHER, Eileen; REUBER, A. Rebecca (2003) Support for rapid growth firms: a comparison of the views of founders, government policy makers and private sector resource providers. *Journal of small business management*. [interaktyvus]. Vol. 41. [žiūrėta 2008 m. balandžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.questia.com/googleScholar.qst;jsessionid=LnZBmjLqFk3zfpWncW1Hs6yQp6GT266lKKz5pyr0SZ5Sq1y5XG7Z!-952285305?docId=5002079968>
- 12) GARUCKAS, Rimantas; JATULIAVIČIENĖ, Gražina [interaktyvus]. (2007) *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros problemos ir perspektyvos Lietuvos regionuose*. Vilniaus Teisės ir verslo kolegija: Vtvk.lt. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vtvk.lt/files/835.pdf>
- 13) GEČAS, Kastytis. JAKUTAVIČIUS, Artūras. VIJEIKIS, Deividas. (2004) *Struktūrinių fondų parama verslui. Galimybės-metodai-patarimai*. Vilnius: Pačiolis. ISBN 9955-04-120-X
- 14) GINEITIENĖ, Zina; GIRDENIS, Juozapas (2003) Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo tendencijų ir galimybių integraciniuose procesuose tyrimas. *Ekonomika: mokslo darbai*. Vol. 63, [žiūrėta 2008 m. balandžio 11 d.]. p. 1-9. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/63/straipsniai/str7.pdf> ISSN 1392-1258
- 15) HOFFMAN, N. Anders (2006) *Promoting entrepreneurship – what are the real policy challenges for the European Union (EU)?* Venice international university: San Servolo. 41 p.
- 16) JONUŠKA, Naglis; MORKŪNAITĖ, Eglė (2004) EU structural funds in Lithuania: factors determining SMEs' willingness to apply for project subsidies. Iš *SSE Riga working papers* [interaktyvus]. vol. 62, no. 7 [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. 52 p. Prieiga per internetą: http://www2.sseriga.edu.lv/library/working_papers/FT_2004_7.pdf ISSN 1407-0162
- 17) KARDELIS, Kęstutis. (2002) *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex. 398 p. ISBN 9986-948-67-5.
- 18) KOCH, Charlotte; KOK, De Jan; (1999) *A human – resource – based theory of small firm* [interaktyvus]. ondernemerschap.nl. [žiūrėta 2008 m. gegužės 4 d.]. p. 1-46. Prieiga per internetą: www.ondernemerschap.nl/pdf-ez/H199906.pdf
- 19) LAKIS, Vaelovas (2004) Problems of survival of small and medium – sized enterprises. *Ekonomika: mokslo darbai* [interaktyvus]. Vol. 65. [žiūrėta 2008 m. gegužės 4 d.]. Prieiga per internetą: www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/65/straipsniai/str8.pdf ISSN 1392-1258

- 20) LUKACS, Edit (2005) The economic role of SMEs in world economy especially, in Europe. *European Integration Studies, Miskolc* [interaktyvus]. Vol. 4, No. 1. [žiūrėta 2008 m. gegužės 9 d.]. Prieiga per internetą: <www.uni-miskolc.hu/uni/res/kozlemenyek/2005/pdf/lukacs.doc>
- 21) LUKOŠEVIČIENĖ, Regina. VAIČIULIENĖ, Svetlana. (2006) Struktūrinių fondų parama verslui. *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos integracijos į Europos Sąjungą kontekste: mokslinės-praktinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija. Psl. 78-81. ISSN 1648-1717
- 22) LUNDSTROM, Anders; STEVENSON, Lois (2001) *Entrepreneurship: policy for the future* [interaktyvus]. eu2001.se. [žiūrėta 2008 m. balandžio 18 d.]. p. 1-244. Prieiga per internetą: <www.eu2001.se/industry/eng/docs/entrepreneurship_policy_report.pdf>
- 23) LUOBIKIENĖ, Irena. (2004) *Socialinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija. 141 p. ISBN 9955-09-281-5.
- 24) MAŽYLIS, Liudas. (2006) Paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui administravimo Lietuvoje europinis kontekstas. *Viešoji politika ir administravimas*, Kaunas: Technologija. Nr.16, p. 37-45. ISSN 1648-2603
- 25) SIMANAUSKAS, Leonas; ŠIDLAUSKAS, Skirmantas (2007) Efficiency of the Eu structural support and its effects on the country's progress. *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos integracijos į Europos Sąjungą kontekste: mokslinės-praktinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija. Psl. 52-67. ISSN 1648-1717
- 26) SIMANAVIČIENĖ, Žaneta (2003) Smulkių ir vidutinių verslo įmonių integracija į Europos Sąjungą: problemos ir jų sprendimo būdai. *Ekonomika: mokslo darbai* [interaktyvus]. Vol. 63. [žiūrėta 2008 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/63/turinys.html>> ISSN 1392-1258
- 27) THURIK, Roy; WENNEKERS, Sander (2001) A note on entrepreneurship, small business and economic growth. [interaktyvus]. *Erasmus research institute of management*. [žiūrėta 2008 m. kovo 16 d.]. p. 1-12. Prieiga per internetą: <<https://ep.eur.nl/bitstream/1765/125/1/erimrs20011101173530.pdf>>
- 28) TIDIKIS, Rimantas. (2003) *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras. 626 p. ISBN 9955-563-26-5.
- 29) URBONAVIČIUS, Sigitas; DIKČIUS, Vytautas (2005) Business consulting support to small and medium enterprises in Lithuania. *Ekonomika: mokslo darbai* [interaktyvus]. Vol. 70, [žiūrėta 2008 m. balandžio 13 d.]. p. 70-86. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/70/straipsniai/str6.pdf>> ISSN 1392-1258

- 30) VALACKIENĖ, Asta. (2004) *Sociologinis tyrimas*. Kaunas: Technologija. 147 p. ISBN 9955-09-763-9.
- 31) *Verslo inkubatorių vadyba: metodinė priemonė*. (2001) KTU inovacijų centras. Kaunas: Technologija. 124 p. ISSN 9986-13-966-X
- 32) VINČUNAS, Emilis; ANTIPOVA, Olga (2005) Studentų verslumo ugdymas ir integracija į darbo rinką ES ir Lietuvoje. *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos integracijos į Europos Sąjungą kontekste: mokslinės-praktinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija. Psl. 14-20. ISSN 1648-1717
- 33) WENNEKER, Sander; THURIK, Roy. (1999) Linking Entrepreneurship and economic growth. Iš *Small business economics* [interaktyvus]. no. 13 [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.] p. 27-55. Prieiga per internetą: http://www.wiwi.tu-freiberg.de/wipol/pdf/files/mardyn/wennekers_thurik_1999.pdf > ISSN 0921-898X

INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- 34) *Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui* [interaktyvus]. (2006) Nacionalinės plėtros institutas: Npi.lt. Atnaujinta 2007 m. birželio 17 d. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.] Prieiga per internetą: http://www.npi.lt/site/Failai/File/NaujienuPDF/EEK_SVV_galutine_ilga.pdf >
- 35) Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras (2005) *Europos Sąjungos ir kitų šalių techninės paramos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo praktikos analizė*. [interaktyvus] Lietuvos ūkio ministerija: Ukmin.lt. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.]. Prieiga prie interneto: www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/doc/technine%20parama%20svv.doc>
- 36) *EU support programmes for SME's* [interaktyvus]. (2003) Euro info centre: Eic.ie. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.]. p. 1-15. Prieiga per internetą: www.eic.ie/downloads/eu_support_programmes_smes.pdf>
- 37) *European Union support programmes for SME's: an overview of the main funding opportunities available to European SMEs* [interaktyvus]. (2006) European Commission: Ec.europa.eu. [žiūrėta 2008 m. gegužės 5 d.]. p. 1-19 Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/enterprise/smes/download/sp_2007_en.pdf>
- 38) JOSTRA (2006) *Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė* [interaktyvus] (2006) Lietuvos ūkio ministerija: Ukmin.lt. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.]. Prieiga prie interneto:

www.ukmin.lt/lt/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/doc/Studija_JOSTRA_20070122.doc

- 39) Kompetencijos Gildija (2005) *Smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo galimybių gerinimo priemonės*. [interaktyvus] Lietuvos ūkio ministerija: Ukmin.lt. [žiūrėta 2008 m. balandžio 18 d.]. Prieiga prie interneto: www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/doc/1.doc
- 40) *Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo analizė*. [interaktyvus]. (2005) DNBND LB: Dbnord.lt. Atnaujinta 2007 m. birželio 16 d. [žiūrėta 2008 m. balandžio 16 d.] Prieiga per internetą: <http://www.dbnord.lt/files/Ataskaitos/Aktualios%20temos/svv%20lietuvoje.pdf>
- 41) Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra. (2004) *Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo būklė*. Vilnius: Kriventa. 58 p. ISBN 9955-526-17-3
- 42) *Lisabonos strategijos įgyvendinimo tikslai* [interaktyvus]. (2007) Lietuvos ūkio ministerija: Ukmin.lt. [žiūrėta 2008 m. balandžio 28 d.]. Prieiga prie interneto: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/lisabona.php>
- 43) *MVV paramos politikos ir praktikos bendros lyginamosios analizės ataskaitos patirtis* [interaktyvus]. (2006) E-teams intereregional entrepreneurial teams: eteams.ae.katowice.pl. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.]. p. 1-20. Prieiga per internetą: www.eteams.ae.katowice.pl/files/Klaipeda_Beachlearning_report_NL.pdf
- 44) Organization for economic co-operation and development (OECD) (2004) *Evaluation of SME policies and programmes* [interaktyvus]. Organization for economic co-operation and development: OECD.org. [žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga prie interneto: www.oecd.org/dataoecd/6/5/31919294.pdf
- 45) *Small and medium – sized enterprises in countries in transition* [interaktyvus]. (2003) United Nations Economic Commission for Europe: Unece.org. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.]. Prieiga prie interneto: www.unece.org/indust/sme/smepubli.pdf
- 46) *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kaimo vietovėse strategija ir priemonės*. [interaktyvus]. (2004) Lietuvos Respublikos ūkio ministerija: Ukmin.lt. Atnaujinta 2007 m. gegužės 13 d. [žiūrėta 2008 m. gegužės 2 d.] Prieiga per internetą: http://www.ukmin.lt/lt/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/doc/2.pdf
- 47) *Smulkaus verslo samprata ir kriterijai, lengvatos, privalumai ir trūkumai* [interaktyvus]. (2007) Verslo konsultacijų centras KATRIM: Katrim.lt. Atnaujinta 2007 m. birželio 20 d.

- [žiūrėta 2008 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą:
<http://katrim.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=45>
- 48) *Smulkių ir vidutinių įmonių pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis, teisinės formas ir apskritis*. [interaktyvi duomenų bazė]. (2007) Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės: Stat.gov.lt. Atnaujinta 2008 m. sausio 25 d. [žiūrėta 2008 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/registro2007.xls>>
- 49) *The new SME definition. User guide and model declaration* [interaktyvus]. (2006) Europos Komisija: Ec.europa.eu. [žiūrėta 2008 m. balandžio 16 d.]. p. 1-244. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide.pdf>
- 50) TOC Sprendimai (2007) *Efektyviai smulkiojo ir vidutinio verslo veiklai Lietuvoje taikomų šakninių apribojimų nustatymas ir jų įveikimo strategija* [interaktyvus]. Lietuvos ūkio ministerija: Ukmin.lt. [žiūrėta 2008 m. balandžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/doc/Saknines%20problemos/Saknines%20problemos.pdf>
- 51) *Trade, micro and small enterprises, and global value chains* [interaktyvus]. (2005) United States Agency for International Development: Usaid.gov. [žiūrėta 2008 m. gegužės 3 d.]. p. 1-56. Prieiga per internetą: <http://www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/wid/pubs/file_MicroReport_25_USAID_DAI_Goldmark.pdf>

Artūras Ginkus. The Evaluation of Small and Medium Business Support Influence on New Work Places Creation. MBA Graduation Paper. – Kaunas: Kaunas Faculty of Humanities, Vilnius University. 2008. 99 p.

SUMMARY

Topic (The Evaluation of Small and Medium Business Support Influence on New Work Places Creation) was chosen because of today economical situation in Lithuania, when GDP is growing strongly, but inflation grow even more and in this situation new work places creation becomes vital indicator of economical growth. Therefore arise problem, what small and medium business support measures have biggest influence on new work places creation.

The aim of the study is to evaluate small and medium business support efficiency and identify what support measures have biggest influence on new work places creation.

The tasks of the study:

- To define the conception of small and medium business.
- To determine advantages and disadvantages of SME.
- To determine small and medium business developmental barriers.
- To consider the importance of small and medium business.
- To consider small and medium business support measures.
- To analyse evaluation of small and medium business support efficiency studies which took place in Lithuania.
- To prepare methodology for evaluation of small and medium business support efficiency.
- To carry out the investigation of small and medium business support measures efficiency.

The paper consists of three parts: theoretical, analytical and practical. The theoretical part consists of the conception of small and medium business, advantages and disadvantages of SME, barriers for small and medium business development and importance of SME. This part is based on theories of foreign authors, Lithuanian authors works and articles of science, internet databases.

In analytical part I'm analysing evaluation of small and medium business support efficiency studies, which took place in Lithuania. I prepare methodology for evaluation of small and medium business support efficiency.

In the practical part there is the research results. All information is sum up, analyze in diagram forms. The finding and offers are described.

The results of the study showed that biggest influence on new work places creation have tax deductions. Small and medium business support measures have very good influence on new work places creation. This is very important finding, which could help to improve support even more.

Work consists of 99 pages, 17 tables and 31 pictures

PRIEDAI

1 PRIEDAS	108
2 PRIEDAS	111
3 PRIEDAS	113
4 PRIEDAS	118
5 PRIEDAS	120
6 PRIEDAS	132

Paramos SVV priemonių palyginimas ES ir Lietuvoje

Paramos priemonės ES šalyse ir Norvegijoje	Priemonių pritaikymas Lietuvoje*	Pastabos ir komentarai
1.1. Pirmosios orientacijos punktai (first-stop-shops). Bendro pobūdžio informacija verslo subjektams, pradedantiems veiklą	+	Lietuvoje bendro pobūdžio informaciją verslo subjektams teikia verslo informacijos centrai, verslo inkubatoriai, LSVVPA interneto puslapyje www.svv.lt
1.2. oficiali registracija ir dokumentacija	+	Lietuvoje informaciją įmonės steigimo ir dokumentacijos klausimais teikia verslo informacijos centrai, verslo inkubatoriai, LSVVPA interneto puslapyje www.svv.lt
1.3. publikacijų, informacijos paketų dalinimas	+	Lietuvoje bendros verslo informacijos paketus dalina bei publikacijas skelbia visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
1.4. pradinė diagnostika	+/-	Lietuvoje įmonių problemų pradinės diagnostikos paslaugas iš dalies teikia verslo inkubatoriai, inovacijų centrai, mokslo ir technologijų parkai. Tačiau pradinės diagnostikos paslaugos išvystytos ribotai, stokojama specializuotų paslaugų, atsižvelgiant į skirtingas SVV įmonių veiklos sritis, bei išsivystymo stadiją
1.5. veiklos krypties nurodymas, konsultacijos dėl tolimesnio įmonės veiklos pobūdžio	+/-	Tokios specifinės ir individualias atskiros įmonės problemas orientuotos konsultavimo paslaugos Lietuvoje teikiamos labai ribotai. Nėra paslaugų, kuomet paramos teikėjo specialistai tam tikrą laiką dalyvauja įmonės veikloje, siekdami vietoje identifikuoti realią įmonės padėtį bei pateikti rekomendacijas dėl tolimesnės įmonės veiklos strategijos
2. Profesinės informacijos paslaugos		
2.1. teisinė informacija	+	Bendro konsultavimo paslaugas teikia visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
2.2. rinkos informacija (įskaitant eksporto rinkas ir viešuosius pirkimus)	+	Rinkos informacijos paslaugas iš dalies teikia praktiškai visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos. LEPA eksporto departamentas teikia informaciją apie potencialias eksporto rinkas,

Paramos priemonės ES šalyse ir Norvegijoje	Priemonių pritaikymas Lietuvoje*	Pastabos ir komentarai
		įgyvendina eksporto skatinimo programas
2.3. techninė informacija	+/-	Teikiama, tačiau ribotai. Stokojama į specifinius įmonių poreikius orientuotų konsultacinių paslaugų
2.3.1. standartai ir sertifikatai	+/-	Teikiama, tačiau ribotai. Stokojama į specifinius įmonių poreikius orientuotų konsultacinių paslaugų
2.3.2. patentai ir autorinės teisės	+/-	Teikiama, tačiau ribotai. Stokojama į specifinius įmonių poreikius orientuotų konsultacinių paslaugų
2.3.3. kitos specialios sritys (pvz., aplinkosauga)	+/-	Teikiama, tačiau ribotai. Stokojama į specifinius įmonių poreikius orientuotų konsultacinių paslaugų
3. Konsultacinės paslaugos iš išorinių paslaugų teikėjų		
3.1. verslo planavimas ir strategijos	+	Verslo ir strateginio planavimo paslaugas teikia visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
3.2. patarimai specialių verslo veiklos sričių klausimais	+/-	Tokio tipo paramą iš dalies teikia inovacijų centrai ir mokslo technologijų parkai. Paslaugos išvystytos ribotai, stokojama į specializuotų (atsižvelgiant į skirtingas įmonių veiklos sritis, išsivystymo stadijas) konsultacinių paslaugų
3.2.1. bendros konsultacijos	+	Bendro konsultavimo paslaugas teikia visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
3.2.2. rinkodara ir komunikacijos	+/-	Konsultacijos rinkodaros ir komunikacijos klausimais Lietuvoje teikiamos ribotai, stokojama specializuotų paslaugų, atsižvelgiant į skirtingas SVV įmonių veiklos sritis, bei išsivystymo stadiją
3.2.3. veiklos strategijos rengimas, naujų produktų ir procesų kūrimas	-	Konsultacijos įmonės strategijos rengimo, naujų produktų ir procesų kūrimo klausimais Lietuvoje praktiškai neteikiamos, tam tikrus šių paslaugų aspektus dalinai padengia inovacijų centrai
3.2.4. finansai	+	Konsultacijas finansų klausimais teikia visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
3.2.5. gamyba	+/-	Konsultacijas gamybos procesų valdymo klausimais iš dalies teikia verslo inkubatoriai, mokslo ir technologijų parkai. Paslaugos išvystytos ribotai, stokojama specializuotų paslaugų, atsižvelgiant į skirtingas SVV įmonių veiklos sritis, bei išsivystymo stadiją

Paramos priemonės ES šalyse ir Norvegijoje	Priemonių pritaikymas Lietuvoje*	Pastabos ir komentarai
3.2.6. kitos sritys	+/-	Stokojama specializuotų paslaugų, atsižvelgiant į skirtingas SVV įmonių veiklos sritis, bei išsivystymo stadiją
3.3. vadovavimas	+/-	Konsultacijas vadovavimo ir lyderystės klausimais iš dalies teikia verslo inkubatoriai, mokslo ir technologijų parkai. Paslaugos išvystytos ribotai, stokojama specializuotų paslaugų, atsižvelgiant į skirtingas SVV įmonių veiklos sritis, bei išsivystymo stadiją
4. SVV subjektams skirtas mokymas		
4.1. mokymai įmonės steigimo ir veiklos pradžios klausimais	+	Mokymus įmonės steigimo ir veiklos pradžios klausimais vykdo visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
4.2. bendri mokymai	+	Bendrus mokymus įmonės steigimo ir veiklos pradžios klausimais vykdo visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
4.3. mokymai įmonėms augimo ir plėtros stadijose	+	Mokymus įmonėms steigimo ir veiklos pradžios klausimais vykdo visos techninę paramą SVV subjektams teikiančios įstaigos ir institucijos
4.4. mokymai įmonėms išgyvenančioms veiklos pokyčius	-	Mokymai įmonėms išgyvenančioms veiklos pokyčius nėra vykdomi
4.5. mokymai tikslinėms grupėms (moterys verslininkės, etninės mažumos ir t.t.)	-	Mokymai tikslinėms grupėms vykdomi tik atskirais atvejais, tarptautinių projektų rėmuose
5. Finansinės paslaugos		
5.1. rizikos kapitalo pritraukimas	+	Šiame darbe finansinė parama SVV subjektams atskirai nėra nagrinėjama, tačiau Lietuvoje yra teikiamos arba iš dalies teikiamos visos ES šalyse paplitusios finansinės paramos paslaugos
5.2. paskolos	+	
5.3. garantijos	+	
5.3.1. tiesioginės garantijos	+	
5.3.2. abipusės garantijos	+	
5.4. dotacijos ir subsidijos	+	
5.5. mokesčių lengvatos	+	
6. Patalpų ir biuro įrangos lengvatinės nuomos paslaugos		
6.1 verslo inkubatoriai	+	Lietuvoje veikia septyni verslo inkubatoriai: Kauno technologijos universiteto, Telšių apskrities, Vilnijos, Alytaus, Šiaulių, Kazlų Rūdos bei Ignalinos atominės elektrinės regiono
6.2 gamybinių patalpų nuoma	+/-	Gamybinių patalpų nuomos paslaugos teikiamos labia ribotai Šias paslaugas teikia kai kurie verslo inkubatoriai bei mokslo ir technologijų parkai
6.3 technologijų parkai	+	Lietuvoje veikia šeši mokslo ir technologijų parkai
7. Strateginio planavimo ir konsultavimo paslaugos	+/-	Strateginio planavimo ir konsultavimo paslaugas iš dalies teikia verslo

Paramos priemonės ES šalyse ir Norvegijoje	Priemonių pritaikymas Lietuvoje*	Pastabos ir komentarai
		inkubatoriai, inovacijų centrai, mokslo ir technologijų parkai, LSVVPA. Paslaugos išvystytos ribotai, stokojama į individualius įmonių poreikius orientuotų konsultacinių paslaugų

2 PRIEDAS

Europos Sąjungos šalių bei Norvegijos techninės paramos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo praktikos palyginimas su situacija Lietuvoje

Eil. Nr.	Lyginamasis aspektas	Europos Sąjungos šalys ir Norvegija (geriausia patirtis)	Lietuva
1.	Paramos teikėjai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Savivaldos ir valstybės institucijos ▪ Privatus sektorius ▪ Savanoriškosios organizacijos ▪ Mišrios, t.y. pusiau valstybinės organizacijos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Savivaldos ir valstybės institucijos
2.	Pagrindinės bendrosios informacijos teikimas ir perdavimas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Paslaugos teikiamos pagal individualius kliento poreikius. ▪ Esant nepakankamai paramos teikėjo kompetencijai, paslaugos gavėjas nukreipiamas pas kitą paslaugos teikėją (dažniausiai privačią konsultacinę bendrovę), kompensuojant šio teikėjo paslaugas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Paslaugos teikiamos pagal turimą metodinę medžiagą. ▪ Nelanksti paslaugų teikimo sistema. ▪ Nelanksčios taikomos paramos priemonės. ▪ Paramos teikėjo kompetencijos problema sprendžiama, samdant lektorius mokymams ir seminarams
3.	Profesionali verslo informacija	Paslaugos išvystytos, jų teikėjai – paramos organizacijų tinklų atskirų sričių ekspertai	Profesionali informacija teikiama pagal poreikį mokymų paslaugos forma
4.	Patalpų ir įrangos verslo subjektams nuoma lengvatinėmis sąlygomis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Steigiami verslo inkubatoriai ir technologijų parkai ▪ Kuriamos gamybinės bazės 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Steigiami verslo inkubatoriai ir technologijų parkai ▪ Gamybinių patalpų nuoma (paslaugos teikiamos labai ribotai)
5.	Paramos verslui paslaugų specializacija	Įmonėms yra teikiamos techninės paramos priemonės, atsižvelgiant į: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Įmonių veiklos specifiką (paslaugos, gamyba, sektorius); ▪ Įmonių vystymosi stadiją (verslo pradžia, augimas, branda); ▪ Įmonių steigėjų asmenines charakteristikas (jaunieji verslininkai, moterys); ▪ Verslo būklę (križių laikotarpis, verslo perdavimas). ▪ Įmonės dydį – didžiausias dėmesys skiriamas mikro ir mažoms įmonėms. 	Įmonėms taikoma bendrojo pobūdžio paramos priemonės. Atskiros techninės paramos priemonės skiriamos šių kategorijų subjektams: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Technologinės inovacinės įmonės (mokslo technologijų parkų paslaugos); ▪ Pradedančios veiklą įmonės (verslo inkubatorių paslaugos, dalis verslo informacinių centrų paslaugų).
6.	Paramos verslui paslaugų pristatymo	Pagrindinės paslaugų pristatymo vartotojams priemonės:	Paslaugų pristatymo vartotojams priemonės:

	vartotojams būdai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Telefonu arba paštu; ▪ Asmeniniai vizitai į įmones (paslaugų gavėjus); ▪ Reklama žiniasklaidos priemonėse; ▪ Per verslo asociacijas; ▪ Informacija internete; ▪ Pristatymai prekybos mugėse ir parodose. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informacija internete; ▪ Telefonu arba paštu; ▪ Per verslo asociacijas; ▪ Reklama žiniasklaidos priemonėse; ▪ Asmeniniai vizitai į įmones (paslaugų gavėjus); ▪ Pristatymai prekybos mugėse ir parodose.
--	-------------------	---	---

2 PRIEDAS (TĘSINYS)

7.	Įmonių informuotumo apie paramos verslui galimybes lygis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vidutinis įvertinimas – 24 proc.; ▪ Aukščiausias įvertinimas – 45 proc. (Belgija); ▪ Mažiausias įvertinimas – 6 proc. (Graikija). 	Informuotumo lygis – 29 proc.
8.	Pasitenkinimo gauta parama lygis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vidutinis įvertinimas – 80 proc.; ▪ Aukščiausias įvertinimas – 90 proc. (Airija); ▪ Mažiausias įvertinimas – 35 proc. (Švedija). 	Pasitenkinimo lygis – 31 proc.

ĮMONIŲ APKLAUSOS ANKETA**Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui (SVV) efektyvumo Lietuvoje analizė**

Ši apklausa yra magistrinio darbo "Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui vertinimas ir jos poveikis naujų darbo vietų kūrimui" dalis. Anketa siekiama išsiaiškinti koks yra į dėl SVV paramos besikreipiantis verslininkas, kokie jo poreikiai, kokios problemos jam aktualios. Tuo pačiu norima sužinoti, kaip vertinate jums teikiamas paramos paslaugas, kokių paslaugų Jums trūksta. Jūsų atsakymai padės m atlikti kokybišką tyrimą, siekiant iširti paramos SVV efektyvumą.

Būtumėme labai dėkingi, jei atsakytumėte į žemiau pateiktus klausimus, užbraukdami Jums tinkančius variantus. Anketa anoniminė, rezultatai bus pateikiami apibendrinti, nenurodant konkrečių įmonių, kurias Jūs atstovaujate.

1. Įmonės veiklos vieta (apskritis):

- Alytaus
- Kauno
- Klaipėdos
- Marijampolės
- Panevėžio
- Šiaulių
- Tauragės
- Telšių
- Utenos
- Vilniaus

2. Įmonės įkūrimo (veiklos pradžios) metai:

- 2005-2008 m.
- 1998-2005 m.
- iki 1998 m.

3. Įmonės veiklos sritis:

- Gamyba
- Paslaugos
- Prekyba

4. Vidutinis sąrašinis metinis darbuotojų skaičius 2007 m.

- 1-9
- 10-49
- 50-249

5. 2007 m. Jūsų įmonės metinė apyvarta siekė:

- iki 1 mln. Lt.;
- nuo 1 iki 7 mln. Lt.;
- nuo 7 iki 24 mln. Lt.;
- nuo 24 iki 138 mln. Lt

6. Ar esate gavę, kreipęsi finansinės ar nefinansinės paramos į savivaldybę, verslo informacijos centrą, verslo inkubatorių ar kitą valstybinę instituciją per pastaruosius penkerius metus:

- Taip;
- Ne;

3 PRIEDAS (TĘSINYS)

Jei atsakėte TAIP, atsakykite į 7-14 klausimus (praleiskite 14 klausimą).

Jei atsakėte Ne, pereikite prie 15 klausimo.

7. Kuria iš paramos priemonių, pasinaudojote (galimas daugiau nei vienas teisingas atsakymo variantas, pažymėkite kryželiu):

Paramos tipas	Naudojimosi intensyvumas				
	1 kartą	2 kartus	3 kartus	Daugiau nei 3 kartus	Niekada
Paskolos	☐	☐	☐	☐	☐
Garantijos	☐	☐	☐	☐	☐
Mokesčių lengvatos	☐	☐	☐	☐	☐
Subsidijos (ilgalaikio turto įsigijimui)	☐	☐	☐	☐	☐
ES Struktūrinių fondų parama	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymai, kursai, seminarai	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultacijos	☐	☐	☐	☐	☐
Informacijos teikimas	☐	☐	☐	☐	☐
Lengvatinė patalpų nuoma	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašyti) _____	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kaip vertinate gautos paramos (paslaugos) kokybę (įvertinkite nuo 1 iki 5, kur 1 – 1. blogai, 5 – 1. gerai):

- a) Paramos pasiekiamumas _____
- b) Paramos kaštai įmonei _____
- c) Bendravimas su paramos tiekėju _____
- d) Paslaugos teikėjo išsilavinimas į jūsų verslą _____
- e) Paramos teikėjo darbuotojų kvalifikacija _____
- f) Paslaugos kokybė _____
- g) Paramos poveikis įmonės veiklai (nauda) _____

9. Kokį poveikį paramos priemonės turėjo įmonės finansiniams rezultatams:

- Labai gerą;
- Gerą;
- Vidutinišką
- Blogą;
- Neturėjo poveikio;

10. Kokį poveikį paramos priemonės turėjo naujų darbo vietų kūrimui:

- Labai gerą;
- Gerą;
- Vidutinišką
- Blogą;
- Neturėjo poveikio

11. Kiek naujų darbo vietų sukurta pasinaudojus parama:

- 0
- 1-5

- 6-10
- 11-20
- 21-50
- Daugiau nei 50

3 PRIEDAS (TĘSINYS)

12. Kokios darbo vietos sukurtos pasinaudojus parama:

- Darbininkas;
- Kvalifikuotas darbininkas;
- Aptarnaujantis personalas;
- Vadybininkas;
- Specialistas;
- Tarnautojas;
- Vadovas;
- Aukčiausio lygio vadovas;
- Susijęs su naujom technologijom;

13. Pagal ką galite įvertinti, kad gauta parama buvo efektyvi (pasirinkti tinkančius variantus):

- Pelno padidėjimas;
- Klientų skaičiaus augimas;
- Užimamos rinkos dalies augimas;
- Naujų darbo vietų sukūrimas;
- Naujos darbuotojų žinios;
- Įmonės veiklos optimizavimas;
- Naujų prekių/paslaugų gamyba/teikimas;
- Technologinė plėtra;
- Kita

14. Pagrindinės problemos su kuriomis susidurta siekiant pasinaudoti parama (paslauga):

- Informacijos apie teikiamą paramą trūkumas;
- Paramos pritaikomumas įmonės poreikiams;
- Papildomų paramos teikimo sąlygų įvykdymas;
- Kita (įrašyti)_____
- Su problemomis nesusidurta;

15. Kokios pagrindinės nesinaudojimo parama priežastys:

- Nėra poreikio;
- Nežinote apie galimas gauti paramos rūšis;
- Siūloma parama neatitinka įmonės poreikių;
- Sudėtingos papildomos paramos (paslaugų) gavimo sąlygos;
- Kita (įrašyti)_____

16. Kaip sužinojote apie galimą gauti paramą verslui:

- Aktyvi paramos priemonių paieška;
- Kitų verslo atstovų rekomendacijos;
- Reklama;
- Kita (įrašyti)_____

17. Koks informavimo apie paramą būdas Jūsų nuomone patogiausias (prieinamiausias):

- Asmeninis vizitas į įmonę;
- Telefonu arba paštu ir t.t.;
- Reklama žiniasklaidos priemonėse;
- Informacija internete,

- Pristatymai prekybos mugėse, parodose, kt.;
- Agentai, verslo asociacijos;
- Kita (įrašyti)_____

18. Kaip vertinate savo informuotumą apie paramos gavimo galimybes:

- Labai gerai informuotas;
- Vidutiniškai gerai informuotas;
- Silpnai informuotas;
- Visiškai neinformuotas.

3 PRIEDAS (TĘSINYS)

19. Koks jūsų įmonės poreikis šioms paramos priemonėms:

(Įvertinkite nuo 1 iki 5, kur 1 – visiškai nereikalinga, - 5 didelis poreikis)

- a) Paskolos _____
- b) Garantijos _____
- c) Mokesčių lengvatos _____
- d) Subsidijos perkant nekilnojamąjį turtą _____
- e) ES Struktūrinių fondų parama _____
- f) Mokymai, kursai, seminarai _____
- g) Konsultacijos _____
- h) Verslo informacijos teikimas _____
- i) Lengvatinė patalpų nuoma _____
- j) Kita (įrašyti)_____ _____

20. Kokį poveikį naujų darbo vietų kūrimui įmonėje turi šios paramos priemonės:

(Įvertinkite nuo 1 iki 5, kur 1 – neturi poveikio, 2-blogą, 3-vidutinišką, 4-gerą, 5- labai gerą)

- a) Paskolos _____
- b) Garantijos _____
- c) Mokesčių lengvatos _____
- d) Subsidijos perkant nekilnojamąjį turtą _____
- e) ES Struktūrinių fondų parama _____
- f) Mokymai, kursai, seminarai _____
- g) Konsultacijos _____
- h) Verslo informacijos teikimas _____
- i) Lengvatinė patalpų nuoma _____
- j) Kita (įrašyti)_____ _____

21. Ar Jums svarbu, kad teikiamos paslaugos būtų pritaikytos atsižvelgiant į Jūsų įmonės situaciją (įmonės dydis, išsivystymo lygis, veiklos sritys)?

- Labai svarbu;
- Svarbu;
- Nesvarbu;
- Visiškai nesvarbu;

22. Jūsų nuomone, kokioje įmonės išsivystymo stadijoje labiausiai reikalinga nefinansinė parama (Mokymai, kursai, seminarai, konsultacijos, informacijos teikimas, ir kt.)

- Įsikūrimo stadijoje;
- Augimo stadijoje;
- Įmonės brandos ar įsitvirtinus rinkoje stadijoje;
- Krizių laikotarpiu;
- Kardinalaus veiklos pakeitimo stadijoje.

23. Jūsų nuomone, kokioje įmonės išsivystymo stadijoje labiausiai reikalinga finansinė parama (garantijos, paskolos, subsidijos, mokestinės lengvatos ir kt.)

- Įsikūrimo stadijoje;
- Augimo stadijoje;

- Įmonės brandos ar įsitvirtinus rinkoje stadijoje;
- Krizių laikotarpiu;
- Kardinalaus veiklos pakeitimo stadijoje.

24. Kaip Jūsų nuomone Lietuvoje galėtų būti patobulinta nefinansinės paramos verslui teikimo sistema:

3 PRIEDAS (TĘSINYS)

25. Kokia bendradarbiavimo su paramos teikėju forma Jums būtų tinkamiausia:

- Asmeninis kontaktas;
- Bendravimas telefonu, faksu;
- Bendravimas elektroniniu paštu, internetu.

26. Kaip bendrai vertinate paramos priemones Jūsų įmonės atžvilgiu:
(Įvertinkite nuo 1 iki 5, kur 1 – visiškai nenaudinga, 5 – labai naudinga)

27. Kaip vertinate šias šiuo metu Lietuvoje netaikomas paramos priemones:
(Įvertinkite nuo 1 iki 6, kur 1 – visiškai nenaudinga, - 5 labai naudinga, 6 – neturiu nuomonės)

- a) Paramos programa pradedančioms veiklą įmonėms _____
- b) Verslo info ir konsultacijos bedarbiams, norintiems pradėti verslą programa _____
- c) Specialiosios paramos programos, įmonėms, išgyvenančioms krizių laikotarpius _____
- d) „Verslo angelai“ programa _____
- e) Konsultacijų sistema pagal paslaugų talonus (vaučerius) _____
- f) Pirmus 3 veiklos metus SVV įmonėm pelno mokestis 10% _____
- g) Inovatyvioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0% _____

28. Koks jūsų įmonės poreikis būtų šioms šiuo metu Lietuvoje netaikomoms paramos priemonėms:
(Įvertinkite nuo 1 iki 5, kur 1 – visiškai nereikalinga, - 5 l. didelis poreikis, 6 - neturiu nuomonės)

- a) Paramos programa pradedančioms veiklą įmonėms _____
- b) Verslo info ir konsultacijos bedarbiams, norintiems pradėti verslą programa _____
- c) Specialiosios paramos programos, įmonėms, išgyvenančioms krizių laikotarpius _____
- d) „Verslo angelai“ programa _____
- e) Konsultacijų sistema pagal paslaugų talonus (vaučerius) _____
- f) Pirmus 3 veiklos metus SVV įmonėm pelno mokestis 10% _____
- g) Inovatyvioms ir investavimo projektus vykdančioms įmonėms pelno mokestis 0% _____

29. Jūsų rekomendacijos ir pasiūlymai valdžios institucijoms, tiekiančioms paramą SVV subjektams:

Nuoširdžiai dėkojame už skirtą laiką.

Tyrimo instrumentarijus

Klausimas	Pagrindimas
1. Įmonės veiklos vieta (apskritis)	Apibūdina įmonę, respondentą. Leidžia sugrupuoti įmones pagal veiklos vietas, sąlyginai leidžia nustatyti naudojimosi parama ypatumus skirtingose vietose.
2. Įmonės įsikūrimo (veiklos pradžios) metai	Leidžia sugrupuoti įmones pagal patirtį.
3. Įmonės veiklos sritis	Leidžia išskirti įmones pagal veiklos sritis, nustatyti skirtingų grupių skirtumus.
4. Vidutinis sąrašinis metinis darbuotojų skaičius	Leidžia išskirti įmones į mikro, smulkias ir vidutines.
5. Įmonės metinė apyvarta 2007m.	Leidžia sugrupuoti įmones pagal jų stiprumą.
6. Ar esate gavę, kreipęsi finansinės ar nefinansinės paramos į ... per pastaruosius penkerius metus?	Leidžia išskirti įmones į tas, kurios naudojosi parama ir nesinaudojo.
7. Kuria iš paramos priemonių, pasinaudojote?	Leidžia nustatyti, kuriomis paramos priemonėmis įmonės naudojosi ir kiek kartų?
8. Kaip vertinate gautos paramos (paslaugos) kokybę?	Parodo kaip įmonės vertina patį paramos teikimo procesą.
9. Kokį poveikį paramos priemonės turėjo įmonės finansiniams rezultatams?	Leidžia nustatyti aiškius naudojimosi parama rezultatus.
10. Kokį poveikį paramos priemonės turėjo naujų darbo vietų kūrimui?	Leidžia nustatyti aiškius naudojimosi parama rezultatus.
11. Kiek naujų darbo vietų sukurta pasinaudojus parama?	Leidžia nustatyti tikslų skaičių naujų darbo vietų, pasinaudojus parama.
12. Kokios darbo vietos buvo sukurtos pasinaudojus parama?	Parodo ar paramos priemonės padeda sukurti tokias darbo vietas, kurias siekiama jomis sukurti.
13. Pagal ką galite įvertinti, kad gauta parama buvo efektyvi?	Parodo, kurie įmonės veiklos aspektai pagerėjo įsisavinus paramą.
14. Pagrindinės problemos su kuriomis susidurta siekiant pasinaudoti parama (paslauga)?	Leidžia nustatyti paramos teikimo trūkumus.
15. Kokios pagrindinės nesinaudojimo parama priežastys?	Leidžia nustatyti, kodėl įmonės nesinaudoja parama.
16. Kaip sužinojote apie galimą gauti paramą verslui?	Kokie informacijos šaltiniai turi efektyviausią poveikį įmonėms.
17. Koks informavimo apie paramą būdas Jūsų nuomone patogiausias?	Kokie informacijos šaltiniai priimtinausi ir patogiausi įmonėms.
18. Kaip vertinate savo informuotumą apie paramos gavimo galimybes?	Parodo ar dabartinė informavimo apie paramos priemones sistema yra efektyvi.
19. Kokia jūsų įmonės nuomonė apie šias paramos priemones?	Parodo kokias paramos priemones įmonės vertina geriausiai.

20. Kokį poveikį naujų darbo vietų kūrimui įmonėje turi šios paramos priemonės?	Parodo, kurios paramos priemonės yra efektyviausios siekiant sukurti naujų darbo vietų.
21. Ar Jums svarbu, kad teikiamos paslaugos būtų pritaikytos atsižvelgiant į Jūsų įmonės situaciją?	Leidžia nustatyti ar reikia įmonėms tikslinėms įmonės situacijoms pritaikytų paramos priemonių.
22. Jūsų nuomone, kokioje įmonės išsivystymo stadijoje labiausiai reikalinga nefinansinė parama?	Parodo kokių paramos priemonių įmonėms reikia skirtinguose veiklos laikotarpiuose.
23. Jūsų nuomone, kokioje įmonės išsivystymo stadijoje labiausiai reikalinga nefinansinė parama?	Parodo kokių paramos priemonių įmonėms reikia skirtinguose veiklos laikotarpiuose.

4 PRIEDAS (TĘSINYS)

24. Kaip Jūsų nuomone Lietuvoje galėtų būti patobulinta nefinansinės paramos verslui teikimo sistema?	Leidžia išgirsti įmonių nuomonę, kaip būtų galima pagerinti paramos teikimą bei priemones.
25. Kokia bendradarbiavimo su paramos teikėju forma Jums būtų tinkamiausia?	Leidžia nustatyti įmonės poreikius bendraujant su paramos teikėjais.
26. Kaip bendrai vertinate paramos priemonės Jūsų įmonės atžvilgiu?	Leidžia nustatyti įmonės požiūrį į bendrą teikiamų paramos priemonių sistemą.
27. Kaip vertinate šias šiuo metu Lietuvoje netaikomas paramos priemones?	Leidžia nustatyti įmonių požiūrį į Lietuvoje netaikomas paramos priemones.
28. Koks jūsų įmonės poreikis būtų šioms, šiuo metu Lietuvoje netaikomoms, paramos priemonėms?	Parodo įmonių poreikį naujoms paramos priemonėms.
29. Jūsų rekomendacijos ir pasiūlymai valdžios institucijoms, tiekiančioms nefinansinę paramą SVV subjektams?	Leidžia išgirsti įmonių pasiūlymus, kaip būtų galima pagerinti paramos teikimą.

Anketų apdorojimo rezultatai

1 klausimas. Įmonės veiklos vieta (apskritis)?

Apskritis	Ats. sk.	Procentinė dalis
Alytaus	11	3%
Kauno	109	29,9%
Klaipėdos	67	18,4%
Marijampolės	30	8,2%
Panevėžio	33	9%
Šiaulių	43	11,8%
Tauragės	15	4,1%
Telšių	25	6,8%
Utenos	31	8,5%
Vilniaus	145	39,7%

2 klausimas. Įmonės įkūrimo (veiklos pradžios) metai?

Įm. įkūrimo metai	Įm. sk.	Procentinė dalis
2005 – 2008 m.	154	42,2%
1998 – 2005 m.	112	30,7%
Iki 1998 m.	99	27,1%
Viso:	365	100,0%

3 klausimas. Įmonės veiklos sritis?

Veiklos sritis	Ats. sk.	Procentinė dalis
Gamyba	88	24,1%
Paslaugos	233	63,9%
Prekyba	90	33,7%

4 klausimas. Vidutinis sąrašinis metinis darbuotojų skaičius 2007 m.?

Darbuotojų sk.	Įm. sk.	Procentinė dalis
1-9	209	57,3%
10-49	90	24,7%
50-250	66	18%
Viso:	365	100,0%

5 klausimas. 2007 m. Jūsų įmonės metinė apyvarta siekė?

Įm. apyvarta	Įm. sk.	Procentinė dalis
Iki 1 mln. Lt.	176	48,2%
Nuo 1 iki 7 mln. Lt.	111	30,4%
Nuo 7 iki 24 mln. Lt.	67	18,4%

Nuo 24 iki 138 mln. Lt.	11	3%
Viso:	365	100,0%

6 klausimas. Ar esate gavę, kreipęsi finansinės ar nefinansinės paramos į savivaldybę, verslo informacijos centrą, verslo inkubatorių ar kitą valstybinę instituciją per pastaruosius penkerius metus?

Atsakymas	Įm. sk.	Procentinė dalis
Taip	133	36,4%
Ne	232	63,6%
Viso:	365	100,0%

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

7 klausimas. Kuria iš paramos priemonių, pasinaudojote?

Paramos priemonė	Atsakymas	Įm. sk.	Procentinis pasiskirstymas atsakiusių
Paskolos	1 kartą	1	0,8%
	2 kartus	11	9%
	3 kartus	0	0%
	Daugiau nei tris kartus	0	0%
	Niekada	110	90,2%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Garantijos	1 kartą	0	0%
	2 kartus	22	18,1%
	3 kartus	1	0,8%
	Daugiau nei tris kartus	0	0%
	Niekada	99	81,1%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Mokesčių lengvatos	1 kartą	13	10,7%
	2 kartus	11	9%
	3 kartus	11	0%
	Daugiau nei tris kartus	0	9%
	Niekada	87	71,3%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Subsidijos (ilgalaikio turto įsigijimui)	1 kartą	0	0%
	2 kartus	13	10,7%
	3 kartus	1	0,8%
	Daugiau nei tris kartus	0	0%
	Niekada	108	88,5%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
ES struktūrinių fondų parama	1 kartą	33	27%
	2 kartus	0	0%
	3 kartus	0	0%
	Daugiau nei tris kartus	1	0,8%
	Niekada	88	72,2%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Mokymai, kursai,	1 kartą	2	1,6%

seminarai	2 kartus	22	18%
	3 kartus	11	9%
	Daugiau nei tris kartus	44	36,1%
	Niekada	43	35,2%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	133	
Konsultacijos	1 kartą	12	9,8%
	2 kartus	22	18%
	3 kartus	1	0,8%
	Daugiau nei tris kartus	33	27%
	Niekada	54	44,4%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Informacijos teikimas	1 kartą	22	18%
	2 kartus	0	0%
	3 kartus	0	0%
	Daugiau nei tris kartus	33	27,1%
	Niekada	67	54,9%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Lengvatinė patalpų nuoma	1 kartą	12	9,8%
	2 kartus	1	0,8%
	3 kartus	1	0,8%
	Daugiau nei tris kartus	22	18,1
	Niekada	86	70,5
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		

8 klausimas. Kaip vertinate gautos paramos (paslaugos) kokybę?

Paramos paslauga	Atsakymas	Įm. sk.	Procentinis pasiskirstymas atsakiusiųjų
Paramos pasiekiamumas	L. blogai	11	9%
	Blogai	33	27%
	Vidutiniškai	44	36,1%
	Gerai	23	18,9%
	Labai gerai	11	9%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Paramos kaštai įmonei	L. blogai	22	18%
	Blogai	0	0%
	Vidutiniškai	44	36,1%
	Gerai	23	18,9%
	Labai gerai	33	27%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		
Bendravimas su paramos teikėju	L. blogai	11	9%
	Blogai	22	18%
	Vidutiniškai	33	27,1%
	Gerai	34	27,9%
	Labai gerai	22	18%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	133		

Paslaugos teikėjo įsigilinimas į jūsų verslą	L. blogai	33	27%
	Blogai	44	36,1%
	Vidutiniškai	23	18,9%
	Gerai	11	9%
	Labai gerai	11	9%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	133	
Paramos teikėjo darbuotojų kvalifikacija	L. blogai	22	18%
	Blogai	22	18%
	Vidutiniškai	23	18,9%
	Gerai	55	45,1%
	Labai gerai	0	0%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	133	
Paslaugos kokybė	L. blogai	11	9%
	Blogai	12	9,8%
	Vidutiniškai	44	36,2%
	Gerai	33	27%
	Labai gerai	22	18%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	133	
Paramos poveikis įmonės veiklai (nauda)	L. blogai	11	9%
	Blogai	0	0%
	Vidutiniškai	34	27,9%
	Gerai	33	27%
	Labai gerai	44	36,1%
	Viso:	122	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	133	

9 klausimas. Kokį poveikį paramos priemonės turėjo įmonės finansiniams rezultatams?

Poveikis	Įm. sk.	Procentinė dalis
Labai gerą	22	16,5%
Gerą	44	33,1%
Vidutinišką	34	25,6%
Blogą	0	0%
Neturėjo poveikio	33	24,8%
Viso:	133	100,0%

10 klausimas. Kokį poveikį paramos priemonės turėjo naujų darbo vietų kūrimui?

Poveikis	Įm. sk.	Procentinė dalis
Labai gerą	33	24,8%
Gerą	22	16,5%
Vidutinišką	44	33,1%
Blogą	11	8,3%
Neturėjo poveikio	23	17,3%
Viso:	133	100,0%

11 klausimas. Kiek naujų darbo vietų sukurta pasinaudojus parama?

Darbo vietų sk.	Įm. sk.	Procentinė dalis
0	67	50,4%
1-5	44	33,1%
6-10	0	0%
11-20	22	16,5%

21-50	0	0%
Virš 50	0	0%
Viso:	133	100,0%

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

12 klausimas. Kokios darbo vietos sukurtos pasinaudojus parama?

Darbo vietos	Ats. sk.	Procentinė dalis
Darbininkas	34	25,6%
Kvalifikuotas darbininkas	33	24,8%
Aptarnaujantis personalas	11	8,3%
Vadybininkas	44	33,1%
Specialistas	22	16,5%
Tarnautojas	0	0%
Vadovas	8	6%
Aukščiausio lygio vadovas	0	0%
Susijęs su naujom technologijom	33	24,8%
Kita	22	16,5%

13 klausimas. Pagal ką galite įvertinti, kad gauta parama buvo efektyvi?

Rodikliai	Ats. sk.	Procentinė dalis
Pelno padidėjimas	56	42,1%
Klientų skaičiaus augimas	44	33,1%
Užimamos rinkos dalies didėjimas	33	24,8%
Naujų darbo vietų sukūrimas	44	33,1%
Naujos darbuotojų žinios	46	34,6%
Įmonės veiklos optimizavimas	44	33,1%
Naujų prekių, paslaugų gamyba, teikimas	44	33,1%
Technologinė plėtra	44	33,1%
Kita	0	0%

14 klausimas. Pagrindinės problemos su kuriomis susidurta siekiant pasinaudoti parama (paslauga)?

Problemos	Įm. sk.	Procentinė dalis
Informacijos apie teikiamą paramą trūkumas	23	17,3%
Paramos pritaikomumas įmonės poreikiams	45	33,8%
Papildomų paramos teikimo sąlygų įvykdymas	66	49,6%
Su problemomis nesusidurta	22	16,5%

15 klausimas. Kokios pagrindinės nesinaudojimo parama priežastys?

Priežastys	Įm. sk.	Procentinė dalis
Nėra poreikio	55	23,7%
Nežinote apie galimas gauti paramos rūšis	88	37,9%
Siūloma parama neatitinka įmonės poreikių	56	24,1%
Sudėtingos papildomos paramos gavimo sąlygos	143	61,6%
Kita	11	4,7%

16 klausimas. Kaip sužinojote apie galimą gauti paramą verslui?

Kaip sužinojote	Įm. sk.	Procentinė dalis
Aktyvi paramos priemonių paieška	79	21,6%
Kitų verslo atstovų rekomendacijos	178	48,8%
Reklama	76	20,8%
Kita	67	18,4%

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

17 klausimas. Koks informavimo apie paramą būdas Jūsų nuomone patogiausias (prieinamiausias)?

Informavimo būdai	Ats. sk.	Procentinė dalis
Asmeninis vizitas į įmonę	155	42,5%
Telefonu arba paštu ir t.t.	166	45,5%
Reklama žiniasklaidoje	35	9,6%
Informacija internete	155	42,5%
Pristatymai prekybos mugėse, parodose ir kt.	67	18,3%
Agentai, verslo asociacijos	88	24,1%
Kita	11	3%

18 klausimas. Kaip vertinate savo informuotumą apie paramos gavimo galimybes?

Informuotumas	Įm. sk.	Procentinė dalis
Labai gerai informuotas	33	9%
Vidutiniškai gerai informuotas	155	42,5%
Silpnai informuotas	155	42,5%
Visiškai neinformuotas	22	6%
Viso:	365	100,0%

19 klausimas. Kokia jūsų įmonės nuomonė apie šias paramos priemones?

Paramos priemonė	Atsakymas	Įm. sk.	Procentinis pasiskirstymas atsakiusių
Paskolos	Visiškai nenaudinga	133	38,8%
	Nenaudinga	33	9,6%
	Vidutiniška	67	19,5%
	Naudinga	44	12,8%
	Labai naudinga	66	19,3%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
Viso:	365		
Garantijos	Visiškai nenaudinga	210	61,2%
	Nenaudinga	11	3,2%
	Vidutiniška	56	16,3%
	Naudinga	22	6,4%
	Labai naudinga	44	12,8%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
Viso:	365		
Mokesčių lengvatos	Visiškai nenaudinga	154	44,9%
	Nenaudinga	33	9,6%
	Vidutiniška	56	16,3%
	Naudinga	45	13,1%
	Labai naudinga	55	16,1%

	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Subsidijos (ilgalaikio turto įsigijimui)	Visiškai nenaudinga	165	45,2%
	Nenaudinga	56	15,3%
	Vidutiniška	66	18,1%
	Naudinga	22	6%
	Labai naudinga	34	9,3%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
ES struktūrinių fondų parama	Visiškai nenaudinga	132	38,5%
	Nenaudinga	23	6,7%
	Vidutiniška	55	16%
	Naudinga	33	9,6%
	Labai naudinga	100	29,2%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Mokymai, kursai, seminarai	Visiškai nenaudinga	88	24,9%
	Nenaudinga	23	6,5%
	Vidutiniška	56	15,8%
	Naudinga	88	24,9%
	Labai naudinga	99	28%
	Viso:	354	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	365	
Konsultacijos	Visiškai nenaudinga	88	24,1%
	Nenaudinga	33	9%
	Vidutiniška	56	15,3%
	Naudinga	89	24,4%
	Labai naudinga	99	27,1%
	Viso:	365	100,0%
	Neatsakiusių sk.	0	
	Viso:	365	
Informacijos teikimas	Visiškai nenaudinga	88	25,7%
	Nenaudinga	34	9,9%
	Vidutiniška	56	16,3%
	Naudinga	33	9,6%
	Labai naudinga	132	38,5%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Lengvatinė patalpų nuoma	Visiškai nenaudinga	166	46,9%
	Nenaudinga	22	6,2%
	Vidutiniška	11	3,1%
	Naudinga	34	9,6%
	Labai naudinga	121	33,2%
	Viso:	354	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	365	

20 klausimas. Kokį poveikį naujų darbo vietų kūrimui įmonėje turi šios paramos priemonės?

Paramos priemonė	Atsakymas	Įm. sk.	Procentinis pasiskirstymas atsakiusių
Paskolos	Neturi poveikio	165	53,2%
	Blogą	33	10,6%
	Vidutinišką	22	7,1%

	Gera	68	21,9%
	Labai gera	22	7,1%
	Viso:	310	100,0%
	Neatsakiusių sk.	55	
	Viso:	365	
Garantijos	Neturi poveikio	198	63,9%
	Bloga	23	7,4%
	Vidutiniška	44	14,2%
	Gera	23	7,4%
	Labai gera	22	7,1%
	Viso:	310	100,0%
	Neatsakiusių sk.	55	
	Viso:	365	
Mokesčių lengvatos	Neturi poveikio	44	14,2%
	Bloga	0	0%
	Vidutiniška	22	7,1%
	Gera	68	21,9%
	Labai gera	176	56,8%
	Viso:	310	100,0%
	Neatsakiusių sk.	55	
	Viso:	365	
Subsidijos (ilgalaikio turto įsigijimui)	Neturi poveikio	176	56,8%
	Bloga	24	7,7%
	Vidutiniška	66	21,3%
	Gera	22	7,1%
	Labai gera	22	7,1%
	Viso:	310	100,0%
	Neatsakiusių sk.	55	
	Viso:	365	
ES struktūrinių fondų parama	Neturi poveikio	121	37,7%
	Bloga	11	3,4%
	Vidutiniška	44	13,7%
	Gera	56	17,4%
	Labai gera	89	27,7%
	Viso:	321	100,0%
	Neatsakiusių sk.	44	
	Viso:	365	
Mokymai, kursai, seminarai	Neturi poveikio	66	20,6%
	Bloga	46	14,3%
	Vidutiniška	66	20,6%
	Gera	33	10,3%
	Labai gera	110	34,3%
	Viso:	321	100,0%
	Neatsakiusių sk.	44	
	Viso:	365	
Konsultacijos	Neturi poveikio	99	30,8%
	Bloga	13	4%
	Vidutiniška	121	37,7%
	Gera	55	17,1%
	Labai gera	33	10,3%
	Viso:	321	100,0%
	Neatsakiusių sk.	44	
	Viso:	365	
Informacijos teikimas	Neturi poveikio	144	44,9%
	Bloga	23	7,2%
	Vidutiniška	99	30,8%
	Gera	11	3,4%
	Labai gera	44	13,7%
	Viso:	321	100,0%
	Neatsakiusių sk.	44	

	Viso:	365	
Lengvatinė patalpų nuoma	Neturi poveikio	111	37,1%
	Blogą	12	4%
	Vidutinišką	44	14,7%
	Gerą	55	18,4%
	Labai gerą	77	25,8%
	Viso:	299	100,0%
	Neatsakusių sk.	66	
	Viso:	365	

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

21 klausimas. Ar Jums svarbu, kad teikiamos paslaugos būtų pritaikytos atsižvelgiant į Jūsų įmonės situaciją?

Informuotumas	Įm. sk.	Procentinė dalis
Labai svarbu	209	57,3%
Svarbu	155	42,5%
Nesvarbu	1	0,3%
Visiškai nesvarbu	0	0%
Viso:	365	100,0%

22 klausimas. Jūsų nuomone, kokioje įmonės išsivystymo stadijoje labiausiai reikalinga nefinansinė parama?

Išsivystymo stadija	Įm. sk.	Procentinė dalis
Įsikūrimo	178	48,8%
Augimo	243	66,6%
Brandos ar įsitvirtinusios rinkoje	67	18,4%
Krizių laikotarpiu	111	30,4%
Kardinalaus veiklos pakeitimo	143	39,2%

23 klausimas. Jūsų nuomone, kokioje įmonės išsivystymo stadijoje labiausiai reikalinga finansinė parama?

Išsivystymo stadija	Įm. sk.	Procentinė dalis
Įsikūrimo	210	47,5%
Augimo	144	39,5%
Brandos ar įsitvirtinusios rinkoje	34	9,3%
Krizių laikotarpiu	133	36,4%
Kardinalaus veiklos pakeitimo	88	24,1%

25 klausimas. Kokia bendradarbiavimo su paramos teikėju forma Jums būtų tinkamiausia?

Bendravimo forma	Įm. sk.	Procentinė dalis
Asmeninis kontaktas	254	69,6%
Telefonu, faksu	56	15,3%
Elektroniniu paštu, internetu	155	42,5%

26 klausimas. Kaip bendrai vertinate paramos priemones Jūsų įmonės atžvilgiu?

Vertinimas	Įm. sk.	Procentinė dalis
Visiškai nenaudinga	22	6%
Nenaudinga	110	30,1%
Vidutiniškai	112	30,7%
Naudinga	88	24,1%
Labai naudinga	33	9,1%
Viso:	365	100,0%

27 klausimas. Kaip vertinate šias šiuo metu Lietuvoje netaikomas paramos priemones?

Paramos priemonė	Atsakymas	Įm. sk.	Procentinis pasiskirstymas atsakiusių
Paramos programa pradedančioms veiklą įmonėms	Visiškai nenaudinga	44	12,1%
	Nenaudinga	0	0%
	Vidutiniškai	55	15,1%
	Naudinga	33	9%
	Labai naudinga	178	48,8%
	Neturiu nuomonės	55	15,1%
	Viso:	365	100,0%
	Neatsakiusių sk.	0	
	Viso:	365	
Verslo info ir konsultacijos bedarbiams norintiems pradėti savo verslą	Visiškai nenaudinga	55	15,5%
	Nenaudinga	34	9,6%
	Vidutiniškai	78	22%
	Naudinga	44	12,4%
	Labai naudinga	121	34,2%
	Neturiu nuomonės	22	6,2%
	Viso:	354	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
	Viso:	365	
Paramos programos įmonėms išgyvenančioms krizių laikotarpius	Visiškai nenaudinga	44	0%
	Nenaudinga	33	9,6%
	Vidutiniškai	66	19,2%
	Naudinga	22	6,4%
	Labai naudinga	145	42,3%
	Neturiu nuomonės	77	22,4%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Programa "Verslo angelai"	Visiškai nenaudinga	33	9,6%
	Nenaudinga	22	6,4%
	Vidutiniškai	22	6,4%
	Naudinga	55	16%
	Labai naudinga	34	9,9%
	Neturiu nuomonės	177	51,6%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Konsultacijų sistema pagal paslaugų talonus (vaučerius)	Visiškai nenaudinga	66	19,2%
	Nenaudinga	55	16%
	Vidutiniškai	33	9,6%
	Naudinga	11	3,2%
	Labai naudinga	12	3,5%
	Neturiu nuomonės	166	48,4%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Pirmus tris metus SVV įmonėms pelno mokestis 10%	Visiškai nenaudinga	22	6,4%
	Nenaudinga	11	3,2%
	Vidutiniškai	24	7%
	Naudinga	66	19,2%
	Labai naudinga	187	54,5%
	Neturiu nuomonės	33	9,6%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Inovatyviom ir	Visiškai nenaudinga	22	6,4%

investavimo projektus vykdančiom įmonėms pelno mokestis 0%	Nenaudinga	0	0%
	Vidutiniškai	44	12,8%
	Naudinga	45	13,1%
	Labai naudinga	166	48,4%
	Neturiu nuomonės	66	19,2%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

28 klausimas. Koks jūsų įmonės poreikis būtų šioms šiuo metu Lietuvoje netaikomoms paramos priemonėms?

Paramos priemonė	Atsakymas	Įm. sk.	Procentinis pasiskirstymas atsakiusiųjų
Paramos programa pradedančioms veiklą įmonėms	Visiškai nereikalinga	165	46,6%
	Nereikalinga	0	0%
	Nedidelis poreikis	45	12,7%
	Didelis poreikis	22	6,2%
	Labai didelis poreikis	89	25,1%
	Neturiu nuomonės	33	9,3%
	Viso:	354	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	365		
Verslo info ir konsultacijos bedarbiams norintiems pradėti savo verslą	Visiškai nereikalinga	187	52,8%
	Nereikalinga	55	15,5%
	Nedidelis poreikis	23	6,5%
	Didelis poreikis	33	9,3%
	Labai didelis poreikis	45	12,7%
	Neturiu nuomonės	11	3,1%
	Viso:	354	100,0%
	Neatsakiusių sk.	11	
Viso:	365		
Paramos programos įmonėms išgyvenančioms krizių laikotarpius	Visiškai nereikalinga	143	41,7%
	Nereikalinga	33	9,6%
	Nedidelis poreikis	46	13,4%
	Didelis poreikis	33	9,6%
	Labai didelis poreikis	66	19,2%
	Neturiu nuomonės	22	6,4%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
Viso:	365		
Programa “Verslo angelai”	Visiškai nereikalinga	132	38,5%
	Nereikalinga	11	3,2%
	Nedidelis poreikis	23	6,7%
	Didelis poreikis	12	3,5%
	Labai didelis poreikis	44	12,8%
	Neturiu nuomonės	121	35,3%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
Viso:	365		
Konsultacijų sistema pagal paslaugų talonus (vaučerius)	Visiškai nereikalinga	165	48,1%
	Nereikalinga	22	6,4%
	Nedidelis poreikis	12	3,5%
	Didelis poreikis	22	6,4%
	Labai didelis poreikis	23	6,7%

	Neturiu nuomonės	99	28,9%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Pirmus tris metus SVV įmonėms pelno mokestis 10%	Visiškai nereikalinga	77	22,4%
	Nereikalinga	22	6,4%
	Nedidelis poreikis	34	9,9%
	Didelis poreikis	45	13,1%
	Labai didelis poreikis	110	32,1%
	Neturiu nuomonės	55	16%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	
Inovatyviom ir investavimo projektus vykdančiom įmonėms pelno mokestis 0%	Visiškai nereikalinga	55	16%
	Nereikalinga	11	3,2%
	Nedidelis poreikis	23	6,7%
	Didelis poreikis	23	6,7%
	Labai didelis poreikis	132	38,5%
	Neturiu nuomonės	99	28,9%
	Viso:	343	100,0%
	Neatsakiusių sk.	22	
	Viso:	365	

6 PRIEDAS

Paramos SVV poveikio darnios plėtros rodikliams vertinimas šalies mastu

Efektyvumo kriterijai	Paramos priemonės taikomos Lietuvoje				Paramos priemonės netaikomos Lietuvoje		
	Finansinės paramos formos (Paskolos, garantijos, subsidijos, lengvatinė patalpų nuoma)	Mokesčių lengvatos	ES struktūriniai fondų parama	Mokymai, kursai, seminarai, konsultacijos, informacijos teikimas	Specializuotos paramos programos (pradedančioms veiklą įmonėms, parama bedarbiams pradedantiems verslą, parama krizes išgyvenančioms įmonėms)	„Verso angelai“ programa	Atleidimas nuo mokesčių (Pirmus 3 veiklos metus SVV įmonėms pelno mokestis 10%; inovatyvioms ir investicinėms įmonėms pelno mokestis 0%)
Ekonominiai rodikliai							
Ekonominis augimas	1,8	2,8	2,8	1,8	2	1,6	2,6
Technologiniai pokyčiai ir inovacijos	2,8	2,8	3	1,8	0,8	1,4	2,4
Gyventojų pajamų augimas	1,8	2,8	2,4	1,4	1,2	1	2,1
Klasterių ir technologinių platformų plėtra	1,6	2,4	2,2	0,8	1,6	1,4	2,6
Regioninė plėtra ir netolygumų mažėjimas	2	2,4	2,4	1,8	1,6	1,2	1,8
Socialiniai rodikliai							
Užimtumas	1,6	3	2,8	2	2,6	2,4	2,8
Pajamų pasiskirstymo netolygumas	1	1,4	0,8	1,8	1,8	1	1,8
Sveikata	0,6	1,4	1,6	0,6	0,4	0	0,8
Žinių visuomenės plėtra	1,4	1,8	2	2	1,6	1,2	1,2
Verslumo ir antreprenystės plėtra	2	2,8	2,2	2	2,4	2,2	2,6
Skurdo mažėjimas	1,2	2,2	1,6	1	1,2	0,8	1,4
Visuomenės solidarumas	0,4	1,2	1,4	1,8	0,6	0,8	0,6
Aplinkosauginiai rodikliai							
Atmosferos taršos mažinimas	1	2	1,8	0,4	0,4	0,4	1,4
Vandens taršos mažinimas	0,8	2,2	1,8	0,4	0,2	0,6	1,2
Atliekų tvarkymas (mažinimas)	1,4	2	1,8	0,4	0,2	0,4	1,6
Bioįvairovės didinimas	0,2	0,8	1	0,2	0	0,4	1
Gamtos išteklių vartojimo efektyvumas	0,8	1,2	2,2	0,2	0,4	0,4	1,4
Iš viso	23	35,2	33,6	20,6	19	17,2	28,4